

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΠΕ' - ΤΕΥΧΟΣ 9 - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2008
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ίω. Γενναδίου 14 – 115 21 Ἀθήναι
Τηλ.: 210-72.72.253. Fax 210-72.72.251
http://www.ecclesia.gr
e-mail: periodika@ecclesia.gr

Ἐκδίδεται

Προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. **ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ**

Ἰδιοκτησία τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς
Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Υπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐκδότης:
Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
Ἀρχιμ. **Κύριλλος Μισακούλης,**
Ίω. Γενναδίου 14
115 21 Ἀθήναι

Ἀρχισυντάκτης
Κωνσταντῖνος Χολέβας

Τμήμα Συντάξεως
Ἐπιμέλεια ὕλης, διόρθωσις δοκιμίων
Βασίλειος Δ. Τζέρεπος, Δρ. Θ.

Φωτογραφίες
Χρήστος Μπόνης

Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωση - Βιβλιοδεσία
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήναι
Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380
http://www.apostoliki-diakonia.gr

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου:
Νικόλαος Κάλτζιας
Πρωτομαγιάς 3, Κρουσινέρι Ἀττικῆς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ	675
ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ	
Ἡ Τακτικὴ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος	676
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, Εἰσήγησις ἐνώπιον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος	680
Μητροπολίτου Σύρου κ. Δωροθέου, «Ἐκκλησιαστικὰ Γυμνάσια - Ἐκκλησιαστικὰ Λύκεια. Ἱστορικὴ Πορεία - Προοπτικὴς» (Ἀπόσπασμα Εἰσηγήσεως ἐνώπιον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας)	685
Μητροπολίτου Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Νικοδήμου, «Νόμος 3432/2006 (Δομὴ καὶ λειτουργία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως). Διαπιστώσεις καὶ προβληματικὴ ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐφαρμογῆς τοῦ ἄνω Νόμου. Προτάσεις διὰ τὴν τροποποίησιν διατάξεων αὐτοῦ» (Ἀπόσπασμα Εἰσηγήσεως ἐνώπιον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας).	687
Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκοπίου, Περὶ τῶν Ἱερατικῶν Σχολείων Δευτέρας Εὐκαιρίας, Ἐκκλησιαστικῶν Ἰνστιτούτων Ἐπαγγελματικῆς Καταρτίσεως, Ἀνωτάτων Ἐκκλησιαστικῶν Ἀκαδημιῶν. Ἡ λειτουργία τῶν Μονάδων αὐτῶν εἰς τὸ σήμερον καὶ τὸ αὔριον (Ἀπόσπασμα Εἰσηγήσεως ἐνώπιον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας)	689
Μητροπολίτου Χαλκίδος κ. Χρυσόστομου, Συντονισμὸς καὶ ἀεργάνωσις τῶν ἀναπτυξιακῶν - ποιμαντικῶν - πολιτιστικῶν καὶ φιλοκοινωνικῶν δράσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νομικῶν Προσώπων αὐτῆς ἐντὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Στρατηγικοῦ Πλαισίου Ἀναπτύξεως (2007-2013) (Ἀπόσπασμα Εἰσηγήσεως ἐνώπιον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας)	692
ΟΜΙΛΙΑΙ	
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, Ὁμιλία στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης (Συνάντησις συνεργασίας μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ Πολιτείαν)	695
ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ	
Γ' Πανελλήνιον Λειτουργικῶν Συμπόσιον Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων «Ἡ Ὑγεία καὶ ἡ Ἀσθένεια στὴ Λειτουργικὴ Ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας» «Εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος» (20-22 Ὀκτωβρίου 2008)	698
ΑΦΙΕΡΩΜΑ	
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ὑπουργὸ Παιδείας περὶ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν	701
Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀπαλλαγῆς μαθητῶν ἀπὸ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν	702
Σταύρου Γαγκαζόγλου, Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀπαλλαγῆς	706
Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων, Δελτίο Τύπου περὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν	714
ΜΕΛΕΤΑΙ	
Παναγιώτου Ἱ. Μπούμη, Τὸ Πρακτικὸ Συμφωνίας Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου	716
Μ. Γ. Βαρθούνη, Χάρτινες μικρὲς εἰκόνες εὐλογίας	717
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ	722
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ	726
ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ - ΚΛΗΤΗΡΙΑ ΕΠΙΚΡΙΜΑΤΑ	741
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ	746
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ	750

**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ
ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ**

Ὁ Ὀκτώβριος εἶναι κατὰ παράδοσιν ὁ μήνας τῆς τακτικῆς συγκλήσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ι.Σ.Ι.). Στὸ παρὸν τεύχος θὰ διαβάσετε τὴν εἰσήγηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου καθὼς καὶ τέσσερις εἰσηγήσεις Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν. Ἐπίσης θὰ βρεῖτε τὴν εἰσήγηση τοῦ Μακαριωτάτου πρὸς τοὺς Ὑπουργούς, οἱ ὅποιοι χειρίζονται οἰκονομικὰ ζητήματα, καὶ πρὸς ἄλλους οἰκονομικοὺς παράγοντες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας.

Τρεῖς ἀπὸ τὶς εἰσηγήσεις, οἱ ὁποῖες παρουσιάσθηκαν κατὰ τὶς ἐργασίες τῆς Ι.Σ.Ι. ἀναφέρονται στὸ καίριο ζήτημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσως σὲ ὅλες τὶς βαθμίδες τῆς. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιδιώκει νὰ μορφώνει καὶ νὰ καταρτίζει τοὺς ὑποψηφίους κληρικούς, καθὼς καὶ τοὺς ἤδη ὑπηρετοῦντες στὸ Ἱερὸ Θυσιαστήριο, ὥστε νὰ εἶναι φορεῖς καὶ κήρυκες τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικῆς καὶ λειτουργικῆς παραδόσεως, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰ κοινωνικὰ αἰτήματα τῶν συνανθρώπων μας καὶ πρὸς τὰ προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας.

Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν στὰ σχολεῖα βρίσκεται ἀπὸ τὶς ἀρχὲς Αὐγούστου στὸ ἐπίκεντρο συζητήσεων καὶ προβληματισμῶν λόγῳ τῆς ἐκδόσεως τριῶν Ἐγκυκλίων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ δημοσιεύουμε σχετικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Μακαριωτάτου πρὸς τὸν Ὑπουργὸ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Εὐριπίδη Στυλιανίδη. Ἐπίσης θὰ διαβάσετε τὶς ἀπόψεις τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Δρος Θεολογίας κ. Σταύρου Γιαγκάζογλου, Συμβούλου τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, καθὼς καὶ μία ἀνακοίνωση τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων. Τὰ κείμενα αὐτὰ πιστεύουμε ὅτι βοηθοῦν στὴν καλλιέργεια ἑνὸς γονίμου διαλόγου γιὰ τὸ εὐρύτερο ζήτημα τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῶν νέων μας μέσα στὸ πολυσύνθετο νομικὸ καὶ πολιτισμικὸ περιβάλλον τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ γενικότερο ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου προσωπικῶς γιὰ τὴν παιδεία καταδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὰ δημοσιευόμενα μηνύματα τοῦ Μακαριωτάτου πρὸς τοὺς μαθητὲς καὶ διδάσκοντες ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους.

Ὁ Καθηγητὴς τῆς Λαογραφίας στὸ Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης κ. Ἐμμανουὴλ Βαρβούνης, συμμετέχει μὲ δύο κείμενα. Στὴ μελέτη του μὲ τίτλο «Χάρτινες εἰκόνες εὐλογίας» ἐρευνᾷ ἓνα θέμα σχετικὸ μὲ τὴν θρησκευτικότητα τοῦ λαοῦ μας, ἐνῶ στὴν στήλη τῶν βιβλιοκρισιῶν παρουσιάζει ἓναν λίαν ἐνδιαφέροντα συλλογικὸ τόμο μὲ τίτλο «Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ ἡ Οἰκονομία τοῦ Γένους».

Δημοσιεύουμε ἐπίσης μίαν σύντομη ἀνάλυση τοῦ Καθηγητοῦ κ. Παναγιώτη Μπούμη γιὰ τὴ συμφωνία μεταξὺ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ Ἀρχιεπισκόπου, ἡ ὁποία ὑπεγράφη τὸν Μάιο ἐ.ἔ. στὸ Φανάρι. Τὸ τεύχος συμπληρώνεται μὲ τὶς συνήθεις στήλες εἰδήσεων, σχολιασμοῦ, Κανονισμῶν καὶ λοιπῶν ὑπηρεσιακῶν θεμάτων.

**Η ΤΑΚΤΙΚΗ
ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**
(1-4 Ὀκτωβρίου 2008)

Οἱ ἐργασίες τῆς πρώτης ἡμέρας (1.10.2008)

Συνήλθε τὴν Τετάρτη, 1 Ὀκτωβρίου 2008, σὲ πρώτη τακτικὴ Συνεδρία ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, στὴν Αἴθουσα Συνεδριῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Πρὸ τῆς Συνεδρίας ἐτελέσθη Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία στὸ Καθολικὸ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσωμάτων Πετράκη, ἱεουργοῦντος τοῦ νεωτέρου τῆ τάξει Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Παροναξίας κ. Καλλινίκου.

Περὶ τὴν 9η πρωινή, στὴ μεγάλη Αἴθουσα τῶν Συνεδριῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐψάλη ἡ Ἀκολουθία γιὰ τὴν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἀναγνωσθέντος τοῦ Καταλόγου τῶν συμμετεχόντων Ἱεραρχῶν, διεπιστώθη ἡ ἀπουσία τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Λαγκαδᾶ κ. Σπυρίδωνος, Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἀποστόλου καὶ Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Δαμασκηνοῦ, οἱ ὁποῖοι ἀπουσίασαν ἠτιολογημένα.

Ἀκολούθως, συνεκροτήθη ἡ Ἐπιτροπὴ Τύπου ἀπὸ τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες Θεσσαλονίκης κ. Ἄνθιμο, Ναυπάκτου καὶ Ἀγίου Βλασίου κ. Ἱερόθεο καὶ Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καὶ Μήλου κ. Δωρόθεο.

Στὴ συνέχεια, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, ὡς Πρόεδρος τοῦ Σώματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, προσεφώνησε τὰ Μέλη Αὐτῆς, ἀνεφέρθη στὰ θέματα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως καὶ εὐχήθηκε εὐδόωση στὶς ἐργασίες τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεὶμ ἀντεφώνησε ἐκ μέρους τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν καὶ ἐπεσήμανε τὸν σεβασμὸ ὅλων στὸ Συνοδικὸ Θεσμὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Κατόπιν, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καὶ Μήλου κ. Δωρόθεος ἀνέγνωσε τὴν Εἰσήγησή του μὲ θέμα: «Ἐκκλησιαστικὰ Γυμνάσια. Ἐκκλησιαστικὰ Λύκεια. Ἱστορικὴ πορεία. Προοπτικὲς». Ἐπὶ τοῦ θέματος ἀκολούθησε εὐρεία συζήτηση, στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Φιλίππων κ. Προκόπιος, Θεσσαλονίκης κ. Ἄνθιμος, Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Ζακύνθου κ. Χρυσόστομος, Ἱερισσοῦ κ. Νικόδημος, Ἡλείας κ. Γερμανός, Ξάνθης κ. Παντελεῆμων, Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος, Φθιώτιδος κ. Νικόλαος, Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος, Φλωρίνης κ. Θεόκλητος, Νέας Σμύρνης κ. Συμεών, Μεσογαίας κ. Νικόλαος, Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἄνθιμος, Νεαπόλεως κ. Βαρνάβας, Πατρῶν κ. Χρυσόστομος, Δράμας κ. Παῦλος καὶ Σισανίου κ. Παῦλος. Διετύπωσαν ἀπόψεις γιὰ τὴν καλύτερη διοργάνωση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως σὲ συνεργασία μὲ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, μὲ σκοπὸ νὰ ἐξασφαλίζονται τὰ Στελέχη τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν διακονία τῶν πιστῶν. Ἡ συζήτηση συνεχίζεται καὶ αὔριο.

Μετὰ ταῦτα, ἐγένετο ἡ ψηφοφορία γιὰ τὴν ἐγγραφή τῶν ὑποψηφίων στὸν Κατάλογο «Τῶν πρὸς Ἀρχιερατεῖαν Ἐκλογίμων». Ἀπὸ τὴν καταμέτρηση τῶν ψήφων διαπιστώθηκε ὅτι ἐνεγράφησαν ἅπαντες.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας θὰ συνεχίσει τὶς ἐργασίες Τῆς αὔριο τὸ πρωί.

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴ σύγκληση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας στὴν αἴθουσα τοῦ Μεγάλου Συνοδικοῦ.

Οἱ ἐργασίες τῆς δεύτερης ἡμέρας (2.10.2008)

Συνήλθε τὴν Πέμπτη, 2 Ὀκτωβρίου 2008, σὲ δεύτερη τακτικὴ Συνεδρία ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, στὴν Αἴθουσα Συνεδριῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Μετὰ τὴν προσευχὴ ἀνεγνώσθη ὁ Κατάλογος τῶν συμμετεχόντων Ἱεραρχῶν καὶ διεπιστώθη ἡ ἀπουσία τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Λαγκαδᾶ κ. Σπυρίδωνος, Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἀποστόλου καὶ Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Δαμασκηνοῦ, οἱ ὁποῖοι ἀπουσίασαν ἠτιολογημένα.

Κατόπιν ἐπικυρώθηκαν τὰ Πρακτικὰ τῆς χθεσινῆς Συνεδρίας.

Στὴ συνέχεια, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκόπιος ἀνέγνωσε τὴν Εἰσήγησή του μὲ θέμα «Ἱερατικά Σχολεῖα Δευτέρας Εὐκαιρίας (Ι.Σ.Δ.Ε.), Ἐκκλησιαστικὰ Ἰνστιτοῦτα Ἐπαγγελματικῆς Καταρτίσεως (Ε.Ι.Ε.Κ.), Ἀνώτατες Ἐκκλησιαστικὲς Ἀκαδημίες (Α.Ε.Α.). Ἡ λειτουργία

τῶν ὡς ἄνω Ἐκκλησιαστικῶν σχολικῶν μονάδων στὸ σήμερα καὶ τὸ αὐριο».

Κατὰ τὸ δεύτερο μέρος τῆς Συνεδρίας ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Νικόδημος ἀνέγνωσε τὴν Εἰσήγησή του μὲ θέμα: «Νόμος 3432/2006 (Δομὴ καὶ λειτουργία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσης). Διαπιστώσεις καὶ προβληματικὴ ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐφαρμογῆς τοῦ ὡς ἄνω Νόμου. Προτάσεις διὰ τὴν τροποποίησιν διατάξεων αὐτοῦ».

Ἐπὶ τῶν εἰσηγήσεων ἀκολούθησε εὐρεία συζήτηση, στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Σταγῶν κ. Σεραφεῖμ, Θεσσαλονίκης κ. Ἄνθιμος, Ἰωαννίνων κ. Θεόκλητος, Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Μονεμβασίας κ. Εὐστάθιος, Ξάνθης κ. Παντελεήμων, Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος, Φθιώτιδος κ. Νικόλαος, Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος, Φλωρίνης κ. Θεόκλητος, Σύρου κ. Δωρόθεος, Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος καὶ Παροναξίας κ. Καλλίνικος. Κατετέθησαν προτάσεις γιὰ τὴν βελτίωση τοῦ ὑφισταμένου Νόμου 3432/2006 «Δομὴ καὶ λειτουργία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσης», τὶς

ὅποιες θὰ ἐπεξεργασθοῦν οἱ Ὑπηρεσίες τῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ τεθοῦν ὑπ' ὄψιν τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῶς Συνόδου.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας θὰ συνεχίσει τίς ἐργασίες Τῆς αὐριο, μὲ ὥρα ἐνάρξεως τὴν 11η πρωινῆ, λόγῳ τῆς ἱεραῶς μνήμης τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, Πολιούχου τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Οἱ ἐργασίες τῆς τρίτης ἡμέρας (3.10.2008)

Συνήλθε τὴν Παρασκευή, 3 Ὀκτωβρίου 2008, στὴν τρίτη τακτικὴ Συνεδρία Τῆς Ἱεραῶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, στὴν Αἴθουσα Συνεδριῶν τῆς Ἱεραῶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Ἡ σημερινὴ Συνεδρία ἄρχισε τὴν 11η πρωινῆ, λόγῳ τῆς Θείας Λειτουργίας γιὰ τὴν ἱερά μνήμη τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, Πολιούχου τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Μετὰ τὴν προσευχὴ ἀνεγνώσθη ὁ Κατάλογος τῶν συμμετεχόντων Ἱεραρχῶν καὶ διεπιστώθη ἡ ἀπουσία τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Λαγκαδᾶ κ. Σπυρίδωνος, Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἀποστόλου, Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Δαμασκηνοῦ, Μυτιλήνης, Ἐρεσσοῦ καὶ Πλωμαρίου κ. Ἰακώβου καὶ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου κ. Παντελεήμονος, οἱ ὅποιοι ἀπουσίασαν ἡτιολογημένα.

Κατόπιν ἐπικυρώθηκαν τὰ Πρακτικὰ τῆς χθεσινῆς Συνεδρίας.

Στὴ συνέχεια ἐξηκολούθησε ἡ συζήτηση ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς χθεσινῆς Συνεδρίας γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευση. Μετὰ ἀπὸ διαλογικὴ συζήτηση ὁρίσθηκε τριμελὴς Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Φιλίππων κ. Προκοπίου, Ἱερισσοῦ κ. Νικοδήμου καὶ Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομου, οἱ ὅποιοι μετὰ τῶν ἀρμοδίων παραγόντων τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων θὰ ἐξετάσουν τὴν δυνατότητα περαιτέρω βελτιώσεως τοῦ Νόμου 3432/2006 «Δομὴ καὶ λειτουργία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσης», ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτη φάση ἐφαρμογῆς του.

Ἀκολούθως, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος ἀνέγνωσε τὴν εἰσήγησή του μὲ θέμα: «Συντονισμὸς καὶ ὁργάνωσις τῶν ἀναπτυξιακῶν,

ποιμαντικῶν, πολιτιστικῶν καὶ φιλοκοινωνικῶν δράσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νομικῶν Προσώπων Αὐτῆς, ἐντὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Στρατηγικοῦ Πλαισίου Ἀναπτύξεως (2007-2013)».

Ἐπὶ τῆς εἰσηγήσεως ἀκολούθησε εὐρεία συζήτηση, στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Φιλίππων κ. Προκοπίος, Θεσσαλονίκης κ. Ἄνθιμος, Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Καλαβρύτων κ. Ἀμβρόσιος, Ἡλείας κ. Γερμανός, Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος, Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος, Σιδηροκάστρου κ. Μακάριος καὶ Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἄνθιμος. Ἐτέθησαν οἱ προϋποθέσεις προκειμένου ἡ Ἐκκλησία νὰ κάνει ἔργα καὶ στὸν πολιτισμὸ καὶ στὴν κοινωνικὴ πρόνοια μέσα ἀπὸ τὴν θεολογικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ προοπτικὴ Τῆς.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας θὰ συνεχίσει τίς ἐργασίες Τῆς αὐριο, τὴν 9η πρωινῆ.

Οἱ ἐργασίες τῆς τετάρτης ἡμέρας (4.10.2008)

Συνήλθε τὸ Σάββατο, 4 Ὀκτωβρίου 2008, στὴν τετάρτη τακτικὴ Συνεδρία Τῆς Ἱεραῶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, στὴν Αἴθουσα Συνεδριῶν τῆς Ἱεραῶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Μετὰ τὴν προσευχὴ ἀνεγνώσθη ὁ Κατάλογος τῶν συμμετεχόντων Ἱεραρχῶν καὶ διεπιστώθη ἡ ἀπουσία τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Λαγκαδᾶ κ. Σπυρίδωνος, Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἀποστόλου, Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς κ. Δαμασκηνοῦ καὶ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου κ. Παντελεήμονος, οἱ ὅποιοι ἀπουσίασαν ἡτιολογημένα.

Μετὰ τὴν ἐπικύρωση τῶν Πρακτικῶν τῆς χθεσινῆς Συνεδρίας, ἐγένετο ἐνημέρωσις τοῦ Σώματος ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Ἀλέξανδρο γιὰ τὸ θέμα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως περὶ Κατανομῆς θέσεων Βοηθῶν Ἐπισκόπων του Ν. 1951/1991 καὶ ἐκλογῆς αὐτῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῆς προτάσεως τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῶς Συνόδου γιὰ τὴν τροποποίησιν τοῦ ἀνωτέρω Νόμου καὶ τὴν ὑπαγωγὴ τῶν ἐκλεγχομένων Βοηθῶν Ἐπισκόπων στὴν Ἱερά Σύνοδο. Ἐπηρεολούθησε εὐρεία συζήτηση, στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Φιλίππων κ. Προκοπίος, Θεσσαλονίκης κ. Ἄνθιμος, Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Ζακύνθου κ. Χρυσόστομος, Καλα-

βρύτων κ. Ἀμβρόσιος, Τρίκης κ. Ἀλέξιος, Νικοπόλεως κ. Μελέτιος, Μονεμβασίας κ. Εὐστάθιος, Ἱερισσοῦ κ. Νικόδημος, Ἡλείας κ. Γερμανός, Ναυπάκτου κ. Ἱερόθεος, Φθιώτιδος κ. Νικόλαος, Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιος, Θεσσαλιώτιδος κ. Κύριλλος, Καισαριανῆς κ. Δανιήλ, Σύρου κ. Δωρόθεος, Νέας Σμύρνης κ. Συμεών, Κερκύρας κ. Νεκτάριος, Δράμας κ. Παῦλος, Κορίνθου κ. Διονύσιος καὶ Παροναξίας κ. Καλλίνικος.

Μετὰ τὴν συζήτηση διετυπώθη ἡ πρόταση προκειμένου νὰ τεθεῖ σὲ ψηφοφορία ἐνώπιον τοῦ Σώματος τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας. Ἡ πρόταση εἶχε ὡς ἐξῆς: «Ὅσοι προκρίνουν τὴν ἄμεση ψηφοφορία γιὰ κατανομὴ τῶν 6 θέσεων Βοηθῶν Ἐπισκόπων καὶ τὴν ἐκλογή αὐτῶν βάσει τοῦ Νόμου 1951/1991, θὰ σημειώσουν στὸ ψηφοδέλτιο “ΝΑΙ”. Ὅσοι προκρίνουν τὴν ἀναβολὴ τοῦ θέματος εἰς εὐθετώτερον χρόνον καὶ τὴν παραπομπή του στὴν Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων γιὰ τὴν περαιτέρω μελέτη αὐτοῦ, θὰ σημειώσουν στὸ ψηφοδέλτιο “ΟΧΙ”».

Διεξαχθείσης τῆς ψηφοφορίας ἐπὶ 76 παρόντων, ψήφισαν 52 ὑπὲρ τῆς ἀναβολῆς τοῦ θέματος, 23 ὑπὲρ τῆς κατανομῆς τῶν θέσεων καὶ ἐκλογῆς Βοηθῶν Ἐπισκόπων καὶ εὐρέθη καὶ 1 λευκὴ ψήφος.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς σημερινῆς Συνεδριάσεως παρεδόθη στὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο πρόταση ὑπογεγραμμένη ἀπὸ 33 Σεβασμιώτατους Μητροπολίτες, οἱ ὅποιοι βάσει τοῦ Κανονισμοῦ 1/1977 «Περὶ Ἐργασιῶν τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας» (Φ.Ε.Κ. 275/τ.Α/23.9.1977), ζητοῦσαν νὰ ἔλθει πρὸς συζήτηση τὸ θέμα τῆς ἄρσεως τοῦ ἐπιτιμίου τῆς ἀκοινωνησίας ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη κ. Νικόδημο Γατζιρούλη. Μετὰ ἀπὸ συζήτηση ἀπὸ τὴν Ἱερά Συνόδο τῆς Ἱεραρχίας ἐνεκρίθη ὅπως εἰσηγηθεῖ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ζακύνθου κ. Χρυσόστομος τὸ θέμα στὴν ἀμέσως ἐπόμενη σύγκληση τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν στὴν δευτεροβάθμια Ἐκπαίδευση ἐγένετο ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Πρόεδρο ἐνημέρωση, βάσει στοιχείων, περὶ τῆς πορείας τοῦ θέματος αὐτοῦ στὶς τάξεις τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου καὶ Λυκείου. Ἐπηκολούθησε συζήτηση καὶ ἀπεφασίσθη ὅπως ἀποσταλεῖ ἐπιστολὴ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας πρὸς τὸν Ἐξοχώτατο Ὑπουργὸ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευ-

μάτων κ. Εὐριπίδη Στυλιανίδη, διὰ τῆς ὁποίας νὰ ἐκφράζονται τὰ αἰσθήματα ἀνησυχίας καὶ ἀγωνίας τῶν γονέων καὶ κηδεμόνων γιὰ τὴν διατήρηση τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος αὐτοῦ στὴ μαθητιῶσα νεολαία, τῶν ὁποίων δέκτης γίνεται καθημερινῶς ἡ Ἐκκλησία. Οἱ Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχες, ἐνώπιον τοῦ γεγονότος ὅτι δὲν ἔχει τελικῶς διευκρινισθεῖ στους ἐκπαιδευτικούς ἡ δεοντολογία περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ἐξέφρασαν ὅλοι ἀπὸ κοινῆς τὴν ἀπόλυτη ἀνάγκη ἐπιλύσεως τοῦ θέματος, σύμφωνα καὶ μὲ τὴν ἄποψη τῆς πλειονοψηφίας τῶν γονέων, τῶν θεολόγων καθηγητῶν καὶ ὅλης τῆς κοινῆς γνώμης.

Ἀκολούθως, λόγῳ τῆς ἐπιχειρημένης ἐκδόσεως τοῦ Προεδρικοῦ Διατάγματος πού θὰ προβλέπει τὰ τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας συζήτησε πλεῖστες ὅσες ἐκφάνσεις τοῦ σοβαροῦ αὐτοῦ ζητήματος καὶ ἀπεφάσισε:

α. Νὰ συζητηθεῖ καὶ πάλι στὴν Ἱερά Συνόδο τῆς Ἱεραρχίας μὲ εἰδικὴ Εἰσήγηση τὸ θέμα τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν καὶ τῶν συνεπειῶν πού γενῶνται ἀπὸ αὐτὴ τὴν διαδικασία καὶ

β. Νὰ τονισθεῖ πρὸς τὸν εὐσεβῆ Ἑλληνικὸ Λαὸ ἡ σοβαρότητα τοῦ ζητήματος αὐτοῦ πού ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὴν ἀποδοχὴ καὶ τὴν τήρηση τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως ἀπὸ Ὁρθοδόξους Χριστιανούς πού πιστεύουν στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Ἐπὶ πλέον ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ὑπενθυμίζει ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ ἐξετάστηκε καὶ σὲ εἰδικὸ Ποιμαντικὸ καὶ Θεολογικὸ Συνέδριο, τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1999, οἱ εἰσηγήσεις καὶ τὰ πορίσματα τοῦ ὁποίου περιλαμβάνονται σὲ εἰδικὴ ἔκδοση τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Κατόπιν ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συζήτησε καὶ ἔλαβε ἀποφάσεις γιὰ τρέχοντα ὑπηρεσιακὰ θέματα.

Ὁ Μακαριώτατος πρὸ τοῦ πέρατος τῆς λήξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς παρούσης τακτικῆς Συγκλήσεως τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας εὐχαρίστησε τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας γιὰ τὴν συμβολὴ τους στὶς ἐργασίες Αὐτῆς καὶ εὐχήθηκε τὰ δέοντα.

(Ἡ Ἐπιτροπὴ Τύπου τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας)

Α΄

**Εἰσήγηση τοῦ
Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ
πάσης Ἑλλάδος
κ. Ἱερονύμου
ἐνώπιον τῆς
Ἱερᾶς Συνόδου τῆς
Ἱεραρχίας τῆς
Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος**

(1.10.2008)

Εἶναι ἡ πρώτη τακτικὴ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν ὁποία σήμερα προεδρεύω, διότι ἡ παρελθοῦσα ἦταν ἔκτακτη καὶ ἀφοροῦσε ἐκλογὲς Μητροπολιτῶν γιὰ τὶς κενὲς τότε Ἱερὲς Μητροπόλεις. Δοξάζω τὸν Θεὸ γιὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἰδιαίτερη εὐθύνη, εὐχαριστώντας συγχρόνως καὶ σᾶς γιὰ τὴν ἀνάδειξή μου σὲ αὐτὴν τὴν διακονικὴ καὶ τιμητικὴ θέση. Ὁμολογῶ ὅτι ἴσταμαι «ἐν μέσῳ ὑμῶν» ὄχι ἀπλῶς ὡς «ἐξουσίαν ἔχων», «ἀλλ’ ὡς ὁ διακονῶν», κατὰ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ βεβαίως θεωρῶ ὅτι καὶ «ὕμεις ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ’ ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου» (Λουκ. κβ΄, 26-28). Ἡ ἀποστολὴ ἀμφοτέρων εἶναι νὰ συνδιακονοῦμε ἀλλήλους ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ γιὰ τὴν δόξα Του καὶ τὸν ἔπαινον τῆς Ἐκκλησίας Του.

Σήμερα ἀρχίζει ἡ τακτικὴ ἐνιαύσια Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ χαίρομαι διότι συναντῶ τὰ πρόσωπά σας γιὰ νὰ συνεργασθοῦμε γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση καὶ ἐπίλυση σοβαρῶν θεμάτων ποὺ ἀπασχολοῦν τὴν Ἐκκλησία. Εἶναι πράγματι χαρὰ ἡ συνέλευση ἀδελφῶν «ἐπὶ τὸ αὐτό» ὁμονοούντων καὶ ἀγωνιζομένων γιὰ τὴν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀναφορὰ στὴν Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας μου δίδει τὸ ἔναυσμα νὰ ἐξετάσω τὶς δύο αὐτὲς πολύτιμες ἀπὸ πάσης πλευρᾶς λέξεις, ἧτοι Σύνοδος καὶ Ἱεραρχία.

Ἡ λέξη Σύνοδος στὴν ἀρχικὴ της σημασία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς ἐπὶ μέρους λέξεις σὺν καὶ ὁδός, ποὺ σημαίνει συνοδοιπορία, συμπόρευση Ἱεραρχῶν γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἐκκλησίας. Πρόκειται γιὰ τὴν περίφημη «συνοδικὴ διαγνώμη», ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλωστε, ἡ λέξη Σύνοδος ἐκφράζει ἐν τέλει τὸ «πνεῦμα» τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις της, στὴ λατρεία, τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως, στὴ διοίκηση λειτουργεῖ συνοδικῶς καὶ συνοδοιπορεῖ ἐκκλησιαστικῶς. Σύνοδος καὶ Ἐκκλησία εἶναι ταυτόσημες ἔννοιες, διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι σύνοδος οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, ζώντων καὶ κεκοιμημένων.

Ἡ συνοδικὴ αὐτὴ πορεία γίνεται κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἁγίας Τριάδος. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ λδ΄ Ἀποστολικὸς Κανὼνας ποὺ ρυθμίζει τὶς συνοδικὲς σχέσεις μεταξὺ Μητροπολιτῶν ἢ Ἐπισκόπων θεμελιώνει αὐτὴν τὴν τάξη στὸν Τριαδικὸ Θεό. «Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεός, διὰ Κυρίου, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα». Ὁ πολὺς Ζωναρᾶς ἐρμηνεύοντας τὴν τριαδολογικὴ αὐτὴ ἐρμηνεία τῆς συνοδικῆς διασκέψεως λέγει: «Δοξασθήσεται δὲ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Κυρίου, ὡς ἐκείνον τὸ ὄνομα αὐτοῦ φανερώσαντος τοῖς ἀνθρώποις καὶ τὴν ἀγάπην νομοθετήσαντος· ἐν ἁγίῳ δὲ δοξασθήσεται Πνεύματι· διὰ τούτου γὰρ οἱ Ἀπόστολοι ἐσοφίσθησαν καὶ τὰ ἔθνη ἐδίδαξαν».

Τὰ πάντα στὴν Ἐκκλησία εἶναι τριαδικὰ καὶ ποτὲ μονοκρατορικὰ καὶ πολυαρχικά, ἀφοῦ οὔτε μοναρχία ἐπικρατεῖ οὔτε πολυαρχία. Καὶ ὁ Μ. Βασίλειος προτρέπει «ὥστε, ἐὰν ἀρέσῃ τοῦτο, δεῖ πλείονας ἐπισκόπους ἑαυτῷ γε-

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἐτέλεσε τὴν Ἱερὰ Ἀκολουθία γιὰ τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ι.Σ.Ι. (1.10.2008).

νέσθαι, καὶ οὕτως ἐκθέσθαι τὸν κανόνα, ἵνα καὶ τῷ ποιήσαντι τὸ ἀκίνδυνον ἦ, καὶ ὁ ἀποκρινόμενος τὸ ἀξιόπιστον ἔχη ἐν τῇ περὶ τῶν τοιούτων ἀποκρίσει» (μζ΄ Κανὼν Μ. Βασιλείου).

Ἐπειτα, ἡ λέξις Ἱεραρχία δηλώνει τὸν ἄρχοντα τῶν ἱερῶν τελετῶν καὶ ἡ λέξις ἱεραρχικὸς δηλώνει τὸν ἀνήκοντα στὴν Ἱεραρχία καὶ τὸν ἱεραρχικὸν τρόπον διοικήσεως, δηλαδή τὴν διοίκηση κατὰ τὴν τάξη τῶν προϊσταμένων ἀρχῶν. Πρόκειται γιὰ ἔκφραση καὶ διακονία χαρισμάτων καὶ ὄχι γιὰ αὐτόνομες ἐξουσίες καὶ ἀρχές. Ἄλλωστε, ἡ ποικιλία τῶν χαρισμάτων συγκροτεῖ τὸν θεσμὸ τῆς Ἐκκλησίας ὡς Σώματος τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, καὶ ὁ αὐτὸς Κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς ἐστι Θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πάσιν» (Α΄ Κορ. ιβ΄, 4-6).

Ἐπομένως, ὁ ὅρος «Σύνοδος Ἱεραρχίας» ποὺ ταυτίζεται μὲ τὸν ὅρο «ἐκκλησιαστικὴ Ἱεραρχία» δηλώνει ὅτι τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μὲν συνοδικό, ἀλλὰ καὶ ἱεραρχικό, διότι ὅπως ἔχει γραφή, τὸ ἐκκλησιαστικὸ πολίτευμα εἶναι «ιεραρχικῶς συνοδικόν» καὶ «συνοδικῶς ἱεραρχικόν», ὅποτε ἡ συνοδικὴ δομὴ δὲν ἀντιτίθεται στὴν ἱεραρχικὴ τάξη, οὔτε ἡ ἱεραρχικὴ τάξη στὴν συνοδικὴ δομὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ συνοδικό-ιεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μία ἱεραρχία καὶ ὑπενθυμίζει σαφέστατα τὸν τρόπο τῆς τελέσεως τῆς θείας Λειτουργίας, ἡ ὁποία εἶναι τὸ κέντρο καὶ ἡ βάση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας εἶναι συνέχεια καὶ ἔκφραση τῆς θείας Λειτουργίας, διαπνέεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς καὶ γι' αὐτὸ ὅταν συμμετέχουμε στὰ Συνοδικὰ ὄργανα αἰσθανόμαστε ὡσὰν νὰ ἱεραρχοῦμε. Ὁ σεβασμὸς αὐτὸς στὴν Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας εἶναι ἀπα-

ραίτητος γιὰ τὴν καλὴ συγκρότηση τῆς Ἐκκλησίας ὡς Σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ δίδουμε τὸν τύπο καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ ἐξασκῆται ἡ διοίκηση καὶ ἡ ποιμαντικὴ διακονία στὶς κατὰ τόπους Ἱερὲς Μητροπόλεις.

Αὐτὴ εἶναι ἡ πίστη μου καὶ ἡ συναίσθησή μου γιὰ τὸν τρόπο διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, ὡς χαρισματικῆς καταστάσεως, καὶ τὸν καταθέτω κατὰ τὴν ἐπίσημη αὐτὴ στιγμή ἐνώπιόν σας.

Β'

Τὰ θέματα ποὺ ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσει ἡ Ἱεραρχία συνεχῶς πληθύνονται, ἀλλὰ λόγῳ ὅμως καὶ τῶν ἐπικρατουσῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν μὲ τὴν ταχύτατη μετακίνησιν ἰδεῶν καὶ ἀνθρώπων, περιπλέκονται αὐτὰ ἔτι περισσότερο.

Ἡ ποιμαντικὴ μας διακονία καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας πρακτικὴ ἀσφαλῶς βασιζονται στὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ ἡ δυναμικὴ καὶ ἡ οὐσία αὐτῆς τῆς διακονίας καὶ αὐτῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς πρακτικῆς θεμελιώνεται κυρίως στὸν εὐαγγελικὸ λόγο, ὅπως αὐτὸς διδάχθηκε καὶ βιώθηκε μέσα στὴν ἀγιοπνευματικὴ μας παράδοση.

Στὴν ἔναρξη τῶν συνεδριῶν τῆς παρουσίας Δ.Ι.Σ. πρό τινων ἡμερῶν ἐλέγχθησαν τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἐποχὴ μας καὶ ὁ σημερινὸς κόσμος στὸν δικό του ἀγῶνα καὶ τὴν δική του ἀγωνία μας προκαλεῖ καὶ μᾶς προσκαλεῖ. Ἔχουμε χρῆμα νὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τὸ κεφάλαιο αὐτό. Νὰ προσλάβουμε τὰ προβλήματα καὶ τὶς ἀστοχίες. Νὰ τὰ ἐπεξεργασθοῦμε καὶ ὡς πορίσματα πλέον καὶ προτάσεις νὰ τὰ προσκομίσουμε στὴν ἀνωτάτη ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, τὴν Ι.Σ.Ι., μόνη ἀρμόδια νὰ τὰ ἀντιμετωπίσει καὶ νὰ ἀποφασίσει στηριγμένη μὲ διάκριση στὴν κανονικὴ τάξη καὶ τὴν ἀγιοπνευματικὴ μας παράδοση». Αὐτὸ ἀκριβῶς γίνεται σήμερον στὸν χῶρον μας αὐτόν.

-Τὰ θέματα, ὅπως ἐλέχθη, εἶναι πολλά. Τὸ καθημερινὸν ἐνδιαφέρον ὅμως καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ καθ' ἑνὸς ἀπὸ ἐμᾶς γιὰ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα ἀσφαλῶς θὰ καταθέσουν τὸ μεριδίό τους στὴν «τράπεζα αὐτῆ» καὶ νέα ἐπίκαιρα θέματα γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή τους.

Ὅπως γνωρίζετε στὴν παρούσα σύνοδό μας πέραν τῶν ὑπηρεσιακῶν ὑποθέσεων θὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τρία θέματα:

1. Τὴν Ἐκκλησιαστικὴ μας Ἐκπαίδευση.

2. Τὸ πρωτόγνωρο γιὰ τὴν Ἐκκλησία ἐγχείρημα, τὴν χρησιμοποίησιν δυνατοτήτων δημιουργίας ὑποδομῶν στὴν διακονία τῆς ἐντὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Στρατηγικοῦ Πλαισίου Ἀναπτύξεως (2007-2013).

3. Ἐκεῖνο τῶν Βοηθῶν Ἐπισκόπων.

Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν δύο πρώτων τὰ χρονικὰ ὄρια δὲν ἐπέτρεπαν χρονικὴ καθυστέρηση. Καὶ τοῦτο, διότι ὁ Νόμος 3432/2006 περὶ «Δομῆς καὶ Λειτουργίας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως» φαίνεται, ὅτι ἔχει ἄρθρα μὴ συμβατὰ πρὸς τὸ Σύνταγμα μὲ κίνδυνον ὅλο τὸ οἰκοδόμημα νὰ καταρρεύσει. Ἀκόμη τὸ «Ἐθνικὸ Στρατηγικὸ Πλαίσιο Ἀναπτύξεως (2007-2013)» δὲν δίνει περισσότερον χρονικὸ ὄριο στὴν Ἐκκλησία ἂν θέλει αὐτὴ νὰ συμμετάσχει σ' αὐτό. Καὶ τὰ δύο θέματα αὐτὰ μολονότι φαντάζουν ὡς περισσότερον τεχνοκρατικὰ ἐν τούτοις εἶναι βασικῆς ὑποδομῆς, θεμέλια στὴν ἐκκλησιαστικὴ διακονία, ὅταν μάλιστα χρησιμοποιηθοῦν μὲ διάκριση καὶ προσοχή.

Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι τοὺς τελευταίους μῆνες ἔγιναν πολὺὲς καὶ ἐπίπονες συνεργασίες μεταξὺ στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῆς Πολιτείας καὶ μάλιστα τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκονομικῶν, τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν κ.ἄ.

Καρπὸς αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν ἦταν καὶ ἡ χθεσινὴ συνάντησις στὴν Ἰ. Μ. Πεντέλης ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας μετὰ τῶν ἀρμοδίων συνεργατῶν των ποὺ ἀπέβλεπε στὴν στενότερη συνεργασία πρὸς ὑλοποίησιν τοῦ προγράμματος 2007-2013 καὶ στὴν ὠφέλεια τοῦ λαοῦ μας.

Γ'

Αὐτὴ ἡ ἐπιτυχὴς συνεργασία Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας στὰ μνημονευθέντα δύο θέματα καὶ ἡ ἐνοχλητικὴ πίεσις ἀπὸ διαφόρους χῶρους νὰ πάρουμε θέση ὑπεύθυνο σὲ προβαλλόμενον σκάνδαλο μοναστηριακῆς περιουσίας στὸν εὐρύτερον ἐκκλησιαστικὸν χῶρον, μὲ προτρέπουν νὰ καταθέσω στὸ σепτὸ σῶμα τῆς Ἱεραρχίας μίαν προσωπικὴν ἄποψη.

Μία συντεταγμένη καὶ εὐνομούμενη Πολιτεία καὶ μίαν Ἐκκλησίαν ποὺ διακονεῖ τὸν ἴδιον λαὸν μὲ τὴν πρῶ-

τη ἔχουν χρέος νὰ συνεργάζωνται πρὸς ὠφέλεια αὐτοῦ τοῦ λαοῦ.

Δὲν θὰ ἀραδιάσω ἐπιχειρήματα. Θὰ χρησιμοποιήσω τὴν ἱστορία μας πὺν μπορεῖ πολλές φορὲς νὰ γίνεῖ ὁ καλύτερος δάσκαλός μας.

Ἐπιτρέψτε μου νὰ ἀνατρέξω σὲ μία ἐποχὴ πὺν μᾶς κάνει ὄλους ὑπερήφανους, πὺν ὑπερβαίνει τὴν μισέ-ρια, τὴν ἐποχὴ ὄχι τοῦ ἐγὼ ἀλλὰ τοῦ ἐμεῖς. Ὅχι γιὰ νὰ τὴν ἀντιγράψουμε, δὲν μποροῦμε πιά, ἀλλὰ νὰ ἐμπνευσθοῦμε ἀπ’ αὐτῆ.

α. Βρισκόμαστε στὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1822 καὶ ὁ ἀπελευθερωτικὸς ἀγῶνας χάνεται. Δὲν ὑπάρχουν δυνα-τότητες οἰκονομικὲς. Τὸ νόμισμα τέλειωσε καὶ ἡ δια-τροφὴ τῶν ἀγωνιζομένων πενήτων” στέρεψε. Ὁ Μι-νίστρος τότε τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματείας (δηλ. ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων), ὁ Ἐπί-σκοπος Ἀνδρούσης ἐνήργησε ὡς ἑξῆς:

“Τῆ μὲν 5 Ἀπριλίου 1822 ὑπεγράφη νόμος περὶ συν-άξεως τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν τῶν Μονα-στηρίων καὶ Ἐκκλησιῶν. Καὶ συνεισέφεραν προθύ-μως αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι καὶ Μοναὶ λυχνίας ἀργυρᾶς καὶ κηροπήγια καὶ εἴ τι τῶν ἐκτὸς τῆς θείας τραπέζης καθιερωμένων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν, ἐπαρκοῦσαι πρὸς διατροφήν τῶν ἀγωνιζομέ-νων πενήτων καὶ κουφίζουσαι τὸ δυνατόν τὰς φο-βερὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου. Συνήχθησαν δὲ περίπου λίτραι δισχίλιαι τετρακόσiai (ἢ 800 ὀκάδες) ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ νόμισμα ἀπὸ τούτων ἤθελον κόπτειν”.

β. Ἡ Δ’ Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἀργεῖ συνέλευ-σις (11.7.1829), στὴν ὁποία συμμετέχει ἡ Ἐκκλησία, διεκήρυξε καὶ ἀπεφάσισε:

“Ἡ κυβέρνησις θέλει συστήσει Γαζοφυλάκιον (Τα-μεῖο) ὑπὸ τὴν ἰδίαν τῆς ἄμεσον διεύθυνσιν, εἰς τὸ ὁποῖο θέλει ἀποτίθεσθαι τὰ ἐπὶ τῶν κληροδοσιῶν καὶ τὰ τῶν ἱερῶν καταστημάτων (Μονῶν) συλλεγόμενα χρήματα, προσδιωρισμένα ἐξηρημένως εἰς βελτίωσιν τοῦ Ἱερατείου, εἰς προικισμὸν τοῦ Ὁρφανοτροφείου, εἰς ὑποστήριξιν τῶν Ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, Σχολείων τυπικῶν, Σχολείων ἀνωτέρας τάξεως διὰ τοὺς ἐκκλησιαστικὸς πολιτικὸς ἢ διὰ τοὺς ἀφιερω-θησομένους εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τε-χνῶν καὶ τῆς φιλολογίας καὶ εἰς σύστασιν δημοσίων τυπογραφίων”. Σὲ ὑλοποίησις αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις γράφει:

“Ἡ Ἑλλὰς ἔχει πόρον πλουσιώτατον εἰς διατροφήν τοῦ κλήρου, τὰ κτήματα τῶν μοναστηρίων καὶ αὐτὰ δὲν εἶναι ὀλίγα. Ταῦτα καλῶς διοικούμενα καὶ οἰκο-νομούμενα, θέλουσι παρέχει ὄχι μόνον ἄφθονα τὰ εἰς τὴν διατροφήν τοῦ Κλήρου, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς σύστασιν καὶ διατήρησιν καὶ ἄλλων φιλανθρώπων καταστημά-των, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον δίδομεν σχέδιον, διορίζομεν πὺν καὶ πῶς νὰ ἐξοδεύονται τὰ ἐκ τῶν μοναστη-ριακῶν κτημάτων εἰσοδήματα...“.

“Ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν θέλουσι μισθοδο-τεῖσθαι οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς ἀξιωματικοὶ (γραμματεῖς)... εἰς διατροφήν τοῦ κλήρου καὶ εἰς τὴν διατήρησιν καὶ καλλωπισμὸν τῶν Ἐκκλησιῶν”.

γ. Στις 5 Αὐγούστου 1833 ὁ Σ. Τρικούπης γράφει πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἐναγωνίως:

“Ἡ ἀνάγκη τῆς ταχείας συστάσεως τοῦ ταμείου τούτου κρίνεται τοσούτω μᾶλλον κατεπείγουσα, καθ’ ὅσον, ἐκτὸς τῆς εἰς αὐτὸ ἀποκειμένης καταλλήλου τῶν Ἐπισκόπων προικοδοτήσεως καὶ τὴν μισθοδο-σίαν τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους, πα-ραμεληθέντα τοσούτους ἤδη μῆνας δι’ ἔλλειψιν χορη-γίας διαρκοῦς, κινδυνεύουν νὰ παραλύσουν, καὶ ἡ δημόσια ἐκπαίδευσις, ἀντικείμενον τόσον οὐσιῶδες περὶ τὴν ἠθικὴν του χριστιανοῦ μόρφωσιν, νὰ μείνη εἰς τὴν ὁποῖαν εὐρίσκεται μέχρι τοῦδε νηπιῶδη κατά-στασιν”.

Γιατί τὰ ὑπενθυμίζω αὐτὰ σήμερα; Τί ζητᾶω; Τίπο-τε. Ἀπλῶς τὰ καταθέτω γιὰ νὰ τονώσω τὴν μνήμη μας. Νὰ ἐκφράσω τὴν ἐπιθυμία νὰ μὴν ἐπαναλαμβάνουμε τὰ ἴδια λάθη καὶ νὰ ἀναλαμβάνει ὁ καθένας ἀπὸ ἐμᾶς τὶς εὐθύνες πὺν τοῦ ἀναλογοῦν. Σήμερα πὺν ὁ ὀρίζον-τας εἶναι βεβαρημένος.

Κρίνω χρήσιμο ὄμως οἱ νέες γενιές, τὰ παιδιά μας, ἀλλὰ καὶ οἱ πολῖτες πὺν δὲν γνωρίζουν, ὅταν περι-διαβαίνουν τὴν Ἀθήνα, νὰ μάθουν ὅτι:

Ὁ χῶρος πὺν εἶναι τὸ Πολυτεχνεῖο μας ἀνῆκε στὴν Ἐκκλησία.

Ἡ Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη.

Τὸ Παλιὸ Πανεπιστήμιο.

Ἡ παλιὰ Ριζάρειος, δηλ. τὸ σημερινὸ Πολεμικὸ Μουσεῖο.

Ὁ Εὐαγγελισμὸς.

Τὸ Αἰγινήτειο.

Τὸ Ἀρεταίειο.

Ἡ μεγάλη ἔκτασις ἐπὶ τῆς Μεσογείων, ὅπου εἶναι τὰ Νοσοκομεῖα.

Ὁ χώρος τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως μὲ τὸ κτίσμα τῆς παλαιᾶς Χωροφυλακῆς. Τὸ μνημειῶδες αὐτὸ κτίριο εἶναι ἡ πρώτη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀκαδημία ποὺ κτίστηκε ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Γερμανὸ Καλλιγά. Δὲν πρόλαβε νὰ στεγάσει τὸ ὄραμά του γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευση καὶ τὴν κατέλαβε τὸ Ἑλληνικὸ Δημόσιο γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τότε τὶς ἔκτακτες ἀνάγκες του.

Αὐτὲς οἱ ἐμπειρίες μποροῦν σήμερα νὰ μᾶς ὀδηγήσουν καὶ πάλι σὲ συνεργασίες ποὺ θὰ ἀποφέρουν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα στὴν καθημερινὴ ζωὴ τῶν συνανθρώπων μας.

Δ'

Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

«Στὸ παρελθὸν τὸ πρόβλημα γιὰ τὸν ἔλληνισμό ἦταν πῶς θὰ ἐπιβιώσει μέσα σ' ἓνα ἐχθρικό περιβάλλον, πῶς θὰ διατηροῦσε τὴν ὑπαρξή του κάτω ἀπὸ συνθήκες στρατιωτικῆς ἐπιδρομῆς, κατάκτησης καὶ δουλείας...

Σήμερα τὸ πρόβλημα γιὰ τὸν ἔλληνισμό εἶναι πῶς θὰ ἐπιβιώσει μέσα σ' ἓνα συνεχῶς μεταβαλλόμενο κόσμο. Οἱ ραγδαῖες τεχνολογικὲς ἀνακαλύψεις τῆς ἐποχῆς μας προκαλοῦν σειρὰ ἀπὸ ἀλυσιδωτὲς ἐξελίξεις καὶ ἀνακατατάξεις στὸν οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ βίον. Καὶ οἱ ἐξελίξεις αὐτὲς ὀδηγοῦν ἀναπόφευκτα πρὸς μία ριζικὴ ἀναδιοργάνωση τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ δώσει νέους ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐπιβίωσή του καταφεύγοντας καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση στὰ ἴδια δοκιμασμένα ὄπλα ποὺ χρησιμοποίησε καὶ στὸ παρελθόν. Στὶς ὑλοποιημένες δηλαδὴ μορφὲς τοῦ πνεύματος: τὴν θρησκεία, τὶς τέχνες, τὰ γράμματα καὶ τὸ ἦθος τοῦ ἐλεύθερου ἀνθρώπου, ὅπως τοῦτο ἐκδηλώνεται στὰ ἦθη, στὰ ἔθιμα καὶ στὴ ζωὴ τῆς κοινότητος.

Ἡ πατρίδα μας στὴ νέα δόμηση τῆς πανανθρώπινης κοινωνίας καὶ στὶς ἀνακατατάξεις τῶν ἀξιῶν δὲν ἔχει νὰ φοβηθεῖ.

Τὸ πνευματικὸ τῆς ὀπλοστάσιο εἶναι γεμάτο. Ὁ κίνδυνος βρῖσκεται κάπου ἄλλου. Νὰ μὴν μπορέσει νὰ ἀξιοποιήσει αὐτὸν τὸν πνευματικὸ ἐξοπλισμὸ, ἐπειδὴ τὸν ἄφησε εἴτε νὰ σκοουριάσει ἀπὸ τὴν ἀχρησία, εἴτε νὰ ὑποστῆ τὴν ἀλλοίωση ποὺ ἐπέφεραν ξένοι νεωτερισμοὶ ποὺ δὲν ἐναρμονίζονται μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης»¹.

Σ' αὐτὸν τὸν τομέα φέρουμε καὶ ἐμεῖς τὴν εὐθύνη μας τόσο γιὰ ἐκεῖνα ποὺ ἦρθαν καὶ πέρασαν ὅσο καὶ γιὰ ἐκεῖνα ποὺ ἔρχονται. Ἦδη ὁ ἐχθρὸς δὲν εἶναι πέρα καὶ μακριά, εἶναι ἐντὸς τῶν τειχῶν μας.

Ὁ ἐκκλησιαστικὸς χώρος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν χώρος ποὺ μπορεῖ νὰ ἐναρμονίσει τὸ πνεῦμα τῆς παράδοσης μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνανέωσης.

Μιὰ τέτοια ὀρθόδοξη προσφορὰ στὸν χώρο τοῦ πνεύματος εἶναι ἀναγκαῖα στὴν ἀνασχηματιζόμενη κοινωνία μας.

Εὐχομαι καὶ αὐτὴ ἡ σύναξις τῆς Ι.Σ.Ι. τῆς Ἐκκλησίας μας νὰ εἶναι βῆμα πρὸς τὴν πορεία αὐτή.

1. Μ. Μαρθαύτη, δεσμὸς-σύνδεσμος 1981, σελ. 47.

**«Ἐκκλησιαστικά
Γυμνάσια -
Ἐκκλησιαστικά
Λύκεια.
Ἱστορική Πορεία -
Προοπτικές»
(Ἀπόσπασμα Εἰσηγήσεως
τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
Σύρου κ. Δωροθέου
ἐνώπιον τῆς
Ἱεραῆς Συνόδου τῆς
Ἱεραρχίας τῆ
1ῆ Ὀκτωβρίου 2008)**

Θεωροῦντες δεδομένην τὴν βούλησιν τῆς Πολιτείας διὰ τὴν περαιτέρω προαγωγὴν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, κρίνομεν ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ληφθοῦν καὶ ἐπὶ πλέον μέτρα, ὅπως:

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς ἡ φυσικὴ μήτηρ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, νὰ εἶναι διαρκῶς παροῦσα εἰς τὴν καθόλου Ἐκπαιδευτικὴν διαδικασίαν, ἔχουσα λόγον οὐσιαστικόν, τόσον εἰς τὰ προγράμματα, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐπιλογὴν τῶν πρὸς ἐγγραφὴν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν διορισμὸν Καθηγητῶν καὶ ἐπιλογὴν Διευθυντῶν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν, μάλιστα, αὐτοβούλως προσέρχονται. Διότι, ἐὰν ἰσχύη διὰ τοὺς γονεάς τὸ κατὰ τὸν Ἐπίσκοπον Ἀμασειᾶς Ἀστέριον «Ὅμοιοι τοῖς γονεῦσι γινόμεθα κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, τοῖς πάθεσι, τοῖς ἡθεσι, ταῖς διαθέσεσι» (P.G. 40, 545), πολλῶ μᾶλλον ἰσχύει διὰ τοὺς Καθηγητὰς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ὄλων τῶν εἰδικότητων, ὥστε νὰ μὴ συμβαίη ἐκεῖνο, τοῦτέστιν «ἄλλους ἰατροεὺν ἐπιχειροῦντες, αὐτοὶ βρύνοντες ἔλκεσι». Παράδειγμα καὶ πρότυπον τῶν Καθηγητῶν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, καὶ μάλιστα τῶν ἐπηρμένης ὀφρῶς Διευθυντῶν τινῶν, ἔστω ὁ Ἅγιος Νεκτάριος, ὁ Διευθυντὴς τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Σώτου Χονδρόπουλου, ἀναφερομένην εἰς τὸ βιβλίον του «Ἅγιος τοῦ Αἰῶνα μας», ὅταν τέσσαρες μαθητὲς τῆς Σχολῆς συνεπλάκησαν καὶ βαρυτάτας ἐκφράσεις ἀντήλλαξαν, ἐτιμώρησεν ἑαυτὸν διὰ παντελοῦς νηστείας, τὴν ὁποίαν θὰ διέκοπτε μόνον ἐὰν οἱ μαθηταὶ συνεφιλιώοντο... Οὕτω ἔκανε «κατάληψιν» εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, εἰς ἀντίθεσιν μὲ συγχρόνους Διευθυντὰς, οἱ ὁποῖοι ὠθοῦν τοὺς μαθητὰς εἰς κατάληψιν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν...

«Τοὺς μέλλοντας εἶναι διδασκάλους πρότερον αὐτοὺς κατορθωκένοι δεῖ καὶ τότε πέμπεσθαι εἰς τοῦτο. Ὅταν δὲ αὐτοὶ διεστραμμένοι ὦσι καὶ πάσης γέμοντες κακίας, πῶς ἂν εἰς τὸ διδάσκειν ἐξηγέθησαν;» ἡ οὐρανόβροντος τοῦ Χρυσορρήμονος διερωτᾶται φωνή! (P.G. 55,112).

Κεφαλαιώδους, ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω, σημασίας κρίνομεν τὸν ἐνεργὸν καὶ θεσμοποιημένον ρόλον τοῦ Ἐπιχωρίου Ἐπισκόπου εἰς τὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γυμνασίων καὶ Λυκείων. Κρίνομεν ἀπαράδεκτον τὸ γεγονός νὰ ἀπουσιάζη ἢ νὰ ἀπορρίπτηται ὁ λόγος, ἡ παρουσία καὶ ἡ καθοδήγησις τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἓνα ἰδιαίτερα εὐαίσθητον Ἐκκλησιαστικὸν χώρον. Εἶναι ὡς τὸ Στράτευμα νὰ μὴ ἔχει λόγον εἰς τὴν Σχολὴν Εὐελπίδων...

Ἐπιβάλλεται περιορισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ καὶ χωροταξικὴ κατανομή τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Λυκείων καὶ Γυμνασίων, ἐπὶ τῇ βάσει γεωγραφικῶν, ἱστορικῶν, ἐθνικῶν κριτηρίων καὶ κτηριακῶν δεδομένων.

Ταυτοχρόνως ἐπιβάλλεται ἡ ἀναμόρφωσις τοῦ Προγράμματος Σπουδῶν, μὲ τὴν προσθήκην περισσοτέρων ὠρῶν Θεολογικῶν μαθημάτων, κατὰ τὸ πρότυπον τῶν Μουσικῶν ἢ Ἀθλητικῶν τοιούτων, ὥστε τὰ Ἐκκλησιαστικά Γυμνάσια καὶ Λύκεια νὰ καταστοῦν ἀληθῶς Ἐκκλησιαστικά καὶ νὰ ἀνασταλῇ ἡ ἀποϊεροποίησίς των.

Ἡ κατάργησις τῆς Δ' Τάξεως τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου καὶ ἡ ἀντικατάστασις τῆς μὲ τὰ «Ἐκκλησιαστικά Ἴνστιτοῦτα Ἐπαγγελματικῆς Κατάρτισης» φρονοῦμεν ὅτι διέσπασεν τὴν ἐνότητα καὶ τὴν συνέχειαν τῆς παρεχομένης εἰς τὰ Λύκεια ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐδυσχέρανεν τὴν δυνατότητα ὁλοκληρώσεώς τῆς, δεδομένου ὅτι δὲν λειτουργοῦν πάντοτε παρὰ τὰ ὑπάρχοντα Ἐκκλησιαστικά Λύκεια, καὶ ἐπὶ πλέον ἀπαιτοῦνται δίδακτρα. Καταθέτομεν τὸν προβληματισμὸν μας καὶ προσβλέπομεν εἰς μίαν θετικὴν ἐπανεξέτασιν τοῦ θέματος, βάσει τῶν ἀποκτηθειῶν ἤδη ἐμπειριῶν.

Καθιέρωσις ἰσχυρῶν κινήτρων διὰ τὴν φοίτησιν εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Σχολὰς, ὅπως ἡ θέσπισις ὑποτροφιῶν καὶ ἡ κατασκευὴ συγχρόνων Σχολικῶν Μονάδων καὶ Οἰκοτροφείων, ὥστε τὰ Σχολεῖα μὲ συγχρόνους προδιαγραφὰς καὶ ἐξοπλισμὸν νὰ καταστοῦν ἀληθῶς ἐλκυστικά.

Ὁραματιζόμενοι μίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐκπαίδευσιν ἀκτινοβολοῦσαν καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, προτείνομεν τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐγγραφῆς εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικά Γυμνάσια καὶ Λύκεια νέων ἀπὸ τὰς Ὁμοδόξους τῶν Βαλκανίων Χώρας καὶ τὴν καθιέρωσιν ἑνὸς προπαρασκευαστικοῦ εἰδικοῦ Προγράμματος ἐκμαθήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, τὸ ὁποῖον θὰ παρακολουθοῦν διαμένοντες εἰς τὰς κατὰ τόπους

Περιφερειακὰς Ἑστίας. Ἀναφέρομεν, ἐν προκειμένῳ, τὸ πρόγραμμα διδασκαλίας Ἑλληνικῆς γλώσσης τὸ ὁποῖον λειτουργεῖ, ἀποδίδον εὐλογημένους καρποὺς πνευματικῶν τε καὶ ἐθνικῶν, παρὰ τῷ Γενικῷ Ἐκκλησιαστικῷ Λυκείῳ Κιλκίς «Κύριλλος-Μεθόδιος».

Αἱ Περιφερειακαὶ Ἐκκλησιαστικαὶ Ἑστίαί, τὰ κοινῶς λεγόμενα Οἰκοτροφεῖα, δύνανται νὰ συντελέσουν τὰ μέγιστα εἰς τὴν προσέλκυσιν μαθητῶν, προσφέρονσαι ἀξιοπρεπεῖς καὶ ἀσφαλῆς συνθήκας διαβιώσεως, τόσον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἄλλοεθνεῖς ὁμοδόξους μαθητάς. Μία ἄριστα λειτουργοῦσα Ἑστία, μὲ σύγχρονον κτιριακὴν ὑποδομὴν, προσφέρουσα ποικίλας πνευματικὰς καὶ ἀθλητικὰς δραστηριότητας, ἐξοπλισμένη μὲ Βιβλιοθήκην, κλασσικὴν καὶ Ἡλεκτρονικὴν, καὶ μὲ συμπεριφορὰς, αἱ ὁποῖαι θέλγουν καὶ συγκινοῦν τὴν νεανικὴν ψυχὴν, δύνανται νὰ ἀποτελέσῃ ἕνα ὑγιὲς καὶ ἀσφαλὲς θερμοκήπιον τῶν νέων μας, ἰσχυρὸν παράγοντα διὰ τὴν προσέλκυσιν μαθητῶν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐκπαίδευσιν καὶ ἰσχυρότατον κίνητρον διὰ τοὺς γονεῖς, οἱ ὁποῖοι γνωρίζοντες ὅτι τὰ τέκνα των, κατὰ τὴν εὐαίσθητον ἡλικίαν τῆς νεότητος καὶ τῆς ἐφηβείας θὰ ἀναπτύσσονται ἐντὸς περιβάλλοντος ἠθικοῦ, ἀσφαλοῦς καὶ ὑγιοῦς, θὰ ἐπιδιώκουν τὴν ἐγγραφὴν των εἰς τὰ Ἐκπαιδευτήρια τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

Α.

Διαπιστώσεις - Προβληματική

Σήμερα λειτουργούν 10 Ἐκκλησιαστικά Γυμνάσια ἐκ τῶν ὁποίων 3 ἀνήκουν εἰς τὸ Κλίμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (Ἀθωνιάδα, Πατμιάδα, Χανιά).

Τὸ τελευταῖον ἔτος (θέρος 2007) δημιουργήθηκαν τὰ 2 νέα Ἐκκλησιαστικά Γυμνάσια Νεαπόλεως καὶ Λαμίας.

Τὰ ὡς ἄνω λειτουργοῦντα Ἐκκλησιαστικά Γυμνάσια λειτουργοῦν μαζί με τὰ Γενικά Ἐκκλησιαστικά Λύκεια, κάτω ἀπὸ ἐνιαίαν Διοίκησιν, ἂν καὶ ἐκκρεμεῖ ἢ ἔκδοσις τῆς σχετικῆς Ὑπουργικῆς Ἀποφάσεως.

Ὁ ὡς ἄνω ἀριθμὸς (10 Ἐκκλησιαστικά Γυμνάσια) διαπιστώνεται ὅτι εἶναι μέγας καὶ δὲν βασίζεται σὲ ἀντικειμενικὰ χωροταξικὰ κριτήρια. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν κατὰ τὸ τρέχον σχολικὸ ἔτος 2007-2008 εἶναι: ἐγγεγραμμένοι 252 καὶ φοιτοῦντες 233, ἴητοι κατὰ μέσον ὄρον, 23 μαθητὲς σὲ κάθε Γυμνάσιο.

Β.

Προτάσεις

Κατόπιν τῶν ὡς ἄνω διαπιστώσεων, ἀλλὰ καὶ τῆς προβληματικῆς αὐτῶν, προτείνομεν πρὸς τὸ Σῶμα τῆς Ἱεραρχίας τὶς ἑξῆς προτάσεις:

1. Νὰ τεθεῖ ἐλάχιστον ὄριον (Plafond) Ἱεροσπουδαστῶν σὲ κάθε Ἐκκλησιαστικὸν Γυμνάσιον, γὰρ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν λειτουργούντων Ἐκκλησιαστικῶν Γυμνασίων, ἢ

2. Νὰ γίνῃ χωροταξικὴ κατανομή, κατὰ Γεωγραφικὴν περιφέρειαν, δηλαδὴ νὰ διασπαροῦν ἀνά τὴν ἐπικράτειαν, προκειμένου νὰ εὐκολύνωνται οἱ Ἱεροσπουδαστὲς, καὶ

3. Νὰ διαμορφωθῇ ἐκ νέου τὸ ἀναλυτικὸν καὶ ὠρολόγιον πρόγραμμα αὐτῶν, με ἀΐξισιν τῶν εἰδικῶν μαθημάτων κατ' ἀναλογίαν τῶν λειτουργούντων ἀθλητικῶν καὶ μουσικῶν Γυμνασίων τῆς δευτεροβαθμίου ἐκπαιδεύσεως, διὰ ν' ἀντιμετωπισθῇ τὸ μείζον πρόβλημα τῆς ἀποϊεροποιήσεως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μας Σχολείων.

ΓΕΝΙΚΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ

Α.

Διαπιστώσεις - Προβληματική

Σήμερα λειτουργοῦν 18 Γενικά Ἐκκλησιαστικά Λύκεια (ἐκ τῶν ὁποίων 3 ἀνήκουν εἰς τὸ Κλίμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (Ἀθωνιάδα, Πατμιάδα, Χανιά). Ἡ Ριζάρειος διέπεται ἀπὸ ἰδικὸν τῆς καθεστῶς λειτουρ-

**«Νόμος 3432/2006
(Δομὴ καὶ
λειτουργία τῆς
Ἐκκλησιαστικῆς
Ἐκπαιδεύσεως).
Διαπιστώσεις καὶ
προβληματικὴ
ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε
ἐφαρμογῆς τοῦ
ὡς ἄνω Νόμου.
Προτάσεις διὰ τὴν
τροποποίησιν
διατάξεων αὐτοῦ».**

(Ἀπόσπασμα Εἰσηγήσεως
τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους
καὶ Ἀρδαμερίου
κ. Νικοδήμου ἐνώπιον
τῆς Ἱεραρχίας τῆς
Ἱεραρχίας τῆ
2α Ὀκτωβρίου 2008)

γίας, και τοῦ Καρπενησίου ἔχει ἀνασταλεῖ ἡ λειτουργία. Ἡ δὲ λειτουργία των διέπεται ἀπὸ τὸν Ν. 2525/1997.

Ὁ ὡς ἄνω ἀριθμὸς (18 Γενικὰ Ἐκκλησιαστικὰ Λύκεια) διαπιστώνεται ὅτι εἶναι μέγας καὶ δὲν βασίζεται σὲ ἀντικειμενικὰ χωροταξικὰ κριτήρια. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν κατὰ τὸ τρέχον σχολικὸν ἔτος 2007-2008 εἶναι: ἐγγεγραμμένοι 473 καὶ φοιτοῦντες 437, ἥτοι μέσος ὄρος, 24 μαθητὲς εἰς κάθε Λύκειον.

Μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Ν. 3432/2006 κατηργήθη ἡ μέχρι τότε λειτουργοῦσα Δ΄ Τάξις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Λυκείων, ἡ ὁποία εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων δημιουργίαν τῶν Ε.Ι.Ε.Κ., εἰς τὰ ὁποῖα ἡ φοίτησις δὲν εἶναι πλέον δωρεάν.

Οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Γενικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Λυκείων δὲν προβλέπεται ἀπὸ τὸν ἰσχύοντα Νόμον, ὅτι χειροτονούμενοι κατατάσσονται εἰς τινὰ μισθολογικὴν κατηγορίαν Ἐφημερίων (Ἄρθρον 20 παρ. 2).

B.

Προτάσεις

1. Καὶ διὰ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ μας Λύκεια διαπιστώνεται μέγας ἀριθμὸς λειτουργούντων Ἐκκλησιαστικῶν σχολικῶν μονάδων (18) (ἡ λειτουργία τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Καρπενησίου ἔχει ἀνασταλεῖ). Πρὸς ἀντιμετώπισιν αὐτοῦ τοῦ προβλήματος προτείνομεν τὴν μείωσιν αὐτῶν, θέτοντες ἐλάχιστον ὄριον (Plafond) μαθητῶν εἰς κάθε σχολεῖον ἢ τάξιν, ἢ

τὴν κατὰ γεωγραφικὴν περιφέρειαν κατανομὴν αὐτῶν.

2. Διὰ τὴν ἀρτιωτέραν λειτουργίαν των, προτείνομεν τὴν ἐνιαίαν διοίκησιν καὶ συστέγασιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γυμνασίων καὶ Λυκείων, βάσει τοῦ ἄρθρου 19 παρ. 2 τοῦ Ν. 3432/2006.

3. Εἰς τὸ ἄρθρον 20 παρ. 2 τοῦ Ν. 3432 «Ἡ φοίτησις στὰ Ἐνιαῖα Ἐκκλησιαστικὰ Λύκεια ὀρίζεται σὲ τρία (3) ἔτη. Στους ἀποφοίτους χορηγεῖται ἀπολυτήριο ἰσότιμο μὲ αὐτὸ τῶν Ἐνιαίων Λυκείων παρέχοντάς τους δικαίωμα συμμετοχῆς σὸ ἐκάστοτε ἰσχύον σύστημα εἰσαγωγῆς στὴν ἀνώτατη ἐκπαίδευση» προτείνομεν νὰ προστεθῇ ἡ φράσις: «Οἱ ἀπόφοιτοι χειροτονούμενοι κατατάσσονται εἰς τὴν Γ΄ μισθολογικὴ κατηγορία ἐφημερίων καὶ στὰ Μισθολογικὰ Κλιμάκια 17-1 τῆς Δ.Ε. Κατηγορίας». Καὶ τοῦτο διὰ νὰ συμπληρωθῇ ὁ Νόμος 3432/2006.

4. Προτείνεται ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἀναλυτικοῦ καὶ ὄρολογίου προγράμματος μὲ αὔξησιν τῶν εἰδικῶν μαθημάτων, ὥστε τὰ Γενικὰ Ἐκκλησιαστικὰ Λύκεια νὰ καταστοῦν ὄντως «Ἐκκλησιαστικά» καὶ «παραγωγικά» διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας.

5. Προτείνεται ἐπίσης ἡ ἐπανίδρυσις καὶ ἐπαναλειτουργία τῆς Δ΄ Τάξεως μὲ θεολογικὰ μαθήματα, οἱ ἀπόφοιτοι τῆς ὁποίας κατατάσσονται εἰς τὴν Β΄ Μισθολογικὴν Κατηγορίαν, καὶ ἐπομένως προτείνεται ἡ κατάργησις τῶν Ε.Ι.Ε.Κ. μὲ τὸν ἀδόκιμον ὄρον «τῆς ἐπαγγελματικῆς κατάρτησης».

**Περὶ τῶν
Ἱερατικῶν Σχολείων
Δευτέρας Εὐκαιρίας,
Ἐκκλησιαστικῶν
Ἰνστιτούτων
Ἐπαγγελματικῆς
Καταρτίσεως,
Ἀνωτάτων
Ἐκκλησιαστικῶν
Ἀκαδημιῶν.
Ἡ λειτουργία τῶν
Μονάδων αὐτῶν εἰς
τὸ σήμερον καὶ
τὸ αὖριον**

(Ἀπόσπασμα Εἰσηγήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκοπίου ἐνώπιον τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆ 2α Ὀκτωβρίου 2008)

Μακαριώτατε Πρόεδρε,
Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Ἀδελφοί,

Ἡ προλαβοῦσα Διαρκῆς Ἱερά Σύνοδος, ὀφειλετικῶς ἀσκοῦσα τὰς ἀρμοδιότητας Αὐτῆς καὶ μεριμνῶσα διὰ τὸν ζωτικὸν θεσμόν τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν καταστατικὴν ἐπιταγὴν, ὡς διαρκῆς διοικητικὸν ὄργανον «συνεργάζεται μετὰ τῆς Πολιτείας ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως» (παράγρ. στ', ἄρθρ. 9, ν. 590/1977), μεταξὺ τῶν πρώτων μελημάτων Αὐτῆς, μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, ἔθεσεν τὸ μέλημα μελέτης καὶ ἐπιλύσεως ἀνακουψάντων πιεστικῶν προβλημάτων καὶ ἀναγκῶν τῶν ὑπὸ τὸ καθεστῶς τοῦ ἰσχύοντος νέου Νόμου λειτουργουσῶν ἐκκλησιαστικῶν σχολικῶν μονάδων.

Οὕτω, διὰ τῆς ἀπὸ 17ης Μαρτίου ἐ.ἔ. ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ., ἀνετέθη εἰς ἐλαχιστότητα ἡμῶν (ἐγγραφον ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 974/614/29.3.2008) τὸ ἔργον «τῆς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων ἀδελφῶν Μητροπολιτῶν Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου κ. Παντελεήμονος καὶ Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καὶ Μήλου κ. Δωροθέου, ἐξετάσεως «τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀναφυεῖ, μετὰ τὴν ψήφισιν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ Νόμου 3432/2006 “Δομὴ καὶ λειτουργία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσης” (Φ.Ε.Κ. 14/τ.Α' /3.2.2006), σχετικῶν μὲ τὴν λειτουργίαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν καὶ Σχολείων, τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δαπανῶν σιτίσεως καὶ διαμονῆς τῶν Ἱεροσπουδαστῶν εἰς τὰ οἰκοτροφεῖα, καὶ τῆς ὑποβολῆς τῆ Ἱεραῆ Συνόδῳ τῶν προτάσεων».

Πρὶν ἢ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῶν τριῶν τύπων τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχολικῶν Μονάδων, ὅπως ὀρίζεται εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς παρούσης Συνελεύσεως, κρίνομεν σκόπιμον καὶ θεωροῦμεν ἀναγκαῖον ν' ἀναφερθῶμεν δι' ὀλίγων εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ νέου νόμου, ὡς καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Δ.Ι.Σ. ἐπιχειρηθεῖσαν πρώτην καταγραφὴν τῶν ἐκ τῆς πρώτης ἐφαρμογῆς αὐτοῦ ἀναφανέντων προβλημάτων.

2. Κατ' ἀρχὴν, ἡ σπουδαιότητα καὶ σημασία τοῦ νέου νόμου περὶ τῆς δομῆς καὶ λειτουργίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι αὐτονόητος καὶ προφανής. Δι' αὐτοῦ ἐπιδιώχθη ἡ ἀναδόμησις τοῦ μακροχρονίως δοκιμαζομένου ζωτικοῦ θεσμοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας, τῆς σκοπούσης εἰς τὴν κατάλληλον προετοιμασίαν τῶν μελλόντων νὰ στελεχώσουν τὸν ἱερὸν Κλῆρον, καὶ ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς λειτουργίας τῶν ἐκπαιδευτικῶν μονάδων (Σχολῶν καὶ Σχολείων) ὄλων τῶν βαθμίδων, τῆς Δευτεροβαθμίου Ἐκπαιδεύσεως (ἐκκλησιαστικὰ Γυμνάσια καὶ ἐνιαῖα ἐκκλησιαστικὰ Λύκεια), τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως (Ἀνώταται Ἐκκλησιαστικὰ Ἀκαδημίαι) καὶ τῆς διὰ βίου ἐκπαιδεύσεως (ἱερατικὰ Σχολεῖα δευτέρας εὐκαιρίας). Κατὰ τὸν ὀρισμὸν τοῦ νόμου πάντα ταῦτα «εἶναι παραγωγικῆς σχολῆς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν Ἑλλάδα καὶ ἐποπτεύονται ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων» (ἄρθρ. 1, ν. 3432/2006), χωρὶς νὰ δηλώνεται ρητὰ καὶ ἄμεσα ἡ συμμετοχὴ καὶ συνευθύνη τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν λειτουργίαν των.

Ἀναντιρρήτως, τὸ πρὸ τοῦ νέου Νόμου καθεστῶς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολείων διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων κατὰ καιροὺς μεταρρυθμίσεων, τροποποιήσεων καὶ ἀλλαγῶν τῆς δομῆς, τῶν ἀναλυτικῶν προγραμμάτων, τῶν διδασκομένων μαθημάτων, τῆς ἰδρύσεως νέων σχολικῶν μονάδων, τοῦ τρόπου προσλήψεως διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ ἄλλων παρεμβάσεων, εἶχεν καταστῆθαι δαιδαλώδης καὶ ἀναποτελεσματικόν, ὡς πρὸς τὴν ἀνάδειξιν τῶν ἱερατικῶν κλίσεων καὶ τὴν χειροτονίαν προσοντούχων κληρικῶν. Ὅμως, διὰ τοῦ ὅλου νομικοῦ πλέγματος καὶ τῶν διαφορῶν τύπων λειτουργούντων Σχολῶν ἐξησφαλίζετο ἱκανοποιητικῶς ἡ προσέλευσις νέων Κληρικῶν καὶ διὰ τὰς Ἐνορίας τῆς ὑπαίθρου καὶ ὄχι μόνον διὰ τὰς Ἐνορίας τῶν μεγάλων πόλεων καὶ τῶν ἀστικῶν κέντρων.

Παραλλήλως, ἡ ἀνάγκη ἀλλαγῶν εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως πιεστικῶς ὑπηγόρευεν τὴν ἄμεσον λήψιν μέτρων, ὥστε αἱ ἐκκλησιαστικαὶ Σχολαὶ νὰ ἐπανακτήσουν τὸν ἀποδυναμούμενον ἱερατικὸν χαρακτήρα των καὶ νὰ ἀνακοπῆ ἡ ἀπο-ἱεροποιήσις, κυρίως, τῶν ἐκκλησιαστικῶν Γυμνασίων καὶ Λυκείων, τὰ ὁποῖα προοδευτικῶς ἐξωμοιοῦντο πρὸς τὰ ἀντίστοιχα Σχολεῖα τῆς Δημοσίας Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

Ἄλλ' ἀντὶ τῆς, διὰ τῆς τελευταίας θεσμοθεσίας καὶ νομοθεσίας, ἐπιδιωκομένης διορθώσεως, ἀναπλάσεως καὶ ἀναδιαρθρώσεως τῶν Σχολείων τῆς Ἐκκλησίας, ὠδηγήθημεν εἰς τὴν δημιουργίαν νέου τύπου Σχολῶν καὶ εἰς τὴν ἀπώλειαν κεκτημένων δικαιωμάτων τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς τὴν πλήρη ἐνημέρωσιν καὶ ἀποδοχὴν τῶν μεταρρυθμίσεων αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Διὰ τοὺς λόγους αὐτούς, τὸν ἀρχικὸν ἐνθουσιασμόν διὰ τὴν ψήφισιν τοῦ νέου Νόμου 3432/2006 διαδέχεται ὁ σκεπτικισμὸς, ὡς πρὸς τὴν σκοπιμότητα καὶ τὴν βιωσιμότητα τῶν διὰ τῆς νέας θεσμοθεσίας ἰδρυθεισῶν νέου τύπου Σχολῶν. Ἄπαντες οἱ Ἱεράρχαι καὶ οἱ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ἐκπαιδευσιν ἐξεδήλωναν ἀνησυχίαν καὶ περισσότερον οἱ Μητροπολίται, εἰς τὰς Ἐπαρχίας τῶν ὁποίων ἐλειτούργουν ἐκκλησιαστικὰ σχολεῖα καὶ οἰκοτροφεῖα, ἐξ αἰτίας τῶν ἀναφερόμενων, μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς μόνου ἔτους ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν του, λειτουργικῶν προβλημάτων εἰς τὰς Σχολὰς καὶ τὰ Οἰκοτροφεῖα -

Ἐστίας, διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν ὁποίων ἐξεδηλώθη τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Δ.Ι.Σ. καὶ ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις περὶ συγκροτήσεως τριμελοῦς ἐξ Ἀρχιερέων Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν μελέτην τούτων καὶ τὴν ὑποβολὴν προτάσεων.

3. Ἡ ἐρευνητικὴ προσπάθεια τῆς προαναφερθείσης Ἐπιτροπῆς ἐβασίσθη ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ νεαροῦ Νόμου 3432/2006 «Δομὴ καὶ λειτουργία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως», καὶ τῶν ἐπὶ μέρους διατάξεων αὐτοῦ.

Αἱ ἐκπαιδευτικαὶ μονάδες, ποὺ παρέχουν πλέον ἐκκλησιαστικὴν παιδείαν, εἶναι: α) Τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Γυμνάσια (συνολικῶς 10), καὶ τὰ Ἐνιαῖα Ἐκκλησιαστικὰ Λύκεια (συνολικῶς 18) (προϋπήρχαν καὶ λειτουργοῦν), β) τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Ἰνστιτοῦτα Ἐπαγγελματικῆς Καταρτίσεως (Ε.Ι.Ε.Κ.) καὶ τὰ ἀποτελοῦντα φορεῖς διὰ βίου ἐκπαιδεύσεως Ἱερατικὰ Σχολεῖα Δευτέρας Εὐκαιρίας (Ι.Σ.Δ.Ε.) Πρώτου καὶ Δευτέρου Κύκλου (νέοι τύποι Σχολείων) καὶ γ) αἱ ἀννηψοθεῖσαι εἰς πανεπιστημιακὸν ἐπίπεδον Ἀνώταται Ἐκκλησιαστικαὶ Ἀκαδημίαι (αἱ πρὸ τοῦ νόμου τούτου τέσσαρες (4) Ἀνώτερα Ἐκκλησιαστικὰ Σχολαὶ). Αἱ σχολικαὶ αὐταὶ μονάδες ἀποτελοῦν τὰς παραγωγικὰς Σχολὰς τῆς «Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν Ἑλλάδα», ποὺ σκοπὸν ἔχουν τὴν ἀνάδειξιν καὶ κατάρτησιν Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν Στελεχῶν ὑψηλοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου καὶ χριστιανικοῦ ἠθους.

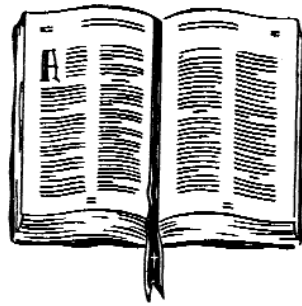
Τὴν ἔρευναν ἀπησχόλησεν, ἐπίσης, ἐὰν καὶ κατὰ πόσον τὰ Σχολεῖα αὐτὰ, κατὰ τὸ γράμμα τοῦ Νόμου καὶ τῆ βοήθειά τῆς ἤδη κτηθείσης πείρας ἐκ τοῦ πρώτου ἔτους λειτουργίας τῶν νέων τύπου Σχολῶν, ἀποτελοῦν ὄντως παραγωγικὰς Σχολὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐὰν δύνανται νὰ ἐκπληρώσουν τοὺς διακηρυσσομένους ὑψηλόφρονες σκοπούς.

* * *

Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς εἰργάσθησαν καὶ συνεργάσθησαν φιλοτίμως καὶ ἐν συναισθήσει τῆς σοβαρότητος τοῦ ἀναληφθέντος ἔργου, διὰ νὰ καταλήξουν εἰς τὴν ἐξ εἴκοσιν σελίδων ἔκθεσίν των καὶ εἰς προτάσεις δι' ἕκαστον τύπον - κατηγορίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν καὶ Σχολείων. Ὡς δὲ ἐπληροφορήθημεν ἡ, πρὸς ἣν ὑπεβλήθησαν, Δ.Ι.Σ. μετ' ἀναφορὰν τῆς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἐζήτησεν τὴν

ἄμεσον ἐπίλυσιν δώδεκα (12) προβλημάτων, εἴτε διὰ τροποποιήσεως τοῦ νόμου, εἴτε δι' ἐκδόσεως ὑπουργικῶν Ἀποφάσεων, ἐπιφυλαχθεῖσα νά «ἐπανέλθῃ μετὰ τὴν τακτικὴν Σύγκλησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας (Ὀκτώβριος 2008) μὲ ἐιδικωτέρας προτάσεις διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολείων καὶ Σχολῶν» (ἔγγραφον Δ.Ι.Σ. ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 2397/1507/10-7-2008).

Καλούμεθα λοιπόν, ὡς Ἀνώτατη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή, νά διαβουλευθῶμεν ὑπευθύνως, ἵνα ἀφ' ἑνὸς μὲν διασφαλίσωμεν τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῶν Σχολείων τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ παρόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ συμβάλωμεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν πλήρη ὀργάνωσίν των, προσδοκῶντες νά καταστοῦν κατ' ἀκριβείαν καὶ κατ' ἀλήθειαν «παραγωγικά».

**Συντονισμός και
ὀργάνωσις τῶν
ἀναπτυξιακῶν-
ποιμαντικῶν-
πολιτιστικῶν και
φιλοκοινωνικῶν
δράσεων τῆς
Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος και τῶν
Νομικῶν Προσώπων
αὐτῆς ἐντὸς τοῦ
Ἐθνικοῦ Στρατηγι-
κοῦ Πλαισίου
Ἀναπτύξεως
(2007-2013)**

(Ἀπόσπασμα Εἰσηγήσε-
ως τοῦ Σεβ. Μητροπολί-
του Χαλκίδος κ. Χρυσο-
στόμου ἐνώπιον τῆς Ἱεραῆς
Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας
τῆ 3ῆ Ὀκτωβρίου 2008)

Δι' εὐχῶν Σας ἁγίων, λοιπόν, ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, ἄρχομαι τῆς διαπραγμα-
τεύσεως τοῦ ἰδιαίτερας σημασίας γνωστοῦ ἤδη θέματος ὑπὸ τὸν τίτλον:
«ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ-ΠΟΙΜΑ-
ΝΤΙΚΩΝ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΚ-
ΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΑΥΤΗΣ
ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ
(2007-2013)».

Θεωρῶ δεδομένο ὅτι ἡ τοποθέτηση καὶ διατύπωση τοῦ θέματος οὐδόλως
ἀντίκειται στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησιολογία, ἀφοῦ ὄχι μόνον δὲν ἀντιστρα-
τεύεται τὴν φύση καὶ τὸ σκοπὸ τῆς Ἁγίας μας Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀντιθέτως
τὸν βοηθεῖ, ἐξασφαλίζοντας τὰ ἀπαραίτητα ὑλικά μέσα, τοὺς πόρους, γιὰ
τὴν πραγματοποίησή του. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν θὰ κάμω λόγο, προκειμένου νὰ
ἐξηγήσω ἢ καὶ νὰ δικαιολογήσω τὰ πράγματα ἐντάσσοντάς τα ὑπὸ τὸν μαν-
δύα τῆς πνευματικότητος. Ἄλλωστε ἀπευθύνομαι σὲ ἁγίους Ἱεράρχες, οἱ
ὁποῖοι δὲν ἀναμένουν καὶ δὲν χρειάζονται σχετικὴ διδαχὴ...

Νομίζω ὅμως ὅτι πρέπει, ἐξ' ἀρχῆς, δεόντως νὰ ἐξαρθῆ ἡ πρωτοβουλία τοῦ
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ Προέδρου μας καὶ ἡ ἀπόφαση τῆς
Δ.Ι.Σ. νὰ ἀναπτυχθῆ στὴν Ἱεραρχία αὐτὸ τὸ σπουδαιότατο θέμα, ὥστε νὰ
πληροφορηθοῦν ἅπαντες οἱ διαποικιαινόντες τὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις Ἱεράρ-
χες τὰ τῆς Ἀναπτυξιακῆς Ἐταιρίας, πού εἶναι Ἐταιρία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ
ἀναλόγως νὰ συμβάλλουν στὴν ἐπιτυχία της καὶ νὰ δραστηριοποιηθοῦν,
ἐκμεταλλεόμενοι αὐτὸ τὸ χρήσιμο ἐργαλεῖο, γιὰ τὴν προαγωγή τῶν κατὰ
τόπους ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν.

Ἐπικαλούμενος καὶ πάλι τὶς πολῦτιμες εὐχές Σας, ἀναφέρω ὀλίγα τινα
περὶ τοῦ ΕΣΠΑ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου καλούμεθα ἀπὸ τὸ θέμα μας νὰ συντονι-
σθοῦμε καὶ νὰ ὀργανώσουμε τὶς ποικίλες θεάρεστες ποιμαντικὰς, πολιτι-
στικὰς καὶ φιλοκοινωνικὰς δραστηριότητες. Ὑπενθυμίζω στὴν ἀγάπην Σας
καὶ τὸ σχετικὸ, πολὺ κατατοπιστικὸ, δεκασέλιδο Ἐγκύκλιον Σημείωμα, τὸ
ὁποῖον ἀπὸ 18ης Μαΐου 2007 ἀπεστάλη ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο πρὸς τὴν Ἱερά
Ἀρχιεπισκοπὴ καὶ τὶς Ἱ. Μητροπόλεις.

**Ἐθνικὸ Στρατηγικὸ Πλαῖσιο Ἀναφορᾶς
2007-2013 (ΕΣΠΑ)**

Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ νέο ἀναπτυξιακὸ πρόγραμμα τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖο σὲ
συνέχεια τῶν προηγηθέντων τριῶν Κοινοτικῶν Πλαισίων Στήριξης (Κ.Π.Σ.)
στοχεύει στὴν ἀνάδειξή της σὲ μία ἐξωστρεφῆ χώρα, μὲ ἰσχυρὴ τὴν διεθνή
παρουσία της, μὲ ἀνταγωνιστικὴ καὶ παραγωγικὴ οἰκονομία.

Στρατηγικὸς στόχος τοῦ νέου αὐτοῦ ἀναπτυξιακοῦ προγράμματος, εἶναι ἡ
διεύρυνση τῶν ἀναπτυξιακῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας, ἡ διατήρηση τοῦ ρυθ-
μοῦ οἰκονομικῆς μεγεθυντικῆς καὶ ἡ αὔξηση τῆς παραγωγικότητος σὲ ὑψη-
λότερο τοῦ μέσου κοινοτικοῦ ὀρίου ἐπίπεδο, γιὰ τὴν τόνωση τῆς ἀπασχολή-
σεως, τὴν ἐπίτευξη τῆς πραγματικῆς συγκλίσεως καὶ τὴν βελτίωση τῆς ποιό-
τητος ζωῆς ὄλων τῶν πολιτῶν χωρὶς ἀποκλεισμούς.

Γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ στόχου αὐτοῦ, ἡ ἀναπτυξιακὴ προσπάθεια ἐπικεντρώνεται στὴν προώθηση τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς καινοτομίας, τὴν στήριξη τῆς ἐπιχειρηματικότητας, τὸ ἀνθρώπινο κεφάλαιο, τὴν ἀπασχόληση καὶ τὴν κοινωνικὴ συνοχή, διὰ τῆς δημιουργίας περισσοτέρων καὶ καλυτέρων θέσεων ἐργασίας, τὴν προαγωγή τῆς διὰ βίου μαθήσεως, τὴν βελτίωση τῆς ποιότητος ἐκπαίδευσως καὶ καταρτίσεως, τὴν μείωση τῆς γραφειοκρατίας, τὸν οὐσιαστικὸ ἐκσυγχρονισμό καὶ τὴν ἀναβάθμιση τῆς δημοσίας διοικήσεως, τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος, τὸν περαιτέρω ἐνεργειακὸ ἐκσυγχρονισμό, τὸν ἐφοδιασμό καὶ ἐμπλουτισμὸ τῆς χώρας διὰ νέων πηγῶν ἐνεργείας, τὸν σεβασμὸ καὶ τὴν ἀνάδειξη τῆς πολιτιστικῆς μας κληρονομιάς.

Τομεακὰ ἐπιχειρησιακὰ Προγράμματα:

Ἡ ὅλη αὐτὴ ἀναπτυξιακὴ προσπάθεια, μὲ τοὺς τόσο ἐλκυστικὸς ἐπὶ μέρους ἄξονες, θὰ ὑλοποιηθῆ μέσῳ προγραμμάτων ποὺ ὀνομάζονται *Τομεακὰ καὶ Περιφερειακὰ ἐπιχειρησιακὰ Προγράμματα* καὶ ἀφοροῦν:

α. Τὸ περιβάλλον καὶ τὴν ἀειφόρο ἀνάπτυξη

Κύρια ἀναπτυξιακὴ ἐπιδίωξη τοῦ Προγράμματος εἶναι ἡ προστασία, ἀναβάθμιση καὶ ἀειφόρος διαχείριση τοῦ περιβάλλοντος, ὥστε νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ὑπόβαθρο γιὰ τὴν προστασία τῆς δημοσίας ὑγείας, τὴν ἄνοδο τῆς ποιότητος ζωῆς τῶν πολιτῶν καὶ νὰ συμβάλῃ στὴ βελτίωση τῆς ἀνταγωνιστικότητας τῆς Οἰκονομίας.

Μερικὲς ἀπὸ τίς κυριότερες παρεμβάσεις, οἱ ὁποῖες θὰ ὑλοποιηθοῦν στὸ πλαίσιο τοῦ Ἐπιχειρησιακοῦ Προγράμματος, εἶναι ἡ ὀλοκληρωμένη διαχείριση στερεῶν καὶ ἐπικινδύνων ἀποβλήτων καὶ ἡ προστασία τῶν ἐδαφῶν, ἡ διαχείριση ἀστικῶν λυμάτων, ἡ ἐφαρμογὴ σχεδίων δράσεως γιὰ τὸν περιορισμὸ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ρυπάνσεως, καὶ τῆς τοιαύτης τοῦ θαλάσσιου περιβάλλοντος καὶ τῶν ἀκτῶν. Στοχεύει ἐπίσης στὴν ὀλοκληρωμένη προστασία καὶ διαχείριση τῶν βιοτόπων, στὶς ὑποδομὲς ἀντιπλημμυρικῆς προστασίας μεγάλης κλίμακος, στὴν πρόληψη καὶ στὴν ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπιση τῶν φυσικῶν καὶ τεχνολογικῶν καταστροφῶν.

β. Τὴν ἐνίσχυση τῆς Προσπελασιμότητας

Ἄλλη ἐπιδίωξη εἶναι ἡ ἀνάπτυξη καὶ ὁ ἐκσυγχρονισμὸς τῶν ὑποδομῶν μεταφορῶν τῆς χώρας. Ἡ ὀλοκλήρωση τῆς κατασκευῆς καὶ ἀναβαθμίσεως τῶν ὀδικῶν ἄξωνων, τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου, τῶν λιμενικῶν ὑποδομῶν καὶ τῶν ἀεροδρομίων. Ἡ ἀποπεράτωση τῶν ἐργασιῶν τοῦ Μετρό Ἀθηνῶν καὶ ἡ κατασκευὴ ὀδικῶν ἀστικῶν ἔργων στὴν Περιφέρεια τῆς Ἀττικῆς καὶ στὴν Περιφέρεια Κεντρικῆς Μακεδονίας. Ἐμφαση δίδεται στὸν τομέα τῆς ἀσφάλειας τῶν μεταφορῶν.

γ. Τὴν ἀνταγωνιστικότητα καὶ Ἐπιχειρηματικότητα

Ἡ βελτίωση τῆς ἀνταγωνιστικότητας καὶ τῆς ἐξωστρέφειας τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ παραγωγικοῦ συστήματος τῆς χώρας, εἶναι ἕνας ἄλλος τομέας μὲ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον στὴ διάσταση τῆς καινοτομίας.

Προώθηση τοῦ συστήματος ΕΑΚ «Ἐρευνα-Ἀνάπτυξη-Καινοτομία» τῆς χώρας καὶ διασύνδεσή του μὲ τὸν παραγωγικὸ ἴστό. Ποιοτικὴ ἀναβάθμιση τῶν προϊόντων, προώθηση ἐπιχειρηματικῆς δικτυώσεως, βελτίωση τῶν μηχανισμῶν ἐποπτείας τῆς ἀγορᾶς. Ἐξασφάλιση ἐνεργειακῆς ἐπάρκειας τῆς χώρας καὶ μέσῳ τῶν ΑΠΕ (Ἀνανεώσιμες Πηγὲς Ἐνέργειας).

δ. Τὴν ψηφιακὴ Σύγκλιση

Στοὺς τομεῖς δράσεως περιλαμβάνεται ἀκόμη ἡ προώθηση τῶν Τεχνολογιῶν Πληροφορικῆς καὶ Ἐπικοινωνιῶν σὲ ἐπιχειρήσεις, ὁ ἀνασχεδιασμὸς διαδικασιῶν τοῦ Δημοσίου Τομέως, ἡ προώθηση τῆς ἐπιχειρηματικότητας σὲ τομεῖς ποὺ χρησιμοποιοῦν τίς ΤΠΕ (Τεχνολογίες Πληροφορικῆς καὶ Ἐπικοινωνιῶν), ἡ ἀνάπτυξη ψηφιακῶν ὑπηρεσιῶν τῆς δημόσιας διοικήσεως γιὰ τὸν πολίτη καὶ βελτίωση τῆς καθημερινῆς ζωῆς μέσῳ ΤΠΕ.

ε. Τὴν διοικητικὴ Μεταρρύθμιση

Πρόκειται γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς πολιτο-κεντρικῆς, ἀποτελεσματικῆς, ἀνοικτῆς καὶ εὐέλικτης διακυβερνήσεως γιὰ τὴ μετάβαση ἀπὸ τὴ διαχείριση ἀρμοδιοτήτων καὶ διαδικασιῶν στὴ διοίκηση πολιτικῶν ἀποτελεσμάτων καὶ ὑπηρεσιῶν.

Τὴ διαμόρφωση, ἐφαρμογὴ καὶ ἀξιολόγηση δημοσίων πολιτικῶν καὶ προγραμμάτων, τὴν ἀπλούστευση

τῶν διοικητικῶν διαδικασιῶν, τὸν ὀργανωτικὸ καὶ λειτουργικὸ ἀνασχεδιασμὸ καὶ τὴν διοικητικὴ ἀνασυγκρότηση, τὴν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τῆς δημοσίας διοικήσεως σὲ ἐκπαίδευση καὶ ἀναβάθμιση τῆς ποιότητος τῆς παρεχομένης ἐκπαιδεύσεως στὴν πράξη.

Δὲν θὰ ἦτο βεβαίως δυνατὸν νὰ ἀπουσιάζη ὁ τομέας ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀφορᾷ τὴν

στ. Ἀνάπτυξη τοῦ Ἀνθρωπίνου Δυναμικοῦ

Αὐτὸ σημαίνει: Ἐνίσχυση τῆς προσαρμοστικότητος τοῦ ἀνθρώπινου δυναμικοῦ καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων. Διευκόλυνση τῆς προσβάσεως στὴν ἀπασχόληση. Ἐδραίωση τῆς μεταρρυθμίσεως στὸν τομέα τῆς Ψυχικῆς Ὑγείας, ἀνάπτυξη τῆς Πρωτοβαθμίου Φροντίδος Ὑγείας καὶ προάσπιση τῆς Δημοσίας Ὑγείας τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἀκόμη, ἐνίσχυση τῆς ἀπασχολήσεως τῶν γυναικῶν, τῶν νέων, τῶν ἐργαζομένων μεγαλύτερας ἡλικίας καὶ τῶν εὐάλωτων ὁμάδων. Προώθηση τῆς ἰσοτίμου προσβάσεως στὴν ἀγορὰ ἐργασίας, καθὼς καὶ μείωση τοῦ κοινωνικοῦ αποκλεισμοῦ καὶ ἐνίσχυση τῆς κοινωνικῆς συνοχῆς.

ζ. Στὴν ἐκπαίδευση καὶ τὴν διὰ βίου Μάθηση

ἀποβλέπει ὁ τελευταῖος τομέας.

Ἐπιδιώκεται δι' αὐτοῦ ἡ ἀναβάθμιση τῆς ποιότητος τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἡ προώθηση τῆς κοινωνικῆς ἐνσωματώσεως. Ἀναβάθμιση τῶν συστημάτων ἀρχικῆς ἐπαγγελματικῆς καταρτίσεως καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ σύνδεση τῆς ἐκπαιδεύσεως μὲ τὴν ἀγορὰ ἐργασίας. Ἐνίσχυση τοῦ ἀνθρώπινου κεφαλαίου γιὰ τὴν προαγωγή τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς καινοτομίας.

**Ὁμιλία
τοῦ Μακαριωτάτου
στοῦ Διορθόδοξο
Κέντρο τῆς
Ἱ. Μονῆς Πεντέλης**

(30.09.2008)

(Συνάντησις συνεργασίας
μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ
Πολιτείας)*

Α΄

Σᾶς καλωσορίζω στὸν ἐκκλησιαστικὸν αὐτὸν χώρο καὶ παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ὑποστηρίξω, ὅτι αὐτὴ ἡ συνάντησις καὶ συνεργασία μεταξὺ Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας (ἐννοῶ ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως) μπορεῖ νὰ γίνῃ ἕνας σταθμὸς στὶς σχέσεις τῶν. Καὶ ἀσφαλῶς ἀπαιτεῖται καὶ τώρα πολλὴ προσοχὴ νὰ τηροῦνται οἱ διακριτοὶ ρόλοι, ὅπως ἐπεκράτησε νὰ λέγεται, δηλαδὴ νὰ μὴν εἰσέρχεται ἡ Πολιτεία εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν τῆς Ἐκκλησίας, στὰ interna corporis καὶ ἀντιστοίχως ἡ Ἐκκλησία νὰ εἶναι διακριτικὴ σὲ θέματα ποὺ ἀνάγονται στὴ σφαῖρα καὶ στὶς ἀρμοδιότητες μιᾶς συντεταγμένης καὶ εὐνομούμενης Πολιτείας. Ὡστόσο ὑπάρχουν θέματα πολλὰ τοῦ λαοῦ μας ποὺ χρειάζονται τὴν συνάλληλη σχέση των, τὴν συναλληλία γιὰ καλύτερη ἀντιμετώπισή τους καὶ γιὰ πληρέστερη ὠφέλεια τοῦ λαοῦ μας, στὴν ὁποία κυρίως πρέπει νὰ ἀποβλέπουμε.

Ἐπιτρέψτε μου νὰ ἀνατρέξω σὲ μία ἐποχὴ ποὺ μᾶς κάνει ὄλους ὑπερήφανους, ποὺ ὑπερβαίνει τὴν μιζέρια, τὴν ἐποχὴ *ὄχι τοῦ ἐγὼ ἀλλὰ τοῦ ἐμεῖς*. Ὅχι γιὰ νὰ τὴν ἀντιγράψουμε, δὲν μποροῦμε πιά, ἀλλὰ νὰ ἐμπνευσθοῦμε ἀπ' αὐτή.

α. Βρισκόμαστε στὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1822 καὶ ὁ ἀπελευθερωτικὸς ἀγῶνας χάνεται. Δὲν ὑπάρχουν δυνατότητες οἰκονομικῆς. *Τὸ νόμισμα τέλειωσε καὶ ἡ διατροφή τῶν “ἀγωνιζομένων πενήτων” στέρεψε.* Ὁ Μινίστρος τότε τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματείας (δηλ. ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων), ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης ἐνήργησε ὡς ἑξῆς:

“Τὴ μὲν 5 Ἀπριλίου 1822 ὑπεγράφη νόμος περὶ συνάξεως τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν τῶν Μοναστηρίων καὶ Ἐκκλησιῶν. Καὶ συνεισέφεραν προθύμως αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι καὶ Μοναὶ λυχνίας ἀργυρᾶς καὶ κηροπήγια καὶ εἴ τι τῶν ἐκτὸς τῆς θείας τραπέζης καθιερωμένων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν, ἐπαρκοῦσαι πρὸς διατροφήν τῶν ἀγωνιζομένων πενήτων καὶ κουφίζουσαι τὸ δυνατὸν τὰς φοβερὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου. Συνήχθησαν δὲ περίπου λίτραι δισχίλια τετρακόσια (ἢ 800 ὀκάδες) ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ νόμισμα ἀπὸ τούτων ἤθελον κόπτειν”.

β. Ἡ Δ΄ Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἄργει συνέλευσις (11.7.1829), στὴν ὁποία συμμετέχει ἡ Ἐκκλησία, διεκήρυξε καὶ ἀπεφάσισε:

“Ἡ κυβέρνησις θέλει συστήσει Γαζοφυλάκιον (Ταμεῖο) ὑπὸ τὴν ἰδίαν τῆς ἄμεσον διεύθυνσιν, εἰς τὸ ὁποῖο θέλει ἀποτίθεσθαι τὰ ἐπὶ τῶν κληροδοσιῶν καὶ τὰ τῶν ἱερῶν καταστημάτων (Μονῶν) συλλεγόμενα χρήματα, προσδιω-

* Τὴν Τρίτη 30 Σεπτεμβρίου 2008 καὶ ὥρα 09:00 στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης πραγματοποιήθηκε συνάντησις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερωνύμου, τῶν Συνοδικῶν Ἱεραρχῶν καὶ τῶν ἐπικεφαλῆς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Ἀναπτυξιακῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ Ὄργανισμῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μὲ τοὺς Ὑπουργοὺς Ἐσωτερικῶν, Δημοσίας Διοικήσεως καὶ Ἀποκέντρωσης κ. Προκόπη Παυλόπουλο, Οἰκονομίας καὶ Οἰκονομικῶν κ. Γεώργιο Ἀλογοσκούφη, τὸν Ὑφυπουργὸ κ. Ἰωάννη Παπαθανασίου, τοὺς Γενικοὺς Γραμματεῖς τῶν Περιφερειῶν τῆς Χώρας, καθὼς καὶ Οἰκονομοτεχνικοὺς Παράγοντες τῶν Ὑπουργείων γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν δομῶν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ὠφέλεια τοῦ κοινωνικοῦ συνόδου.

ρισμένα ἐξηρημένως εἰς βελτίωσιν τοῦ Ἱερατείου, εἰς προικισμὸν τοῦ Ὁρφανοτροφείου, εἰς ὑποστήριξιν τῶν Ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, Σχολείων τυπικῶν, Σχολείων ἀνωτέρας τάξεως διὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς πολιτικούς ἢ διὰ τοὺς ἀφιερωθησομένους εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν καὶ τῆς φιλολογίας καὶ εἰς σύστασιν δημοσίων τυπογραφίων”. Σὲ ὑλοποίησιν αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσι γράφει:

“Ἡ Ἑλλάς ἔχει πόρον πλουσιώτατον εἰς διατροφὴν τοῦ κλήρου, τὰ κτήματα τῶν μοναστηρίων καὶ αὐτὰ δὲν εἶναι ὀλίγα. Ταῦτα καλῶς διοικούμενα καὶ οἰκονομούμενα, θέλουσι παρέχει ὄχι μόνον ἄφθονα τὰ εἰς τὴν διατροφὴν τοῦ Κλήρου, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς σύστασιν καὶ διατήρησιν καὶ ἄλλων φιλανθρώπων καταστημάτων, καὶ εἰς τὸ ὅποιον δίδομεν σχέδιον, διορίζομεν ποῦ καὶ πῶς νὰ ἐξοδεύονται τὰ ἐκ τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων εἰσοδήματα...”.

“Ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν θέλουσι μισθοδοτεῖσθαι οἱ Ἐπίσκοποι καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς ἀξιωματικοὶ (γραμματεῖς)... εἰς διατροφὴν τοῦ κλήρου καὶ εἰς τὴν διατήρησιν καὶ καλλωπισμὸν τῶν Ἐκκλησιῶν”.

γ. Στις 5 Αὐγούστου 1833 ὁ Σ. Τρικoupης γράφει πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἐναγωνίως:

“Ἡ ἀνάγκη τῆς ταχείας συστάσεως τοῦ ταμείου τούτου κρίνεται τοσοῦτω μᾶλλον κατεπείγουσα, καθ’ ὅσον, ἐκτὸς τῆς εἰς αὐτὸ ἀποκειμένης καταλλήλου τῶν Ἐπισκόπων προικοδοτήσεως καὶ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους, παραμεληθέντα τοσοῦτους ἤδη μῆνας δι’ ἔλλειψιν χορηγίας διαρκoῦς, κινδυνεύουν νὰ παραλύσουν, καὶ ἡ δημόσια ἐκπαίδευσις, ἀντικείμενον τόσον οὐσιῶδες περὶ τὴν ἠθικὴν του χριστιανοῦ μόρφωσιν, νὰ μείνῃ εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται μέχρι τοῦδε νηπιῶδη κατάστασιν”.

Γιατί τὰ ὑπενθυμίζω αὐτὰ σήμερα; Τί ζητάω; Τίποτε. Ἀπλῶς τὰ καταθέτω γιὰ νὰ τονώσω τὴν μνήμη μας. Νὰ ἐκφράσω τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μὴν ἐπαναλαμβάνουμε τὰ ἴδια λάθη καὶ νὰ ἀναλαμβάνει ὁ καθένας ἀπὸ ἐμᾶς τὶς εὐθύνες ποῦ τοῦ ἀναλογοῦν. Σήμερα ποῦ ὁ ὀρίζοντας εἶναι βεβαρημένος.

Κρίνω χρήσιμο ὅμως οἱ νέες γενιές, τὰ παιδιά μας, ἀλλὰ καὶ οἱ πολῖτες ποῦ δὲν γνωρίζουν, ὅταν περιδιαβαίνουν τὴν Ἀθήνα, νὰ μάθουν ὅτι:

Ἄ ὡρος ποῦ εἶναι τὸ Πολυτεχνεῖο μας ἀνῆκε στὴν Ἐκκλησία.

Ἡ Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη.

Τὸ Παλιὸ Πανεπιστήμιο.

Ἡ παλιὰ Ριζάρειος, δηλ. τὸ σημερινὸ Πολεμικὸ Μουσεῖο.

Ἄ Ἐὐαγγελισμός.

Τὸ Αἰγινήτειο.

Τὸ Ἀρεταίειο.

Ἡ μεγάλη ἔκτασις ἐπὶ τῆς Μεσογείων, ὅπου εἶναι τὰ Νοσοκομεῖα.

Ἄ ὡρος τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως μὲ τὸ κτίσμα τῆς παλαιᾶς Χωροφυλακῆς. Τὸ μνημεῖωδες αὐτὸ κτίριο εἶναι ἡ πρώτη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀκαδημία ποῦ κτίστηκε ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Γερμανὸ Καλλιγᾶ. Δὲν πρόλαβε νὰ στεγάσει τὸ ὄραμά του γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευση καὶ τὴν κατέλαβε τὸ Ἑλληνικὸ Δημόσιο γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τότε τὶς ἔκτακτες ἀνάγκες του καὶ τόσα ἄλλα.

Αὐτὲς οἱ ἐμπειρίες μποροῦν σήμερα νὰ μᾶς ὀδηγήσουν σὲ συνεργασίες ποῦ θὰ ἀποφέρουν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα στὴν καθημερινὴ ζωὴ τῶν συνανθρώπων μας. Συνεργασίες διάφανες, εἰλικρινεῖς, ὄχι μονοβαρεῖς. Συνεργασίες σὲ ἀπλὲς καὶ σὲ δύσκολες ὑποθέσεις μὲ στόχο τὴν βελτίωση τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου.

Β΄

-Ἐπὶ πολλοὺς μῆνες τώρα οἱ ἀρμόδιες ὑπηρεσίες μας συνεργάσθηκαν μὲ τὶς ἐπίσης ἀρμόδιες ὑπηρεσίες τῆς Πολιτείας σὲ ἓνα κλίμα ἀλληλοκατανοήσεως γιὰ ἓνα συγκεκριμένο θέμα.

Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς συνεργασίας εἶναι ἡ σημερινὴ συνάντησίς μας. Καὶ τὸ θέμα μας, ἡ καλύτερη ἀξιοποίηση τοῦ προγράμματος 2007-2013, τὸ ἐπιλεγόμενον ΕΣΠΑ.

-Ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει μίαν κακὴ ἐμπειρία. Δὲν μπόρεσε στὸ σύνολό της νὰ ἀξιοποιήσει τὰ μέχρι τώρα διατρέξαντα Εὐρωπαϊκὰ Προγράμματα.

Τὰ αἴτια εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Ἐλλειψη Συντονισμένης Διεκδίκησης Πόρων.
2. Ἐλλειψη Τεχνογνωσίας καὶ Τεχνοκρατικῆς Ἀντίληψης.
3. Θεσμικὰ Κενά.
4. Ἀνωριμότητα Ἔργων.

Στόχος μας είναι οἱ ἑξῆς ἄξονες:

1. Ὑγεία-Πρόνοια.
2. Πολιτισμός.
3. Ἐκπαίδευση.
4. Τεχνολογία.
5. Περιβάλλον.
6. Ἀνάπτυξη Ἀνθρώπινου Κεφαλαίου.
7. Κοινωνική Μέριμνα.
8. Βελτίωση τῆς Ποιότητας Ζωῆς.

Ἀπὸ πλευρᾶς Πολιτείας εἶναι κοντά μας ἐκπρόσωποι τῆς μὲ τοὺς στενοὺς συνεργάτες των καὶ ἀπὸ πλευρᾶς Ἐκκλησίας μέλη τῆς παρουσίας καὶ τῆς παρελθούσης Δ.Ι.Σ. ὡς καὶ ἄλλοι Ἀρχιερεῖς.

Ἰδιαίτερος ἐπισημαίνεται ἡ παρουσία ἐκπροσώπων τῶν ἀρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν φορέων, ὅπως εἶναι ἐκεῖνοι τῶν οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἐκεῖνοι τῶν ἀναπτυξιακῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας. Στὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς προσπάθειας ἔχει προγραμματισθεῖ “Ἡμερίδα” στὴν ὁποῖαν θὰ μποροῦν νὰ παρευρεθοῦν εἰδικοὶ ἐκπρόσωποι ὄσων Μητροπόλεων ἐπιθυμοῦν, ὅπου θὰ γίνουν λεπτομερέστερες ἐπισημάνσεις, ἐπεξηγήσεις καὶ θὰ δοθοῦν ὁδηγίες στὸ συγκεκριμένο θέμα.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

στὸ παρελθὸν τὸ πρόβλημα γιὰ τὸν ἑλληνισμό ἦταν πῶς θὰ ἐπιβιώσει μέσα σ’ ἓνα ἐχθρικό περιβάλλον, πῶς θὰ διατηροῦσε τὴν ὑπαρξή του κάτω ἀπὸ συνθήκες στρατιωτικῆς ἐπιδρομῆς, κατάκτησης καὶ δουλείας. Σήμερα τὸ πρόβλημα γιὰ τὸν ἑλληνισμό εἶναι πῶς θὰ ἐπιβιώσει μέσα σὲ ἓνα συνεχῶς μεταβαλλόμενο κόσμος. Οἱ ραγδαῖες τεχνολογικὲς ἀνακαλύψεις τῆς ἐποχῆς μας προκαλοῦν σειρὰ ἀπὸ ἀλυσιδωτὲς ἐξελίξεις καὶ ἀνακατατάξεις στὸν οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ βίον. Καὶ οἱ ἐξελίξεις αὐτὲς ὁδηγοῦν ἀναπόφευκτα πρὸς μία ριζικὴ ἀναδιοργάνωση τῆς ἀνθρωπότητας.

Ὁ ἑλληνισμὸς θὰ δώσει νέους ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐπιβίωσή του. Καὶ ἀσφαλῶς θὰ καταφύγει καὶ σὲ αὐτὴν τὴν περίπτωση στὰ ἴδια δοκιμασμένα ὄπλα ποὺ χρησιμοποίησε καὶ στὸ παρελθόν. Στὶς ὑλοποιημένες μορφές τοῦ πνεύματος, τὴν θρησκεία, τὶς τέχνες, τὰ γράμματα καὶ τὸ ἦθος τοῦ ἐλεύθερου ἀνθρώπου, ὅπως τοῦτο ἐκδηλώνεται στὰ ἦθη, στὰ ἔθιμα καὶ στὴ ζωὴ τῆς κοινότητας.

Ὁ ἑλληνισμὸς στὴ νέα δόμηση τῆς πανανθρώπινης κοινωνίας καὶ στὶς ἀνακατατάξεις τῶν ἀξιῶν δὲν ἔχει νὰ φοβηθεῖ. Τὸ πνευματικὸ του ὄπλοστάσιο εἶναι γεμάτο. Ὁ κίνδυνος βρίσκεται κάπου ἄλλοῦ. Νὰ μὴν μπορέσει νὰ ἀξιοποιήσει αὐτὸν τὸν πνευματικὸ ἐξοπλισμό, ἐπειδὴ τὸν ἄφησε εἴτε νὰ σκουριάσει ἀπὸ τὴν ἀχρησία, εἴτε νὰ ὑποστῇ τὴν ἀλλοίωση ποὺ ἀπέφεραν ξένοι νεωτερισμοὶ ποὺ δὲν ἐναρμονίζονται μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης.

Ἡ σημερινὴ συνάντησίς μας καὶ οἱ προοπτικὲς συνεργασίας εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ὄπλα τῆς ἐπιβίωσής μας. Γι’ αὐτὸ εἶπα ὅτι αὐτὴ ἡ συνάντησις μπορεῖ νὰ γίνῃ ἓνας σταθμὸς στὴ συνεχιζόμενη πορεία μας.

Πολλὰ προβλήματα ποὺ κάθε τόσο παρουσιάζονται στὸν κοινωνικὸ μας ὀρίζοντα καὶ συγχρόνως μαρτυροῦν τὴν ἀρρώστια τοῦ ἀτομοκεντρισμοῦ, ποὺ ὄλο καὶ περισσότερο ἐξαπλώνεται, ἀλλὰ κυρίως δυναμιτίζουν τὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας μποροῦν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ἔγκαιρα καὶ χρήσιμα γιὰ τὸν λαὸ μας. Στὴν θεραπεία αὐτῆς τῆς ἀσθένειας μία ἀκόμη μεταξὺ τῶν ἄλλων παράμετρος ἀσφαλῆς εἶναι καὶ ἡ συνεργασία τῶν δύο μεγάλων αὐτῶν φορέων τῆς πατρίδας μας, δηλ. τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτὲς οἱ σκέψεις μὲ ὠδήγησαν νὰ ὑποστηρίξω, ὅτι ἡ σημερινὴ συνάντησις μπορεῖ νὰ γίνῃ ἓνας δημιουργικὸς σταθμὸς στὸν τόπο μας.

Σᾶς εὐχαριστῶ.

**ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΔΕΥΤΕΡΑ 20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2008

**Ι΄
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΝ
ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ
ΣΤΕΛΕΧΩΝ
ΙΕΡΩΝ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ**

**«Η ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ Η
ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΣΤΗ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΖΩΗ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»
«Εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ
σώματος»**

(20-22 Ὀκτωβρίου 2008)

- 16.00 Ὑποδοχὴ Συνέδρων.
16.30 Ἄγιασμός.
16.45 Προσφώνηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δημη-
τριάδος καὶ Ἄλμυροῦ κ. Ἰγνατίου.
Προσφώνηση τοῦ Προέδρου τῆς Διοργανωτικῆς Ἐπι-
τροπῆς Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Καισαριανῆς,
Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ κ. Δανιήλ.
Χαιρετισμοί.
Ἐναρξὴ ἐργασιῶν ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκό-
που Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

1η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Πρόεδρος:

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης
Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ κ. Ἰγνάτιος

- 17.30 - 18.00 Α΄ Εἰσήγηση: «*Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἰατρός τῶν ψυχῶν καὶ
σωμάτων (βιβλικὴ προσέγγιση)*».
Εἰσηγητής: Ἐλλογιμώτατος κ. Πέτρος Βασιλειάδης, Κα-
θηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης.
18.00 - 18.30 Β΄ Εἰσήγηση: «*Ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ἀμαρτία στὴ βιβλικὴ
θεολογία*».
Εἰσηγητής: Ἐλλογιμώτατος κ. Ἀθανάσιος Παπαρνάκης,
Ἐπίκουρος Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Παν-
επιστημίου Θεσσαλονίκης.
18.30 - 19.30 Συζήτηση.
20.00 Δεῖπνο.
21.00 Ἀπόδειπνο - Ἀκολουθία Θείας Μεταλήψεως.

ΤΡΙΤΗ 21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2008

- 07.00 - 09.00 Θεία Λειτουργία.
09.30 Πρόγευμα.

2η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Πρόεδρος:

Ἐλλογιμώτατος κ. Πέτρος Βασιλειάδης,
Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- 10.00 Προσευχή - Ἐναρξη.
10.00 - 10.30 Α΄ Εἰσήγηση: «*Ἡ ἀνθρώπινη ἀσθένεια καὶ ὁ πόνος στὴν πατε-
ρική Θεολογία*».
Εἰσηγητής: Πανοσιολογιώτατος
Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαν-
νίδης, Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς
Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθη-
νῶν.
10.30 - 11.00 Β΄ Εἰσήγηση: «*Ἱστορική ἐξέλιξη
καὶ διαμόρφωση τῆς ἀκολουθίας
τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας*».
Εἰσηγητής: Αἰδεσιμολογιώτατος
Πρωτοπρεσβύτερος κ. Θεόδωρος
Κουμαριανός, Λέκτωρ τῆς Θεολο-
γικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου
Ἀθηνῶν.
11.00 - 11.30 Γ΄ Εἰσήγηση: «*Ποιμένας καὶ Θε-
ραπευτής*».
Εἰσηγητής: Αἰδεσιμολογιώτατος
Πρωτοπρεσβύτερος κ. Ἀδαμάντιος
Αὐγουστίδης, Λέκτωρ τῆς Θεολο-
γικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου
Ἀθηνῶν.
11.30 - 12.00 Συζήτηση.
12.00 - 12.30 Διάλειμμα.

3η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Πρόεδρος:

Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης
κ. Νικόλαος Ἰωαννίδης,
Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

- 12.30 - 13.00 Α΄ Εἰσήγηση: «*Ἡ Ποιμαντική στὸ
Μυστήριον τῆς Μετανοίας*».
Εἰσηγητής: Αἰδεσιμολογιώτατος
Πρωτοπρεσβύτερος κ. Κωνσταν-

τῖνος Παπαδόπουλος, Ἐπίκουρος
Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

- 13.00 - 13.30 Β΄ Εἰσήγηση: «*Ἱστορική ἐξέλιξη
καὶ διαμόρφωση τῆς ἀκολουθίας
τοῦ Μυστηρίου τοῦ Εὐχελαίου*».
Εἰσηγητής: Ἐλλογιμώτατος κ. Πα-
ναγιώτης Σκαλτσῆς, Ἀναπληρωτῆς
Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
13.30 - 14.00 Συζήτηση.
14.00 Γεῦμα.
16.00 Ἐσπερινός.

4η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Πρόεδρος:

Ἐλλογιμώτατος κ. Γεώργιος Φίλιας,
Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

- 17.00 - 17.30 Α΄ Εἰσήγηση: «*Ἡ καταχρηστική
τέλεση τοῦ Μυστηρίου τοῦ Εὐχε-
λαίου*».
Εἰσηγητής: Αἰδεσιμολογιώτατος
Πρωτοπρεσβύτερος κ. Δημήτριος
Τζέρπος, Ἀναπληρωτῆς Καθη-
γητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.
17.30 - 18.00 Β΄ Εἰσήγηση: «*Προβληματισμοὶ
γιὰ τὴν τέλεση τῶν Μυστηρίων τῆς
Μετανοίας καὶ τοῦ Εὐχελαίου*».
Εἰσηγητής: Ἐλλογιμώτατος κ. Βα-
σίλειος Καλλιακμάνης, Καθηγητής
τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανε-
πιστημίου Θεσσαλονίκης.
18.00 - 19.00 Συζήτηση.
19.30 Δεῖπνο.
20.00 Συζήτηση ἐπὶ λειτουργικῶν θεμά-
των.

ΤΕΤΑΡΤΗ 22 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2008

- 09.00 - 09.30 Πρόγευμα.

5η ΣΥΝΕΔΡΙΑ		11.30 - 12.00	Συζήτηση.
Πρόεδρος:		12.00 - 12.30	Διάλειμμα.
Αιδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Δημήτριος Τζέρπος, Ἄναπληρωτὴς Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν			
10.00 - 10.30	Α' Εἰσήγηση: «Οἱ ἐξορκισμοὶ ὡς θεραπευτικὴ λειτουργικὴ δραστη- ριότητα». Εἰσηγητὴς: Ἐλλογιμώτατος κ. Γε- ώργιος Φίλιας, Καθηγητὴς τῆς Θεο- λογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.	12.30 - 13.00	Α' Εἰσήγηση: «Ἡ ἐλπίδα τῆς θερα- πειᾶς μέσα στοὺς Παρακλητικoὺς Κανόνες». Εἰσηγητὴς: Πανοσιολογιώτατος Ἀρ- χιμανδρίτης κ. Νικόδημος Σκρέττας, Ἐπίκουρος Καθηγητὴς τῆς Θεολο- γικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
10.30 - 11.00	Β' Εἰσήγηση: «Ἡ ἀντιμετώπιση τῆς ψυχικῆς ἀσθένειας στὸ μυστήριον τῆς Μετάνοιας». Εἰσηγητὴς: Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Βασίλειος Θερμός, Δρ. Θεολογίας.	13.00 - 13.30	Β' Εἰσήγηση: «Σύγχρονες εὐχολο- γιακὲς ἀνάγκες γιὰ τὴ συνάφεια υἰείας καὶ ἀσθένειας τῶν πιστῶν». Εἰσηγητὴς: Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Γεώργιος Χρυσο- στόμου, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βεροίας καὶ Ναούσης - Καθηγητὴς τῆς Θεολο- γικῆς Ἀκαδημίας Θεσσαλονίκης.
11.00 - 11.30	Γ' Εἰσήγηση: «Οἱ ἀκολουθίαι τοῦ ἀγιασμοῦ καὶ ἡ θεραπευτικὴ τους διάσταση». Εἰσηγητὴς: Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Κωνσταν- τῖνος Καραϊσαρίδης, Ἐπίκουρος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.	13.30 - 14.00	Συζήτηση.
		14.00 - 15.00	Γενικὴ Συζήτηση - Προτάσεις - Συμ- περάσματα.
		15.00	Ἀποχαιρετιστήριο Γεῦμα.
6η ΣΥΝΕΔΡΙΑ			
Πρόεδρος: Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ κ. Δανιὴλ			

Έν Αθήναις τῇ 30ῇ Σεπτεμβρίου 2008

**ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ**

Ἐξοχώτατον

κ. Εὐριπίδην Στυλιανίδην,

Ἵπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας

καὶ Θρησκευμάτων

Ἐξοχώτατε Κύριε Ἵπουργέ,

Πληροφοροῦμεθα, ὅπως καὶ ἐσεῖς ἀσφαλῶς, ὅτι οἱ τρεῖς ἐγκύκλιοι τοῦ Ἵπουργείου σας, οἱ σχετικὲς μὲ τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν ὄχι μόνον αἰφνιδίασαν, ἀλλὰ καὶ προκάλεσαν κλίμα σύγχυσης καὶ ἀναστάτωσης στὰ σχολεῖα. Λόγω αὐτοῦ, πολλὲς ἀπὸ τίς αἰτήσεις γιὰ ἀπαλλαγὴ πὺν ἔχουν κατατεθεῖ στὶς διευθύνσεις τῶν σχολείων ἀφοροῦν μαθητὲς τοῦ Λυκείου καὶ μάλιστα ὀρθόδοξους. Πολὺ περισσότερο, πὺν σὲ μεγάλες ἐκπαιδευτικὲς περιφέρειες, π.χ. Θεσσαλονίκη καὶ εὐρύτερη περιοχή, δὲν ἔχει ἀκόμη φθάσει στὰ σχολεῖα ἡ τρίτη ἐγκύκλιος τῆς 26.8.2008, ἡ ὁποία κάπως διαφωτίζει χωρὶς, ὅμως νὰ ξεκαθαρίζει τὸ ζήτημα.

Ὅπως σᾶς εἶναι γνωστό, κ. Ἵπουργέ, τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν Παιδεία ἔχει ἐπανειλημμένα ἐκφρασθεῖ μὲ πολλοὺς τρόπους. Γι' αὐτὸ ἐπιτρέψτε μας νὰ ποῦμε ὅτι ὁ καιρὸς πὺν περνᾷ χωρὶς νὰ διευκρινίζεται μὲ ἐγκύκλιο τοῦ Ἵπουργείου, αὐτὸ πὺν ἐσεῖς ἔχετε δηλώσει τόσο σὲ ἐμένα προσωπικὰ ὅσο καὶ στὰ μέσα ἐνημέρωσης, θὰ ἀποβεῖ, τελικά, εἰς βᾶρος τοῦ ἀπαραίτητου ἤρεμου κλίματος στὰ σχολεῖα. Καὶ ἐξηγοῦμαι. Κυκλοφοροῦν ἤδη σὲ ὀρισμένα σχολεῖα, ὅπως στὸ Γυμνάσιο Ροδόπολης Ἀττικῆς, ἔντυπα τὰ ὁποῖα προτρέπουν καὶ ἐνθαρρύνουν τοὺς μαθητὲς νὰ δηλώσουν ἀναιτιολόγητα ὅτι ἐπιθυμοῦν τὴν ἀπαλλαγὴ τους ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. Αὐτὸ ὄχι μόνον προετοιμάζει μακροπρόθεσμα κατάσταση τετελεσμένων γεγονότων, πράγμα πὺν ὑποβαθμίζει τὸ ρόλο καὶ τὴν εὐθύνη τῆς Διοικήσης, κάτι πὺν οἱ πάντες ἀπεύχονται, ἀλλὰ καὶ στὴν παροῦσα συγκυρία περιθωριοποιεῖ καὶ γελοιοποιεῖ ἓνα μάθημα τοῦ σχολείου καὶ τοὺς ἐκπαιδευτικούς, οἱ ὁποῖοι τὸ διδάσκουν.

Σᾶς κάνω ἐπίσης γνωστό, κ. Ἵπουργέ, ὅτι λόγω τῆς καθυστερημένης ἐγκυκλίου, ἡ ὁποία ἀναμένεται νὰ διευκρινίσει ρητὰ γιὰ ποιούς παραμένει τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν ὑποχρεωτικό, ἡ δυσαρέσκεια καὶ ὁ ἀναβρασμὸς καὶ στὸ σῶμα τῆς Ἱεραρχίας μεγαλώνουν.

Κλείνοντας, κ. Ἵπουργέ, θὰ ἠθελα ἀκόμη μιὰ φορὰ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω γιὰ τὴν εἰλικρινῆ καὶ ἀμερόληπτη διάθεση τῆς Ἐκκλησίας νὰ συμβάλει, ὅπου καὶ ὅπως ἐσεῖς θὰ κρίνετε, σὲ μιὰ ἐπιστημονικὰ καὶ παιδαγωγικὰ νηφάλια ἀντιμετώπιση τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ὥστε, σὲ βᾶθος χρόνου, νὰ προκύψουν καρποὶ ὠφέλιμοι γιὰ τὴν παιδεία καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς πατρίδας μας πρὸς ὄφελος πρῶτα τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ ὄλων μας.

Μὲ πατρικὲς εὐχὲς καὶ ἰδιαίτερη ἐκτίμηση

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος

Τοῦ

Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου

Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος

κ. Ἱερονύμου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Ἀθήνα, 8 Σεπτεμβρίου 2008

Ἀριθμ. Πρωτ.: 70/2008

**Περὶ τοῦ
ζητήματος τῆς
ἀπαλλαγῆς
μαθητῶν ἀπὸ
τὸ μάθημα
τῶν Θρησκευτικῶν**

(Οἱ ἀπόψεις τῆς
Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν)

Πρὸς
τὸν Ὑπουργὸ Ἐθνικῆς Παιδείας
καὶ Θρησκευμάτων
κ. Εὐριπίδη Στυλιανίδη

Κοινοποίηση:

Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
Πρωθυπουργὸ τῶν Ἑλλήνων
Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων
Θεολογικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης
Ἡμερήσιο καὶ Ἀπογευματινὸ Τύπο
Κύριε Ὑπουργέ,

Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατὰ τὴ συνεδρίαση τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 2008 ἔλαβε γνώση τῶν ὑπ' ἀριθμ. 91109/Γ2/10.7.2008, 104071/Γ2/4.8.2008 καὶ Φ12/ 977/109744/Γ1/26.8.08 ἐγκυκλίων τοῦ ΥΠΕΠΘ, πού ἀφοροῦν τὴν ἀπαλλαγὴ μιάς ὀρισμένης κατηγορίας μαθητῶν ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, καὶ κατόπιν συζητήσεως κατέληξε στὰ ἑξῆς διαλαμβανόμενα:

1. Σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 16 πργφ. 2 τοῦ ἐλληνικοῦ Συντάγματος ἡ Παιδεία «ἀποτελεῖ βασικὴ ἀποστολὴ τοῦ κράτους καὶ ἔχει σκοπὸ τὴν ἠθικὴ, πνευματικὴ καὶ φυσικὴ ἀγωγή τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς συνείδησης καὶ τῆς διάπλάσῃ τους σὲ ἐλεύθερους πολίτες». Σὲ ἐφαρμογὴ τῆς συνταγματικῆς αὐτῆς ἐπιταγῆς στὸ ἄρθρο 1 πργφ 1α τοῦ Ν. 1566/1985, ὀρίζεται ὅτι τὸ σχολεῖο ἔχει ὡς ἀποστολὴ τὴ δημιουργία ἐλευθέρων, ὑπευθύνων καὶ δημοκρατικῶν πολιτῶν, οἱ ὅποιοι θά «διακατέχονται ἀπὸ πίστη πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὰ γνήσια στοιχεῖα τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς παράδοσης». Τέλος, τὸ ἄρθρο 2 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν. 590/77) προβλέπει ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος «συνεργάζεται μετὰ τῆς Πολιτείας, προκειμένου περὶ θεμάτων κοινῆς ἐνδιαφέροντος, ὡς τὰ τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῆς νεότητος».

Τὸ ΥΠΕΠΘ προκειμένου νὰ ἐφαρμόσει τόσο τὸ ἰσχύον νομοθετικὸ πλαίσιο περὶ τῆς ὑποχρεωτικῆς σχολικῆς θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσης τῶν ὀρθόδοξων ἐλληνοπαίδων, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄρθρο 13 τοῦ Συντάγματος περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καθὼς καὶ τὸν νόμο περὶ προστασίας τῶν προσω-

πικῶν δεδομένων, ἐξέδωσε τὴν ὑπ' ἀριθμ. 61723/Γ2/13.6.2002 ἐγκύκλιο, ὅπου ὀρίζεται ὅτι γίνεται δεκτὴ ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν στὰ σχολεῖα, ἐφόσον δηλωθεῖ ἀρμοδίως ὅτι ὁ μαθητὴς δὲν εἶναι χριστιανὸς ὀρθόδοξος, καὶ χωρὶς νὰ ἀπαιτεῖται ρητὴ δήλωση τοῦ θρησκευομένου στὸ ὁποῖο ἀνήκει.

Ἀπὸ τὴ συνδυαστικὴ ἐρμηνεία τῶν ἰσχυουσῶν διατάξεων περὶ τῆς σχολικῆς θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσης καὶ τῶν τριῶν πρόσφατων ἐγκυκλίων (Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου 2008), οἱ ὁποῖες ἔχουν διευκρινιστικὸ χαρακτήρα καὶ δὲν καταργοῦν προφανῶς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 61723/Γ2/13.6.2002 προγενεστέρᾳ ἐγκύκλιο τοῦ ΥΠ-ΕΠΘ, συνάγεται ὅτι διατηρεῖται σὲ ἰσχὺ καὶ δὲν ἔχει καταργηθεῖ τὸ ὑποχρεωτικὸ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν γιὰ τοὺς ὀρθόδοξους μαθητὲς τῆς πρωτοβάθμιας καὶ δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης.

2. Ἡ ὑπ' ἀριθμ. 91109/Γ2/10.7.2008 ἐγκύκλιος, παρόλο ποὺ ἐκδόθηκε ὡς διευκρινιστικὴ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 61723/Γ2/13.6.2002, λόγω τῆς ἀσαφοῦς διατυπώσεώς της, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸν τρόπο προβολῆς της ἀπὸ τὸν τύπο δημιούργησε σύγχυση στὸ διοικητικὸ καὶ ἐκπαιδευτικὸ προσωπικὸ τῆς πρωτοβάθμιας καὶ δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης, στὶς Θεολογικὲς Σχολὲς τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, στοὺς γονεῖς καὶ μαθητὲς καὶ στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία γενικὰ, μὲ ἀποτέλεσμα ὀρισμένοι ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω φορεῖς καὶ φυσικὰ πρόσωπα νὰ θεωρήσουν ὅτι καταργεῖται τὸ ὑποχρεωτικὸ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν γιὰ τοὺς ὀρθόδοξους μαθητὲς. Ἡ ἀσάφεια αὐτὴ θεωροῦμε ὅτι προήλθε ἀπὸ τὴ διατύπωση τῆς ἐγκυκλίου περὶ ἀναιτιολογήτου δηλώσεως ἀπαλλαγῆς ἐκ μέρους τῶν γονέων τῶν ἀνηλίκων μαθητῶν ἢ τῶν ἐνηλίκων μαθητῶν. Ἡ Ἐγκύκλιος δὲν προβλέπει ρητῶς ὅτι τὸ ἀναιτιολογήτο τῆς δηλώσεως δὲν περιλαμβάνει τοὺς λόγους θρησκευτικῆς συνειδήσεως, οἱ ὁποῖοι μὲ βάση τὸ ἄρθρο 13 τοῦ Συντάγματος καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 61723/Γ2/13.6.2002 ἐγκύκλιο πρέπει νὰ προβάλλονται ὡς νόμιμοι λόγοι ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ καταρχὴν καὶ διὰ νόμου θεσπισθὲν ὑποχρεωτικὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν.

Τὴν ἀνωτέρω ἀσάφεια ἐπιχείρησε νὰ ἄρει ἡ ὑπ' ἀριθμ. 104071/Γ2/ 4.8.2008 ἐγκύκλιος, κάνοντας ρητὴ

μνεία τῆς ἀνάγκης ἐπικλήσεως «λόγων συνειδήσεως» προκειμένου νὰ ἀπαλλαγεῖ κανεὶς ἀπὸ τὴν ὑποχρεωτικὴ παρακολούθηση τοῦ μαθήματος. Καὶ ἡ ἐγκύκλιος αὐτὴ, ὅμως, δὲ στάθηκε ἱκανὴ νὰ διαλύσει τὸ θόρυβο καὶ τὴ σύγχυση ποὺ ἐπέφερε ἡ ὑπ' ἀριθμ. 91109/Γ2/10.7.2008 ἐγκύκλιος, διότι καὶ πάλι δημιουργήθηκε ἡ ἐντύπωση σὲ ὀρισμένους κύκλους ὅτι οἱ «λόγοι συνειδήσεως» μποροῦν νὰ γίνουν ἀντικείμενο ἐπικλήσεως γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ καὶ ἀπὸ τοὺς ὀρθόδοξους μαθητὲς, πράγμα βέβαια ἄτοπο, ἀφοῦ, ἓνας ὀρθόδοξος χριστιανὸς δὲ νομιμοποιεῖται νὰ ἐπικαλεστεῖ τέτοιο λόγο, καθὼς τὸ περιεχόμενο τοῦ μαθήματος, ὅπως ἔχει διαμορφωθεῖ μὲ βάση τὰ Ἀναλυτικὰ Προγράμματα τοῦ ΥΠΕΠΘ βασίζεται στὶς ἀξίες καὶ τὰ διδάγματα τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης. Πρὸς ἄρση ὄλων αὐτῶν τῶν παρανοήσεων καὶ παρερμηνειῶν, ἐκδόθηκε καὶ τρίτη ἐγκύκλιος, ἡ Φ12/977/109744/Γ1/26.8.08, διευκρινιστικὴ ὄλων τῶν προηγουμένων, ὅπου ἀπὸ τὴν ὅλη διατύπωσή της καθίσταται σαφὲς ὅτι οἱ «λόγοι συνειδήσεως» εἶναι λόγοι ποὺ μποροῦν νὰ ἐπικαλεστοῦν ἀποκλειστικὰ οἱ ἑτεροδόξοι καὶ οἱ ἀλλοθρησκοὶ μαθητὲς. Συνεπῶς, γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέση τὸ σχολεῖο νὰ ἐλέγξει τὴ νομιμότητα τῆς δηλώσεως θὰ πρέπει νὰ προκύπτει καὶ νὰ ἀποδεικνύεται ἡ ιδιότητα τοῦ μαθητῆ ὡς ἀλλοθρήσκου ἢ ἑτεροδόξου. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐξακολουθεῖ νὰ τελεῖ σὲ ἰσχὺ ἡ ἐγκύκλιος τοῦ 2002, ὅπου γιὰ τὴν ἀποδείξη αὐτῆς τῆς ιδιότητος δὲ ζητεῖται τίποτε περισσότερο ἀπὸ μία ἀπλὴ ἀρνητικὴ δήλωση ὅτι ὁ μαθητὴς δὲν εἶναι ὀρθόδοξος, χωρὶς νὰ ἀπαιτεῖται κάποια θετικὴ δήλωση ἢ πιστοποιητικὸ ὅτι ἀνήκει σὲ κάποιο ἄλλο θρήσκευμα ἢ εἶναι ἄθεος.

3. Οἱ ἀνωτέρω τρεῖς ἐγκύκλιοι τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 2008, δὲν κατήργησαν τὴν ἐγκύκλιο τοῦ 2002, ἀλλὰ ἀπλῶς ἀφοροῦν στὴν ἀπαγόρευση ἐπιβολῆς ἐκ μέρους τῶν σχολικῶν μονάδων ὑποβολῆς αἰτιολογημένης δηλώσεως ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ μάθημα, περιοριζόμενης τῆς δηλώσεως μόνο στὸ σημεῖο ὅτι ὁ μαθητὴς δὲν εἶναι ὀρθόδοξος, ὥστε νὰ προκύπτει ἡ ιδιότητα τοῦ μαθητῆ ὡς ἑτεροδόξου ἢ ἀλλοθρήσκου καὶ ἔτσι νὰ διασφαλίζεται ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ ζητεῖται γιὰ «λόγους συνειδήσεως» καὶ ὄχι γιὰ ἄλλους λόγους. Παρὰ τὴν ἀνωτέρω διαπίστωση ὅτι ἀπὸ πλευρᾶς νόμου δὲν

έχει αλλάξει τίποτε ουσιαστικά, ή Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών εκφράζει τον προβληματισμό της, ως προς την ανάγκη έκδοσης των ανωτέρω τριών έγκυκλίων του καλοκαιριού του 2008, καθώς, μόνο η τελευταία, ήτοι η Φ12/ 977/109744/Γ1/26.8.08, προσθέτει ένα νέο στοιχείο στο ήδη υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο αφορά στην αντικατάσταση του μαθήματος του Θρησκευτικών με μάθημα άλλου διδακτικού αντικειμένου.

4. Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών εκφράζει την ανησυχία της σε σχέση με τη φθίνουσα πορεία του αριθμού των διοριστέων θεολόγων κατά τα τελευταία έτη και την εν γένει υποβάθμιση του μαθήματος στην εκπαιδευτική πράξη, παρά τη μη αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου. Θεωρεί δε ότι οι δύο πρώτες έγκυκλιοι αντανακλούν αυτό το πνεύμα υποβάθμισης του μαθήματος υπό το πρόσχημα των προσωπικών δεδομένων, ενώ η τρίτη κατά σειρά αποσαφηνίζει ότι οι προηγούμενες δύο δεν καταργούν την έγκυκλιο του 2002. Το γεγονός δε ότι ο ίδιος ο κ. Υπουργός Παιδείας έκρινε ότι δημιουργήθηκε ή ανάγκη να δηλώσει ρητώς σε γνωστό τηλεοπτικό σταθμό ότι δεν καταργείται ο υποχρεωτικός χαρακτήρας του μαθήματος των Θρησκευτικών για τους ορθόδοξους μαθητές, οδήγησε το σώμα της Γενικής Συνέλευσης της Σχολής μας στην απόφαση να εκφράσει την ανησυχία του για το μέλλον του μαθήματος των Θρησκευτικών, και τη συρρίκνωση των επαγγελματικών όριζόντων των αποφοίτων της.

5. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών παρέχει δια των προγραμματικών σπουδών της όλα τα εφόδια στους αποφοίτους της για να διδάξουν το μάθημα των Θρησκευτικών με βάση το Όρθόδοξο περιεχόμενό του, αλλά ταυτόχρονα με υπεύθυνη και αντικειμενική στάση, σεβασμό και ανεκτικότητα προς τις μεγάλες θρησκευτικές παραδόσεις των άλλων λαών, οι οποίες ήδη κατά τα ισχύοντα αναλυτικά προγράμματα διδάσκονται στη δευτεροβάθμια κυρίως εκπαίδευση σε γνωστικό και παιδαγωγικό επίπεδο.

6. Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών είναι διατεθειμένη να συνεργαστεί με το ΥΠΕΠΘ και το Παιδαγωγικό Ίνστιτούτο, ώστε να αναβαθμιστεί

ακόμη περισσότερο το μάθημα των Θρησκευτικών, να εμπλουτιστούν τα αναλυτικά σχολικά προγράμματα με μαθήματα κοινωνικής ήθικης ή ιστορίας των θρησκευμάτων, τα οποία θα μπορούσαν να παρακολουθούν οι μαθητές στο σύνολό τους ανεξαρτήτως θρησκείας ή όμολογίας.

7. Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών θεωρεί ότι στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα του δυτικού κόσμου, όπου οι πολιτικές και οι διαπολιτισμικές προκλήσεις και οι διαθρησκευτικές επαφές, αλλά και οι συγκρούσεις σε επίπεδο επιμέρους κοινωνικών ομάδων είναι περισσότερο έντονες από ποτέ, οι αξίες πρέπει να επανατοποθετηθούν στο επίκεντρο της Παιδείας προκειμένου: α) να λειτουργήσουν εξισορροπητικά στην άλματώδη ανάπτυξη της τεχνολογικής προόδου και της αποθέωσης του οικονομικού κέρδους εις βάρος των ανθρωπιστικών ιδεωδών, ώστε να αποσοβηθεί ο κίνδυνος διάπλασης ατόμων που να ενδιαφέρονται μόνο για την ανάπτυξη όρισμένων δεξιοτήτων τους και όχι για τη δημιουργία μιας ελεύθερης και ολοκληρωμένης προσωπικότητας, όπως απαιτεί το έλληνικό Σύνταγμα αλλά και όλα τα Συντάγματα των δημοκρατικών Κρατών, β) να καλλιεργηθεί ακόμη περισσότερο στη νεολαία και τον κοινωνικό ιστό το πνεύμα της ανεκτικότητας, του σεβασμού απέναντι στο διαφορετικό, της υπεράσπισης των δικαιωμάτων των αδυνάτων και των ολίγων, αξίες που κατά βάση ο Χριστιανισμός έχει προσφέρει στην ανθρωπότητα δια του ευαγγελισμού της εν Χριστώ αγάπης, γ) να αντιμετωπιστούν αρνητικές επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης όπως, ή ήθικη σχετικοκρατία, ο θρησκευτικός συγκρητισμός, ο αντιδραστικός φονταμενταλισμός και να ενισχυθούν οι θετικές παράμετροι του παγκόσμιου αυτού φαινομένου, όπως ή διάθεση επικράτησης της ειρήνης, της αλληλεγγύης και της συνεργασίας των λαών.

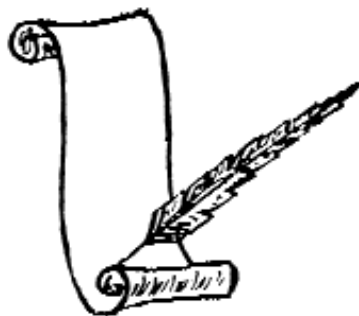
8. Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών επισημαίνει ότι ή αναβάθμιση, ο εμπλουτισμός και ή πλήρης αξιοποίηση του μαθήματος των Θρησκευτικών στις σχολικές μονάδες καθώς και ή τοποθέτηση θεολόγων καθηγητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση θα προσφέρει ύπολογισμο κοινωνικό και μορφωτικό όφελος, καθώς θα ενισχύσει την άμεση σύνδεση του

ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου μὲ τὴν ἀγορὰ ἐργασίας καὶ τὴν κοινωνία γενικότερα, θὰ αὐξήσει τὴν ἀπορροφητικότητα τῶν ἀποφοίτων τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν στὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικά σχολεῖα μὲ ταυτόχρονη μείωση τῆς ἀνεργίας τῶν νέων θεολόγων ἐπιστημόνων καὶ θὰ ἀποτελεῖ ἐγγύηση γιὰ μία ὑπεύθυνη καὶ νηφάλια θρησκευτικὴ ἀγωγή ποὺ θὰ λειτουργεῖ ὡς ἀνασταλτικὸ μέσο στὴ μισαλλοδοξία, στὸ θρησκευτικὸ φανατισμὸ, στὴν κοινωνικὴ ἀδικία καὶ κάθε εἶδους διαχωρισμὸ, ἐπιθετικότητα, βία ἢ ἄλλο ἐμπόδιο στὴν ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐπιμέρους κοινωνικῶν ομάδων.

Κατόπιν ὅλων αὐτῶν, ζητοῦμε σὲ συνέχεια τῶν τηλεοπτικῶν δηλώσεων τοῦ κ. Ὑπουργοῦ νὰ διευκρινιστεῖ μὲ νέα ἐγκύκλιο ὅτι παραμένει σὲ ἰσχὺ ἡ ἀρχικὴ ἐγκύκλιος τοῦ 2002 καὶ ὅτι τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι ὑποχρεωτικὸ γιὰ τοὺς ὀρθοδόξους μαθητές. Περαιτέρω δηλώνουμε ὅτι ἐπιζητοῦμε τὴν ἀγαστὴ συνεργασία μὲ τὸ ΥΠΕΠΘ, γιὰ τὴν εὐρύτερη ἀναγνώριση τῆς παιδευτικῆς ἀξίας καὶ ἀναγκαιότητας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν.

Ἡ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς
Ἑλένη Παπακώστα-Χριστινάκη
Καθηγήτρια

**Τὸ μάθημα
τῶν Θρησκευτικῶν
καὶ τὸ ζήτημα
τῆς ἀπαλλαγῆς**

Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν στὸ δημόσιο σχολεῖο

Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι ἐνταγμένο στὴν παρεχόμενη ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἐκπαίδευση καὶ ὑπηρετεῖ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς τῆς παιδείας, σύμφωνα μὲ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς Νόμους. Ὅπως ὅλα τὰ μαθήματα τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, ἔχει ὡς στόχο τὴ διαμόρφωση ἐλεύθερων καὶ ὑπεύθυνων πολιτῶν, συμβάλλοντας μὲ τὶς γνώσεις ποὺ παρέχει στὴν κριτικὴ ἀνάπτυξη τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης τῶν μαθητῶν, μέσα ἀπὸ τὴ γνωριμία τοῦ Χριστιανισμοῦ, κατ' ἐξοχὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐνημέρωση καὶ σπουδὴ καὶ τῶν ἄλλων ἀνὰ τὸν κόσμον θρησκευμάτων. Στοχεύει, ἀκόμη, στὴν καλλιέργεια τοῦ ἠθους καὶ τῆς προσωπικότητος τῶν μαθητῶν, στὸ σεβασμὸ καὶ τὴ συνύπαρξη μὲ τὴ θρησκευτικὴ ἑτερότητα, στὴν ἔμπρακτη ἀλληλεγγύη. Πέρα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς στόχους, τὰ νέα διευρυμένα καὶ βελτιωμένα προγράμματα καὶ βιβλία τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαίδευσης (Δημοτικὸ καὶ Γυμνάσιο) ἀναφέρονται ἀκόμη: στὶς προτάσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ στὸ σύγχρονο κόσμον γιὰ τὴ συνοχή του ἀλλὰ καὶ στὴν ποιότητα τῆς ζωῆς· στὴν εὐαισθητοποίηση καὶ ἔμπρακτη θέση τῶν μαθητῶν ἀπέναντι στὸ σύγχρονο κοινωνικὸ προβληματισμὸ, ἐπισημαίνοντας τὸν ὑπερφυλετικὸ, ὑπερεθνικὸ καὶ οἰκουμενικὸ χαρακτήρα τοῦ χριστιανικοῦ μηνύματος· στὴν ἀντίληψη γιὰ τὴν πολυπολιτισμικὴ, πολυφυλετικὴ καὶ πολυθρησκευτικὴ δομὴ τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν καί, τέλος, στὴ συνειδητοποίηση τῆς ἀνάγκης γιὰ διαχριστιανικὴ καὶ διαθρησκευτικὴ ἐπικοινωνία.

Ἡ φυσιογνωμία καὶ ὁ χαρακτήρας τοῦ μαθήματος

Ὅπως συμβαίνει καὶ σὲ κάθε ἄλλο μάθημα στὴν ἐκπαίδευση, τὰ Θρησκευτικὰ ἔχουν καὶ καλὰ καὶ προβληματικὰ σχολικὰ βιβλία. Τὸ ζήτημα ὅμως ποὺ τίθεται σχετικὰ μὲ τὴ φυσιογνωμία καὶ τὸ χαρακτήρα τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν δὲν φαίνεται νὰ ἀφορᾷ τόσο τὰ Ἀναλυτικὰ Προγράμματα, τὰ πετυχημένα ἢ ἀπορριπτέα σχολικὰ ἐγχειρίδια. Πρόκειται γιὰ κάτι βαθύτερο ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν ἴδια τὴ φύση καὶ τὸ λόγο ὑπάρξεως τοῦ μαθήματος. Καὶ τοῦτο εἶναι ὁ δεδομένος ὁμολογιακὸς χαρακτήρας τοῦ μαθήματος. Τὸ θρησκευτικὸ μάθημα, σύμφωνα μὲ τὸν ἰσχύοντα νόμον γιὰ τὴν ἐκπαίδευση (1566/85) διδάσκει ὑποχρεωτικὰ, ἔστω καὶ διευρυμένα καὶ μὲ ἀνοικτοὺς ὀρίζοντες, τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ἐπομένως γιὰ πολλοὺς ἔχει κατηχητικὸ χαρακτήρα, εἶναι μονοφωνικὸ ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του καί, συνεπῶς, δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ἀνάγκη μιᾶς ἐλεύθερης πλουραλιστικῆς δημοκρατικῆς κοινωνίας. Ἀσφαλῶς, οἱ ὑποστηρικτὲς μιᾶς τέτοιας ἀποψῆς δὲν εἶναι βέβαιο ἂν γνωρίζουν ἢ, τέλος πάντων, ἐνδιαφέρονται γιὰ τοὺς νέους σκοποὺς τοῦ μαθήματος, γιὰ μίαν πορεία σημαντικῶν ἀλλαγῶν καὶ ἐξέλιξῆς του στὰ τελευταῖα 20-30 ἔτη, πέρα ἀπὸ τὴν κατηχητικὴ καὶ ὁμολογιακὴ μονοφωνία.

Οἱ ὑποστηρικτὲς τοῦ ὁμολογιακοῦ χαρακτήρα τοῦ μαθήματος προσφεύγουν συνήθως στὴ συνταγματικὴ κατοχύρωσή του, ἐπικαλούμενοι τὸ ἄρθρο 3 περὶ «ἐπικρατοῦσης θρησκείας» καὶ τὸ ἄρθρο 16 § 2 περὶ «ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς συνειδήσεως» γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς παιδείας. Ἡ μεγάλη θρη-

σκευτική όμοιογένεια τοῦ ὀρθόδοξου πληθυσμοῦ στήν Ἑλλάδα, ἀλλά καί ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία ἀποτελεῖ συστατικό παράγοντα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους φαίνεται πῶς εἶναι τὰ κύρια ἐπιχειρήματά τους.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, οἱ ἐπικριτῆς τοῦ ὁμολογιακοῦ μαθήματος ἐρμηνεύουν διασταλτικά τίς παραπάνω συνταγματικές ἐπιταγές καί μάλιστα σέ συνδυασμό μέ τὸ ἄρθρο 13 § 1-2 πού κατοχυρώνει τὸ ἀπαραβίαστο τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης καί τήν ἀνεξίθρησκία στήν Ἑλλάδα. Οἱ ἐπικριτῆς του δὲν εἶναι ἀπλῶς μέλη τῆς ἐπιστημονικῆς κοινότητας, συνταγματολόγοι, ἢ ἀπλῶς ἰδιώτες πού καταθέτουν τήν ἀποψή τους, ἀλλά καί θεσμοθετημένα ὄργανα καί ἀρχές τῆς Πολιτείας, ὅπως τὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας, ἡ Ἀρχὴ Προστασίας Δεδομένων Προσωπικοῦ Χαρακτήρα καί ὁ Συνήγορος τοῦ Πολίτη. Κατὰ τὸν τελευταῖο μάλιστα, τὸ πρόβλημα τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν καί τὸ δικαίωμα ἀπαλλαγῆς ἀπὸ αὐτὸ κάθε μαθητῆ, πού ἀπλῶς τὸ ἐπιθυμεῖ, ἀπορρέει ἀπὸ τὸν «δεδομένο κατηχητικό καί, συνεπῶς, μονόπλευρο χαρακτήρα τοῦ μαθήματος αὐτοῦ» καί μάλιστα ἀσχέτως πρὸς τὸ ὅτι ὁ χαρακτήρας αὐτὸς θεωρεῖται «σύμφωνος πρὸς τὸ Σύνταγμα». Τὸ θρησκευτικὸ μάθημα στὴ δημόσια ἐκπαίδευσή μας ἐγκαλεῖται ὅτι εἶναι μονοφωνικό, κατηχητικό καί μονόπλευρο, προσηλωμένο στό «πίστευε καί μὴ ἐρεῦνα», μονολιθικό καί σκοταδιστικό, «ἀκραία περὶπτωση κατηχητισμοῦ καί θρησκευτικῆς ἐνδογαμίας στὸ πλαίσιο τῶν χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως», ἐνῶ τοῦ ἀπαγγέλλονται πολλὲς ἀκόμη κατηγορίες. Ἡ ἀντίληψη αὐτῆ τοῦ μαθήματος καί, κυρίως, ἡ κακὴ ἐμπειρία τῆς διαχείρισής του στό παρελθόν, ἀλλὰ ἀρκετῆς φορῆς καί στό παρόν, μποροῦν νὰ διαμορφώσουν νομικά ἢ ὅποια ἄλλα ἐπιχειρήματα γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ ὅσων μαθητῶν ἀπλῶς τὸ ἐπιθυμοῦν; Πῶς εἶναι δυνατὸ μία ἀπλὴ δήλωση ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖ κάποιος τὴν διδασκαλία τοῦ μαθήματος, δίχως καμία περαιτέρω διευκρίνιση, νὰ μὴ δημιουργήσει νέα δεδομένα στὴ σχολικὴ καί κατ' ἐπέκταση στὴν κοινωνικὴ καί πολιτιστικὴ ζωὴ τοῦ τόπου; Σ' ἓνα πλουραλιστικὸ καί δημοκρατικὸ σχολεῖο πού σέβεται τὴν θρησκευτικὴν ἑτερότητα καί, μάλιστα, στό πλαίσιο τῆς σύγχρονης συνείδησης τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτιστικῆς πραγματικότητας, ἡ λύση δὲν εἶναι παρὰ ἢ κατάργηση τοῦ ὁμολογιακοῦ μαθήματος καί ἢ μετάβαση σὲ ἓνα οὐδετεροθρησκο σχολεῖο. Πέ-

ραν τῆς πλήρους κατάργησης τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος πού ὑποστηρίζεται ἀπὸ ἐλάχιστους κύκλους, ὡς ἐναλλακτικὴ πρόταση προβάλλεται συνήθως ἡ ἀντικατάσταση τοῦ ὁμολογιακοῦ ἀπὸ τὸ θρησκευτολογικὸ μάθημα. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι σὲ σχέδιο νόμου τῆς «Ἑλληνικῆς Ἐνώσεως γιὰ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ πολίτη» (ἄρθρο 6), ἡ διδασκαλία τῶν Θρησκευτικῶν δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει πλέον καμία ὁμολογιακὴ ἀναφορὰ στὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ παράδοση καί ἡ ὕλη του προτείνεται νὰ περιλαμβάνει ἀπλῶς μιὰ «εἰσαγωγὴ στὴν ἱστορία, τὴν κοινωνιολογία καί τὴν δογματικὴ ὄλων τῶν θρησκειῶν. Εἰδικὰ στό λύκειο, τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν μετονομάζεται σὲ θρησκευτολογία»(sic).

Ἡ διεκυστίνδα αὐτὴ γύρω ἀπὸ τὴν ἀντιφατικὴ ἐρμηνεία τοῦ Συντάγματος δὲν εἶναι ἡ μοναδικὴ παράμετρος τοῦ προβλήματος. Οἱ σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας εἶναι ἴσως τελικὰ ἓνας ἄλλος κρίσιμος παράγοντας γιὰ τὴ φυσιογνωμία καί τὴ θέση τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος στὴν ἑλληνικὴ ἐκπαίδευση. Σὲ πολλοὺς εἶναι ἀρκετὰ διαδεδομένη ἡ ἀντίληψη ὅτι τὸ θρησκευτικὸ μάθημα εἶναι ἢ πιὸ προωθημένη ἔπαρση τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἑλλαδικὴ κοινωνία. Ἡ θέση αὐτὴ ἐξηγεῖ καί τίς κατὰ καιροὺς δηλώσεις ἢ καί πιέσεις τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ὁμολογιακοῦ χαρακτήρα τοῦ μαθήματος καί τῆς μετατροπῆς του σὲ θρησκευτολογικὸ. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ἢ Πολιτείας φαίνεται μέχρι τώρα τουλάχιστον ὅτι προτιμᾷ ἢ ἴδια νὰ διαχειρίζεται πλήρως τὸ μάθημα, ὅποιο χαρακτήρα κι ἂν ἔχει αὐτό, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ τὸ ἐλέγχει καλύτερα. Τίθεται, συνεπῶς, τὸ ἐρώτημα: ἂν καί ἐποπτεύεται πλήρως ἀπὸ τὴν Πολιτεία, ποιά θὰ εἶναι ἄραγε ἡ τύχη τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος σὲ ἓναν ἐνδεχόμενον χωρισμὸ Ἐκκλησίας καί Κράτους;

Τὸ παράγωγο δικαίωμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως μπορεῖ νὰ ἀποδεχθεῖ τὴν ἰσχύουσα ἑλληνικὴ νομοθεσία γιὰ τὴν εἰδικὴ σχέση μεταξὺ Ἐκκλησίας καί Πολιτείας στὴν Ἑλλάδα; Ἡ προβολὴ νομοθετικῶν ἀξιώσεων ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Ἐκκλησίας, συμβιβάζεται μέ τὴ νέα εὐρωπαϊκὴ πραγματικότητα πού ἰσχύει καί στὴν Ἑλλάδα;

Μιὰ ἀναδρομὴ στὶς τεταμένους σχέσεις Ἐκκλησίας καί Πολιτείας, ἀπὸ τὴν μεταπολίτευση ὡς τίς μέρες μας, δείχνει ὅτι ἡ προοπτικὴ τοῦ χωρισμοῦ, ἀργὴ ἀλλὰ

σταθερή, είναι πλέον ή ιστορική μοίρα του Νέου Έλληνισμού. Μία τέτοια εξέλιξη θα σημάνει προφανώς και το τέλος των ιστορικών προνοιμών της Όρθόδοξης Έκκλησίας στην Ελλάδα και σαφώς το κλείσιμο του ιστορικού κύκλου των Θρησκευτικών ως όμολογιακού μαθήματος.

Έδω και λίγα χρόνια έχει ξεκινήσει μία γόνιμη, καθώς πιστεύουμε, και νηφάλια συζήτηση γύρω από τη φυσιογνωμία και το περιεχόμενο του μαθήματος των Θρησκευτικών. Ποικίλες και ρηξικέλευθες προτάσεις έχουν κατατεθεί και διαλέγονται μάλιστα μεταξύ τους στην προοπτική της αλλαγής του στενού όμολογιακού παραδείγματος στο θρησκευτικό μάθημα. Στην προοπτική αυτή, ελπίζουμε στη συγκρότηση μίας νέας συνθετικής πρότασης για τη φυσιογνωμία του θρησκευτικού μαθήματος που θα έχει μία σαφέστερη νομιμοποιητική βάση και έμβέλεια. Ο θεολογικός και παιδαγωγικός του χαρακτήρας είναι δυνατό να αναπλαισιωθεί σε έντελως νέες διευρυμένες βάσεις και άρχες, να έχει άνοικτους ορίζοντες και να διαλέγεται με ζητήματα και προτεραιότητες που θέτει ο ραγδαία μεταβαλλόμενος σύγχρονος κόσμος και πολιτισμός.

Πρός αυτή την κατεύθυνση, το θρησκευτικό μάθημα στη διδακτική πράξη οφείλει να συνδέεται σταθερά με το χαρακτήρα της παιδείας και του πολιτισμού, αναδεικνύοντας την καθολική παιδευτική του αξία. Είναι άλλο πράγμα ό εμπειρικός, ποιητικός και γενικότερα λογοτεχνικός λόγος, προσαρμωσμένος μάλιστα παιδοκεντρικά στα ιδιαίτερα στάδια ωρίμανσης των μαθητών, από την πεποίθηση πως το μάθημα των Θρησκευτικών δεν είναι σπουδή και μετάδοση γνώσεων αλλά απλώς πνευματική μήση, δίχως γνωσιολογικό χαρακτήρα, στο υπερβατικό και έξωλογικό βίωμα της Έκκλησίας. Η διδασκαλία του, επίσης, είναι ανάγκη να ξεφύγει από τα βαρίδια του παρελθόντος όπως ο ήθικισμός, ο πουριτανισμός, ο παιδαγωγικός διδακτισμός, ο μη διαλογικός χαρακτήρας, ο έθνοκεντρισμός του. Για το σκοπό αυτό απαιτείται να μην έχει ξύλινη γλώσσα, ήθικιστική και κανονιστική έμμονη αλλά, παραμερίζοντας τον οποιοδήποτε κατηχητικό και άπολογητικό προσανατολισμό, επιβάλλεται να συνδέεται με τα σύγχρονα ύπαρξιακά και κοινωνικά προβλήματα του ανθρώπου της εποχής μας, να συναντά με σεβασμό και κατανόηση τον άλλο στο πρόσωπο του έτερόδοξου,

του έτερόθρησκου, του αδιάφορου. Ούτως ή άλλως, το θρησκευτικό μάθημα αφορά μία νεωτερική φάση του θεολογικού λόγου ή της εκκλησιαστικής διδασχής και δεν συνιστά κατήχηση με την εκκλησιολογική και θεολογική σημασία.

Συνάμα, χρειάζεται να συνδέεται κατάλληλα με τη συνέχεια και την παράδοση του ελληνικού πολιτισμού, να είναι κριτικό για κάθε μορφή θρησκευτικής παθολογίας και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες μίας ελεύθερης πλουραλιστικής δημοκρατικής κοινωνίας. Συνεπώς, δεν πρέπει να στενεύει μονόπλευρα τον ορίζοντά του σε μιά έθνοκεντρική όρθοδοξία, αλλά να αποτελεί γνώση της έλληνορθόδοξης πολιτιστικής παράδοσης και κληρονομιάς. Ταυτόχρονα, είναι ανάγκη να μην έχει απλώς πληροφοριακό και ένημερωτικό χαρακτήρα, αλλά να συζητά διαλεκτικά τα καιρία προβλήματα του κόσμου, του ανθρώπου και της κοινωνίας του στα όρια της ελευθερίας και του αλληλοσεβασμού. Τουτό επιτυγχάνεται δίχως να έχει χειραγωγικό χαρακτήρα, αλλά σεβόμενο κάθε θρησκευτική και πολιτισμική πολυφωνία και έτερότητα. Άλλωστε, ό δογματικός διαποτισμός δεν σχετίζεται με την ύπαρξιακή έρημνεία και κατανόηση των δογμάτων, δηλαδή της πίστης, της ζωής και της λατρείας της Έκκλησίας.

Τό συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο

Τό άρθρο 16 παρ. 2, τό όποιο προβλέπει την καλλιέργεια θρησκευτικής συνείδησης, σε συνδυασμό με τό άρθρο 3 παρ. 1, αφορά κυρίως τη γνωριμία και σπουδή της όρθόδοξης χριστιανικής παράδοσης. Έπειδή, όμως, σύμφωνα με τό άρθρο 13 παρ. 1, «Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι άπαραβίαστη» και «Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη...», ή θρησκευτική άγωγή ύπόκειται σε άπαλλαγές και έξαιρέσεις, όταν όρισμένοι μαθητές ή οι κηδεμόνες τους τό έπιθυμούν. Έφαρμόζοντας την συνταγματική έπιταγή, τό περιεχόμενο της θρησκευτικής άγωγής στη δημόσια εκπαίδευση έχει ως προσανατολισμό τη γνώση γύρω από την πίστη, την παράδοση, τη ζωή και τον πολιτισμό της Όρθοδοξίας, αλλά και τη γνωριμία με τις άλλες χριστιανικές Έκκλησίες, Όμολογίες και Παραδόσεις, με τό θρησκευτικό φαινόμενο γενικότερα καθώς και με τις μεγάλες θρησκείες του κόσμου.

Στὸ πλαίσιο αὐτό, οἱ ἀλλόδοξοι ἢ ἀλλόθρησκοι μαθητὲς ἔχουν, ὡς γνωστόν, τὴ δυνατότητα ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. Οἱ ἀλλόδοξοι μαθητὲς, Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Προτεστάντες, ἔχουν μάλιστα τὴ δυνατότητα διδασκαλίας ἰδιαίτερου ὁμολογιακοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 14, παρ. 17 τοῦ Ν. 1566/85. Οἱ ἀλλόθρησκοι μαθητὲς στὰ δημόσια σχολεῖα τῆς χώρας δὲν διδάσκονται ἰδιαίτερο μάθημα Θρησκευτικῶν σύμφωνα μὲ τὴ θρησκεία τους, παρεκτὸς τῶν Ἑλλήνων μουσουλμανοπαίδων στὰ μειονοτικά σχολεῖα τῆς Θράκης.

Ὁ Νόμος 1566/85 (στὰ ἄρθρα 1 παρ. 1, 6 παρ. 2 καὶ 14 παρ. 17) ἐξειδικεύει τὰ περὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τοῦ Συντάγματος σὲ σχέση μὲ τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ παράδοση. Στὸ θεωρητικὸ πλαίσίό του, θέτει ὡς κύριο σκοπὸ τῆς ἐκπαίδευσης «τὴ διαμόρφωση ἐνὸς ὀλοκληρωμένου καὶ καθολικοῦ ἀνθρώπου σὲ σχέση», μεταξὺ ἄλλων, καὶ «μὲ τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ παράδοση».

Στὸ ἄρθρο 1 παρ. 1, ὁ σκοπὸς τῆς πρωτοβάθμιας καὶ δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης ἐξειδικεύεται ἔτσι, ὥστε οἱ μαθητὲς «νὰ διακατέχονται ἀπὸ πίστη πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὰ γνήσια στοιχεῖα τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς παράδοσης. Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς τους συνείδησης εἶναι ἀπαραβίαστη». Εἰδικότερα στὸ ἄρθρο 6 παρ. 2, ἐπισημαίνεται ὅτι στὸ λύκειο ἐπιδιώκεται ἡ ὀλοκλήρωση τῶν σκοπῶν τῆς ἐκπαίδευσης, ὥστε οἱ μαθητὲς, «Νὰ συνειδητοποιοῦν τὴ βαθύτερη σημασία τοῦ ὀρθόδοξου χριστιανικοῦ ἥθους καὶ τῆς σταθερῆς προσήλωσης στὶς πανανθρώπινες ἀξίες...».

Παρὰ τὸν κεντρικὸ αὐτὸ ρόλο τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς παράδοσης στὴ δημόσια ἐκπαίδευση, ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγή δὲν συνδέεται καθόλου μὲ τὸ κατηχητικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἀποτελεῖ σαφῶς παιδαγωγικὴ ἀρμοδιότητα καὶ εὐθύνη τῆς Πολιτείας. Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν δὲν ἀντιμετωπίζεται, δηλαδή, ὡς ἓνα εἰδικὸ μάθημα ἀλλὰ ὡς ἓνα κανονικὸ μάθημα τοῦ σχολικοῦ προγράμματος, ἐνταγμένο στὴν παρεχόμενη ἀπὸ τὴν Πολιτεία ἐκπαίδευση. Ὡς ἐκ τούτου ὑπηρετεῖ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς τῆς παιδείας, ὅπως αὐτοὶ ὀρίζονται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς Νόμους. Ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγή τῶν μαθητῶν συνιστᾷ ὅρο τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς τους ἀνάπτυξης καὶ ἔχει ὕψιστη παιδαγωγικὴ καὶ κοινωνικὴ σημασία. Γιὰ τὸ σκοπὸ

αὐτό, σύμφωνα μὲ τὸ Νόμο 1566/85 (ἄρθρο 24) καὶ 2525/97 (ἄρθρο 7), ὁ καταρτισμὸς τῶν Προγραμμάτων Σπουδῶν καὶ τῶν Ἀναλυτικῶν Προγραμμάτων τοῦ μαθήματος αὐτοῦ, ὅπως καὶ ὄλων τῶν ἄλλων, εἶναι ἔργο τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, ὡς ἀνεξάρτητης δημόσιας ὑπηρεσίας, ἡ ὁποία ὑπάγεται κατευθείαν στὸν Ὑπουργὸ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

Τὸ νομοθετικὸ πλαίσιο τοῦ μαθήματος ὑλοποιεῖται στὰ Ἀναλυτικὰ Προγράμματα καὶ στὸ ἐν γένει διδακτικὸ ὑλικὸ τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος μὲ τὸν ἀπαιτούμενο παιδαγωγικὸ, ἐπιστημονικὸ, κριτικὸ, πλουραλιστικὸ καὶ ἀντικειμενικὸ τρόπο. Ὡστόσο, ἡ εἰσαγωγὴ νέων ἐκπαιδευτικῶν καινοτομιῶν ἢ δεδομένων ἀλλὰ καὶ οἱ τυχόν παραλείψεις, ἀστοχίες ἢ ἀβλεπτήματα ποὺ εἶναι δυνατό νὰ διαπιστωθοῦν στὴν πράξη, καθιστοῦν ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη ἀναμόρφωσης καὶ ἐμπλουτισμοῦ τους μὲ διορθωτικὲς καὶ βελτιωτικὲς παρεμβάσεις, ἀκολουθώντας ἀσφαλῶς τὶς νόμιμες διαδικασίες.

Τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαλλαγῆς

Τὸ ἄρθρο 16 παρ. 2 τοῦ Συντάγματος προβλέπει τὴν καλλιέργεια καὶ ἀνάπτυξη τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης τῶν μαθητῶν στὴ δημόσια ἐκπαίδευση. Ἐπειδὴ, ὅμως, σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 13 παρ. 1, «Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης εἶναι ἀπαραβίαστη» καὶ «Κάθε γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἐλεύθερη...», γιὰ τὴν θρησκευτικὴ ἀγωγή προβλέπονται ἀπαλλαγές καὶ ἐξαιρέσεις, ὅταν ὀρισμένοι μαθητὲς ἢ οἱ κηδεμόνες τους τὸ ἐπιθυμοῦν. Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ συνταγματικὴ ἐπιταγὴ ἀλλὰ καὶ ὅρο τοῦ Ν. 1566, διασφαλίζεται στὴ δημόσια ἐκπαίδευση μὲ τὴ γνώση καὶ τὸ διάλογο. Κι αὐτὸ γιατί συχνὰ ἡ ἔλλειψη γνώσης ὑπονομεύει τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, καθὼς καθιστᾷ τὸν ἀπληροφόρητο γιὰ τὸ ἐν γένει θρησκευτικὸ φαινόμενο μαθητὴ εὐάλωτο σὲ θρησκευτικὴ παραπλάνηση. Ὡστόσο, οἱ γονεῖς ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐξασφαλίζουν γιὰ τὰ παιδιά τους μόρφωση καὶ ἐκπαίδευση, ἡ ὁποία νὰ συμφωνεῖ μὲ τὶς δικῆς τους θρησκευτικὲς καὶ φιλοσοφικὲς πεποιθήσεις (Προσθ. Πρωτ. 1, ἄρθρ. 2 ΕΣΔΑ).

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτούς, ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία διασφαλίζεται στὴν ἐκπαίδευση καὶ μὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. Ὅπως

πάντοτε γινόταν καὶ συνεχίζει νὰ γίνεται στὸ ἑλληνικὸ δημόσιο σχολεῖο, δικαίωμα ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ μάθημα ἔχουν οἱ ἀλλόθρησκοι, οἱ ἑτερόδοξοι καὶ ἐκεῖνοι οἱ μαθητὲς πού, γιὰ σοβαροὺς λόγους θρησκευτικῆς συνειδησης, τὸ ἐπιθυμοῦν. Ὡστόσο, τὸ μέτρο τῆς ἀπαλλαγῆς δὲν μπορεῖ νὰ ἰσχύει γιὰ ὅλους τοὺς μαθητὲς, παρὰ τὰ ὅσα δήλωσε πρόσφατα ὁ Συνήγορος τοῦ Πολίτη. Γιατὶ ὅταν γενικεύεται ἡ δυνατότητα ἀπαλλαγῆς, χωρὶς μάλιστα νὰ ἀπαιτεῖται ἐξήγηση, τότε ἓνα μάθημα πού ἀνήκει στὸν κορμὸ τῶν μαθημάτων γενικῆς παιδείας, ὅπως εἶναι τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, καθίσταται αὐτομάτως μάθημα προαιρετικό.

Ἡ εὐρωπαϊκὴ προοπτικὴ

Ἀπὸ τίς βασικότερες ἐπιδιώξεις τῆς ἐκπαίδευσης στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση εἶναι νὰ ἐφοδιάσει τοὺς μαθητὲς μὲ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα πού εἶναι ἀπαραίτητα, ὥστε νὰ ζήσουν ἄρμονικὰ στὴν πολυπολιτισμικὴ κοινωνία τῆς Εὐρώπης. Νὰ γνωρίσουν, δηλαδή, οἱ μαθητὲς, ὄχι μόνο τὴ δική τους θρησκευτικὴ κληρονομία, ἀλλὰ καὶ τίς θρησκευτικὲς παραδόσεις καὶ ἀξίες καὶ ἄλλων ἀνθρώπων. Ἡ ἐπιδίωξη αὐτὴ πέραν τοῦ ὅτι στοχεύει, μὲ βάση τὴ γνώση, στὸ σχηματισμὸ μᾶς κοινωνίας ἀνεκτικότερης στὴν ἑτερότητα, ὑλοποιεῖ παράλληλα καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ παιδιοῦ στὴ γνώση.

Ἀσκώντας τὸ ἔργο αὐτὸ ἡ Πολιτεία, μπορεῖ νὰ προφυλάσσει τὸ σχολεῖο ἀπὸ ἐκδηλώσεις θρησκευτικοῦ φονταμενταλισμοῦ καὶ ἄλλες ἀκράϊες ἐκδηλώσεις θρησκευτικῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποτρέπει, στὸ μέτρο τοῦ δυνατοῦ, τὴν ἀνάπτυξη ἐπικίνδυνων γιὰ τὸ κοινωνικὸ σῶμα θρησκευτικῶν ὁμάδων ἢ σεκτῶν.

Μὲ τὴ διδασκαλία ἐνὸς καθαρὰ ὁμολογιακοῦ μαθήματος, πού θὰ εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων προαιρετικό, ἢ κάθε θρησκείας σὲ χωριστὴ τάξη, μπορεῖ νὰ ἐμφανιστεῖ στὰ σχολεῖα ἓνα πρωτόγνωρο γιὰ τὴν Ἑλλάδα φαινόμενο, αὐτὸ τῆς θρησκευτικῆς ὁμοσπονδοποίησης τοῦ σχολείου. Ἡ θρησκευτικὴ ὁμοσπονδοποίηση τοῦ σχολείου μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει μεσοπρόθεσμα ἢ μακροπρόθεσμα στὴν ἐκχώρηση τῆς εὐθύνης τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος ἀπὸ τὴν Πολιτεία στὶς ἐπιμέρους θρησκευτικὲς κοινότητες.

Ἡ διδασκαλία κάθε θρησκείας χωριστὰ θὰ σημάνει καὶ μίαν ἐκ νέου «ὁμολογιοποίηση» τῶν διαφορῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ὁμολογιῶν καὶ κοινοτή-

των στὴν Ἑλλάδα (Ρωμαιοκαθολικοί, ποικίλες προτεσταντικὲς κοινότητες, Ἀρμένιοι, Κόπτες κ.ἄ.), πού ἐνδεχομένως θὰ ἀπαιτήσουν τὴν ἰδιαίτερη διδασκαλία καὶ προβολὴ τῆς δικῆς τους ὁμολογίας. Ἐπισημαίνεται ὅτι τὸ Παιδαγωγικὸ Ἴνστιτούτο διὰ τοῦ τομέα τῶν θεολόγων του, μετὰ ἀπὸ ὑπεύθυνο διάλογο, προχώρησε σὲ συμφωνία μὲ τὴν ἐπιτροπὴ παιδείας τῆς Συνόδου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἑλλάδα, ἥδη ἀπὸ τὸ 2005, προκειμένου νὰ χρησιμοποιοῦν στὶς Κυκλάδες καὶ στὴν Κέρκυρα καὶ οἱ ρωμαιοκαθολικοὶ μαθητὲς γυμνασίου τὰ νέα διδακτικὰ βιβλία Θρησκευτικῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἴνστιτούτου.

Πρόσφατα, ἡ Κοινοβουλευτικὴ Συνδιάσκεψη τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης (47 χῶρες) ἀπύθνησε Σύσταση πρὸς τὰ κράτη μέλη της, ἀναφερόμενη στὴ σχέση Ἐκπαίδευσης καὶ Θρησκείας. Στὴ Σύσταση αὐτὴ, γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀνάγκη εἰσαγωγῆς στὴν ἐκπαίδευση τῆς διδασκαλίας τῶν θρησκειῶν. Ἀκολούθως, προτείνεται τὸ θρησκευτιολογικὸ πρότυπο διδασκαλίας εἴτε ἔναντι τοῦ οὐδετερόθρησκου εἴτε ἔναντι τοῦ ὁμολογιακοῦ περιεχομένου τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν στὰ διάφορα ἐκπαιδευτικὰ συστήματα. Ρητὰ, πλέον, ὁμολογεῖται ἀπὸ τὴν Σύσταση ὅτι «ἡ θρησκευτικὴ ἐκπαίδευση μπορεῖ νὰ ἔχει ρόλο-κλειδὶ γιὰ τὴν οἰκοδόμηση μᾶς δημοκρατικῆς κοινωνίας». Ἐπίσης, καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικό, ἡ Σύσταση ἀποδίδει ἰδιαίτερη σημασία στὶς ἀξίες πού προκύπτουν καὶ τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τίς τρεῖς μονοθεϊστικὲς θρησκείες τῆς Βίβλου, ἐνῶ παράλληλα τονίζει πὼς οἱ ἀξίες αὐτές, πολλὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες εἶναι κοινὲς καὶ μὲ ἄλλες θρησκείες, ὑποστηρίζονται ἀπὸ τὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης. Σαφέστατα, ἡ Κοινοβουλευτικὴ Συνδιάσκεψη τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης προτείνει τὸ θρησκευτιολογικὸ μοντέλο διδασκαλίας τῶν θρησκειῶν, γιὰ νὰ διασφαλίσει ἔτσι τὴν ἀμεροληψία καὶ ἀντικειμενικότητα στὴν παρουσιάσή τους. Ὡστόσο, ἡ ἀνακάλυψη τῶν διαφορῶν θρησκειῶν καὶ κυρίως τῶν θρησκειῶν γειτονικῶν χωρῶν ἀπὸ τοὺς μαθητὲς, θὰ γίνεται παράλληλα μὲ τὴ γνωριμία τῆς δικῆς τους θρησκείας. Πέρα ἀπὸ φανατισμούς, «ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἐκπαίδευσης θὰ πρέπει νὰ κάνει τοὺς μαθητὲς... νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι καθένας ἔχει τὸ ἴδιο δικαίωμα μὲ ὅλους νὰ πιστεύει ὅτι ἡ δική του θρησκεία εἶναι ἡ ἀληθινὴ πίστη καὶ ὅτι ἡ διαφορετικὴ θρησκεία ἢ ἡ ἀθεΐα δὲν διαφοροποιεῖ ἀξιολογικὰ τοὺς ἀνθρώπους».

Θεωροῦμε, πάντως, ὅτι μὲ τὴν Σύσταση αὐτὴ ἀνοίγει μία μεγάλη συζήτηση στὴν Εὐρώπη καὶ συνεπῶς καὶ στὴ χώρα μας. Κατὰ πόσο εἶναι συμβατὴ ἡ Σύσταση αὐτὴ μὲ τὸ δικό μας ἐκπαιδευτικὸ σύστημα καὶ τὸ πρόγραμμα σπουδῶν τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν; Μπορεῖ νὰ ὑπάρχει μία τεχνητὴ ὁμοιομορφία καὶ κοινὴ ἀντιμετώπιση τῆς διδασκαλίας τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου γιὰ κάθε χώρα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ ἰδιαίτερα πολιτιστικά, θρησκευτικὰ καὶ κοινωνικὰ χαρακτηριστικά της; Εἶναι ὄντως κλειστό, κατηχητικὸ καὶ μονοφωνικὸ τὸ πλαίσιο διδασκαλίας τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος στὴν Ἑλλάδα; Ὑπάρχει, πράγματι, ἔλλειψη γνωριμίας μὲ τὴ θρησκευτικὴ ἑτερότητα καὶ μάλιστα μὲ αὐτὴν τοῦ Ἰσλάμ; Τὰ ἐρωτήματα καὶ οἱ θεματικὲς μᾶς σοβαρῆς καὶ σὲ βάθος συζήτησης εἶναι πάμπολλα γιὰ κάθε χώρα.

Πάντως, ὁ τρόπος ποὺ παρουσιάσθηκε στὴ χώρα μας τὸ περιεχόμενο τῆς Σύστασης αὐτῆς τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὰ ΜΜΕ καὶ ὄχι μόνον, δημιουργεῖ πολλὰ ἐρωτηματικά. Γιατὶ οὔτε λίγο, οὔτε πολύ, ἡ Σύσταση ἐμφανίσθηκε ὡς εὐρωπαϊκὴ ὁδηγία-ἀπόφαση μὲ δεσμευτικὴ ἰσχύ ποὺ θὰ ἀλλάξει ἄρδην τὸν ὑφιστάμενο χαρακτήρα καὶ τὴ φυσιογνωμία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, ὄχι γιατί ἐμεῖς τὸ θέλουμε καὶ γνωρίζουμε γιατί τὸ πράττουμε, ἀλλὰ γιατί ἔτσι ἐπιτάσσει ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση (!). Τὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης καὶ ἄλλοι εὐρωπαϊκοὶ θεσμοὶ ἀσφαλῶς καὶ ἀναγνωρίζουν τὴν ἰδιαίτερη ἐθνικὴ πολιτικὴ κάθε χώρας σὲ θέματα θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσης. Ὡστόσο, στὸ πλαίσιο τῆς ἀμοιβαίας κατανόησης μεταξὺ τῶν χωρῶν μελῶν καὶ τῶν πολιτῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς ἐκπαίδευσης γιὰ τὴν παιδεία τῆς δημοκρατίας, ἐνθαρρύνουν τὴν ἀναγνώριση καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῶν θρησκευτικῶν διαφορῶν, τὴν ἀνάπτυξη μιᾶς κριτικῆς προσέγγισης τῆς πληροφόρησης, τῶν τρόπων σκέψης καὶ τῶν φιλοσοφικῶν, θρησκευτικῶν, κοινωνικῶν, πολιτικῶν καὶ πολιτισμικῶν ἀντιλήψεων. Μὲ ποικίλες Συστάσεις, ἡ Κοινοβουλευτικὴ Συνέλευσις τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης ἀποσκοπεῖ στὴν προαγωγὴ τῆς ἀνεκτικότητας καὶ τὸν σεβασμὸ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀνήκουν σὲ διαφορετικὸς πολιτισμοὺς, ἀλλὰ καὶ στὴν βελτίωση τῶν διαθρησκευτικῶν σχέσεων, ἐνθαρρύνοντας τὴν πολιτισμικὴ καὶ κοινωνικὴ ἔκφραση τῶν θρησκευτικῶν.

Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς δράσεις ἀναγνωρίζεται πλέον τὸ γεγονός ὅτι ὁ ρόλος τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου ὑπερβαίνει τὴ σφαῖρα τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς καὶ ἐπηρεάζει τὴ συμμετοχικότητα τῶν πολιτῶν συνεισφέροντας στοὺς κοινωνικοὺς θεσμοὺς καὶ γενικότερα στὴ δημόσια σφαῖρα. Στὸ ἐπίκεντρο αὐτῆς τῆς προβληματικῆς ἀναπτύχθηκε ἓνα εἰδικὸ πρόγραμμα μὲ τίτλο «Ἡ θρησκευτικὴ διάσταση τῆς διαπολιτισμικῆς ἐκπαίδευσης», προσδιορίζοντας τὶς ἀναγκαῖες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς θρησκευτικῆς διάστασης τῆς διαπολιτισμικῆς ἐκπαίδευσης στὰ σχολεῖα τῶν κρατῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης. Μέσα ἀπὸ ἓνα πλουραλιστικὸ πλαίσιο παιδαγωγικῶν θεωρήσεων καὶ ἀρχῶν τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου, προτείνονται μία σειρά καινοτόμων προσεγγίσεων διδασκαλίας καὶ στρατηγικῆς μάθησης, οἱ ὁποῖες λαμβάνουν ὑπόψη τὴ θρησκευτικὴ ἑτερότητα στὸ πλαίσιο τοῦ διαπολιτισμικοῦ διαλόγου. Μὲ στόχο τὴ συζήτηση, ἀνάπτυξη καὶ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ τοῦ προγράμματος ἡ Ἑλλάδα διὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων φιλοξένησε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2007 στὴν Ἀθήνα μία ἐνδιαφέρουσα εὐρωπαϊκὴ συνδιάσκεψη ἐμπειρογνομόνων γιὰ τὴν διαπολιτισμικὴ διάσταση τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς στὴν Εὐρώπη καὶ ἤδη ἐτοίμασε τὴν ἑλληνικὴ ἔκδοση τοῦ βιβλίου τοῦ προγράμματος αὐτοῦ γιὰ τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς μὲ τίτλο «Θρησκευτικὴ ἑτερότητα καὶ διαπολιτισμικὴ ἐκπαίδευσις: ἓνα βοήθημα γιὰ τὰ σχολεῖα».

Τὸ Εὐρωπαϊκὸ Δικαστήριον Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, οἱ Ἐθνικὲς Ἀνεξάρτητες Ἀρχὲς καὶ οἱ ρυθμίσεις στὴ σχολικὴ πράξη μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ Θρησκευτικά.

Οἱ δικαστικὲς ἀποφάσεις καὶ οἱ γνωμοδοτήσεις τῶν Ἀνεξάρτητων Ἀρχῶν γιὰ θέματα ἐκπαίδευσης ὀρίζουν ἓνα πλαίσιο δράσης. Ἡ Διοίκηση θὰ πρέπει μὲ προσεκτικὲς ἀπὸ κάθε ἄποψη διαδικασίες νὰ τὶς ὑλοποιήσει. Πάντως, ὁ σχεδιασμὸς καὶ ἡ στρατηγικὴ τῆς ἐκπαίδευσης, ἀλλὰ καὶ ἡ κατάρτιση τῶν ἀναλυτικῶν προγραμμάτων καὶ ἡ σύνταξη τῶν σχολικῶν βιβλίων εἶναι ἔργο καὶ εὐθύνη τῆς ἐπιστημονικῆς, παιδαγωγικῆς καὶ ἐκπαιδευτικῆς κοινότητας, ἡ ὁποία ἐκφράζεται ἀπὸ τὰ θεσμοθετημένα ὄργανα τῆς Πολιτείας. Ὅπου, γιὰ κάθε ζήτημα τῆς ἐκπαίδευσης, γίνεται εὐρεία συζήτηση,

ἀντιπαράθεση ἀπόψεων, οὐσιαστικά ἕνας ἐθνικός διάλογος. Οἱ ἀποφάσεις καὶ τὰ πορίσματα πού ἀφοροῦν κάθε μάθημα, ἄρα καὶ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, λαμβάνονται σὲ ὀλομέλειες θεσμοθετημένων ὀργάνων, τὰ ὁποῖα ἔχουν κύριο μέλημα τὴν ἐφαρμογὴ τῶν νόμων τῆς Πολιτείας, τὴν ἀναπλαισίωση τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης καὶ τὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα.

Μὲ βάση τὴν μέχρι τώρα σχολικὴ ἐμπειρία, ἐπισημαίνεται ὅτι θὰ ὑπάρξουν ποικίλα προβλήματα, γιατί ἀκόμη καὶ οἱ προβλεπόμενες ρυθμίσεις γιὰ τὴν ἀπασχόληση τῶν ἀπαλλαγέντων ἀπὸ τὰ Θρησκευτικὰ μαθητῶν μὲ διαφορετικὸ διδακτικὸ ἀντικείμενο δὲν μπορεῖ αὐτονόητα νὰ ὑλοποιηθοῦν στὴν σχολικὴ πράξη καὶ λειτουργία. Ἐπιπλέον, θὰ ὑπάρξουν προβλήματα καὶ μεταξὺ τῶν ἐκπαιδευτικῶν σχετικὰ μὲ τὸ ποιός, πῶς καὶ πότε θὰ ἀναπληρώνει τὶς ὥρες ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὰ Θρησκευτικά, μὲ ἀποτέλεσμα οἱ μαθητὲς νὰ παραμένουν τελικὰ ἐκτὸς μαθήματος.

Εἶναι ἀνάγκη ἡ διαδικασία ἀπαλλαγῆς νὰ ἐλέγχεται ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ τοῦ σχολείου, ὅπως προέβλεπε καὶ συνιστοῦσε καὶ ἡ Ἀρχὴ Προστασίας Προσωπικῶν Δεδομένων, ὥστε πράγματι νὰ ἀπαλλάσσεται ὁ μαθητὴς πού ἐπικαλεῖται λόγους θρησκευτικῆς συνείδησης καὶ νὰ ἀποκλειστῆ ἡ περίπτωση ἀπαλλαγῆς γιὰ λόγους «εὐκολίας» (ἕνα μάθημα λιγότερο, κενὸ κ.ἄ.).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τελευταία ἐγκύκλιο (26.8.08), ἡ ὁποία ὀρίζει τὰ σχετικὰ μὲ τὴν παιδαγωγικὴ ἀπασχόληση τῶν ἀπαλλαγέντων ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, δὲν διευκρινίζεται σαφῶς, ἂν καὶ οἱ ὀρθόδοξοι μαθητὲς, πέρα ἀπὸ τοὺς ἀλλόθρησκους ἢ ἑτεροδόξους, μποροῦν νὰ ἀπαλλάσσονται (ἢ ὄχι) καὶ ἄρα νὰ παρακολουθοῦν ὑποχρεωτικά (ἢ ὄχι) κάποιο ἄλλο διδακτικὸ ἀντικείμενο.

Ἐφόσον ἰσχύσουν καὶ οἱ δύο προηγούμενες ἐγκυκλίαι, εἶναι σαφές ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαλλαγῆς μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθῆ τυπικὰ καὶ οὐσιαστικὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ὀρθόδοξους μαθητὲς.

Ἀκόμη, οἱ προτεινόμενες ρυθμίσεις γιὰ τὴν ἀπασχόληση τῶν ἀπαλλαγέντων ἀπὸ τὰ Θρησκευτικὰ μαθητῶν, ὄχι μόνο εἶναι πολὺ δύσκολο ἕως καὶ ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ ἐφαρμοστοῦν στὴν πράξη, ἀλλὰ θὰ προκαλέσουν μόνο σύγχυση καὶ ἀναστάτωση στὸ ὄρολόγιο πρόγραμμα τοῦ σχολείου καὶ στὸ παιδαγωγικὸ κλίμα κάθε τάξης. Ἐπιπλέον, μπορεῖ νὰ ἐπιτείνουν αὐτὸ

πού προσπαθεῖ νὰ θεραπεύσει ἡ ἐγκύκλιος περὶ ἀπαλλαγῆς, δηλαδή, τὸ ζήτημα τῆς ἀποκάλυψης ἢ μὴ τῶν ἀτομικῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, ἐπιτυγχάνοντας τὰ ἐντελῶς ἀντίθετα, δηλαδή, τὸν διαχωρισμὸ καὶ τὶς διακρίσεις μεταξὺ τῶν μαθητῶν.

Συνέπειες καὶ νέα δεδομένα στὸ δημόσιο σχολεῖο

Μὲ τὴν ἐκτεταμένη αὐτὴ δυνατότητα ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, εἰσάγονται κυριολεκτικὰ νέα δεδομένα στὸ σχολεῖο καὶ στὸν σχολικὸ πολιτισμὸ. Εἰσάγεται, στὴν κυριολεξία, ἕνα σύστημα γιὰ μαθητὲς δύο ταχυτήτων, ἐκείνων πού θὰ ἔχουν λιγότερα μαθήματα καί, ἄρα, θὰ ἔχουν περισσότερα κενὰ καὶ ὅσων θὰ ἔχουν περισσότερα μαθήματα καὶ δὲν θὰ ἔχουν κενὰ κ.λπ. Ἐπιπλέον, οἱ μαθητὲς, οὕτως ἢ ἄλλως, στιγματίζονται μὲ τὴν ἀπαλλαγὴ ἢ τὴν μὴ ἀπαλλαγὴ, ἐνῶ διακυβεύεται ἡ θέση καὶ τὸ παιδαγωγικὸ status τοῦ δημόσιου σχολείου. Ὅταν, ὅμως, ἕνα μάθημα ἀμφισβητεῖται πολλαπλῶς, μὲ τὴν δυνατότητα τῆς εὐκόλης ἀπαλλαγῆς ἀπὸ αὐτό, πολλὰ μπορεῖ νὰ συμβαίνουν σὲ κάθε σχολεῖο.

Κατὰ τὴν διδακτικὴν πράξη, π.χ. εἶναι δυνατό ἄλλοτε νὰ σκληραίνει καὶ νὰ στενεύει φανατικὰ ὁ ὁμολογιακὸς του χαρακτήρας καί, ἄλλοτε, γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους, νὰ διολισθαίνει σὲ μίαν ἀνεξέλεγκτη κατάσταση. Ἀκόμη, ὑπάρχει τὸ ἐνδεχόμενο πολλοὶ γονεῖς γιὰ λόγους εὐσέβειας, δηλαδή, ἐκ τοῦ ἀντιθέτου λόγου κινούμενοι, νὰ ζητοῦν τὴν ἀπαλλαγὴ τῶν παιδιῶν τους ἀπὸ τὰ Θρησκευτικά, γιατί, ἀπλῶς, δὲν θὰ συμφωνοῦν μὲ τὴν μὴ ὁμολογιακὴ ἢ ἀκραιφνῶς παραδοσιακὴ καὶ ὀρθόδοξη γραμμὴ στὴ διδασκαλία τοῦ θεολόγου ἐκπαιδευτικοῦ. Ἐνας σημαντικὸς ἀριθμὸς μαθητῶν, ἐνδεχομένως, νὰ ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰ Θρησκευτικά, γιὰ νὰ ἔχει ἕνα μάθημα λιγότερο, γιὰ νὰ σχολάει νωρίτερα, γιὰ νὰ ἔχει κενὸ κ.λπ.. Ἡ τραγελαφικὴ αὐτὴ κατάσταση θὰ σημάνει γελοιοποίηση τοῦ μαθήματος, ἀλλὰ καὶ τῶν διδασκόντων μὲ ἀρνητικὲς συνέπειες στὸ παιδαγωγικὸ κλίμα καὶ στὴν καθημερινότητα τοῦ σχολείου.

Εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ μετατροπὴ του σὲ προαιρετικὸ ἢ καὶ ἀμφισβητούμενο μάθημα θὰ ὑποβαθμίσει σὲ ὅλο τὸ ἑλληνικὸ δημόσιο σχολεῖο τὴ γνωριμία, τὴν ἀντίληψη καὶ τὴ θέση τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν ἑλληνικὴ παράδοση καὶ πολιτιστικὴ κληρονομιά.

Τὸ ἰσχυρὸν θρησκευτικὸ μάθημα

Τὸ ὑφιστάμενο μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, ὅπως καὶ οἱ γενικότεροι προσανατολισμοὶ καὶ οἱ ἐπιλογές τῆς δημόσιας ἐκπαίδευσης, πέρασε ἀπὸ διάφορες φάσεις, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν εἶναι πλέον μονοφωνικὸ ἢ κατηχητικὸ ἢ αὐστηρὰ ὁμολογιακὸ. Σήμερα τείνει σταθερὰ νὰ εἶναι ἓνα μάθημα ἀνοικτὸ, πλουραλιστικὸ καὶ ἀνεκτικὸ πρὸς τὶς ἄλλες χριστιανικὲς ὁμολογίες ἀλλὰ καὶ τὶς ἄλλες θρησκείες μὲ γνωσιακὸ καὶ παιδαγωγικὸ χαρακτήρα.

Ὡς ἐκ τούτου, τὸ ὑφιστάμενο μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν συνιστᾷ γνωριμία μὲ τὰ μορφωτικὰ ἀγαθὰ, τὶς ἀξίες καὶ τὸν πολιτισμὸν ποὺ διαμόρφωσε ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ ὀρθόδοξη παράδοση, ἐνῶ παράλληλα διδάσκει τὸ θρησκευτικὸ φαινόμενο γενικὰ καὶ οἱ μεγάλες θρησκευτικὲς παραδόσεις τῶν λαῶν. Ἀκόμη, στὸ πλαίσιο τοῦ μαθήματος, τὰ κοινωνικὰ καὶ ὑπαρξιακὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου προσεγγίζονται μὲ πνεῦμα διαλόγου, ἐλευθερίας καὶ καταλλαγῆς, χωρὶς ὁμολογιακὴ ἐμμονή, κατηχητισμὸν, φανατισμὸν ἢ μισαλλοδοξία. Μὲ ἄλλα λόγια, τὸ σύγχρονο μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν βοηθᾷ στὴν κατανόηση τῆς παράδοσης καὶ ἐκφράζει τὸν θρησκευτικὸν πολιτισμὸν μας μὲ σεβασμὸ πρὸς κάθε ἑτερότητα.

Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν στὴ χώρα μας, ἐνταγμένο ὀργανικὰ στὴν παρεχόμενη ἀπὸ τὴν Πολιτεία ἐκπαίδευση, διαλέγεται μὲ τὰ ἄλλα μαθήματα στὸ πλαίσιο τῆς διαθεματικῆς καὶ διεπιστημονικῆς προσέγγισης τῆς σχολικῆς γνώσης, ἡ ὁποία ἀποσκοπεῖ στὴν καλλιέργεια ἑνὸς γνήσιου ἀνθρωπισμοῦ. Ἡ διαμόρφωση ἀξιῶν, στάσεων, ἢ ὑπέρβαση τῶν προκαταλήψεων, τῶν στερεοτύπων καὶ τῶν διακρίσεων, ἢ ἀποδοχῆ τῶν διαφορῶν, ἢ ἐπίλυση τῶν ἀντιπαλοτήτων, ἢ ἀνάλυση καὶ συζήτηση μεγάλων σύγχρονων προβλημάτων συνδέονται μὲ τὶς ἀξίες καὶ τὴν ὑπαρξιακὴν στάση ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὸ ἦθος τῆς ἑλληνορθόδοξης παράδοσης.

Ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του στὸν κορμὸ τῶν μαθημάτων, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι «μονοφωνικὸ» καὶ «μονόπλευρο». Εἶναι γεγονὸς ὅτι ὁ διάλογος τῶν μαθημάτων στὴν ἑλληνικὴ σχολικὴ πραγματικότητα διαμόρφωσε τὶς τελευταῖες δεκαετίες νέες δυνατότητες καὶ νέους ὀρίζοντες στὴ διδασκαλία καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος. Τὸ θρησκευτικὸ μάθημα μὲ σαφῆ τὸν γνωσιολογικὸ

του χαρακτήρα καὶ ἀπελευθερωμένο ἀπὸ τὴν παλαιὰ ἀντίληψη ποὺ τὸ ἤθελε στενὰ ὁμολογιακὸ, κατηχητικὸ καὶ ἠθοπλαστικὸ, ἐγκεντρίζεται, πολλές φορές κριτικὰ καὶ αὐτοκριτικὰ, κυρίως, στὰ μορφωτικὰ καὶ πολιτιστικὰ ἀγαθὰ τῆς ἑλληνικῆς ὀρθόδοξης παράδοσης καὶ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. Δίνοντας ἔμφαση στὴν ἱστορία καὶ στὸν πολιτισμὸν, ἔχει συνάμα ἀνοικτοὺς ὀρίζοντες καὶ διαλέγεται μὲ τὰ ζητήματα καὶ τὶς προτεραιότητες ποὺ θέτει ὁ ραγδαίως μεταβαλλόμενος σύγχρονος κόσμος καὶ πολιτισμὸς. Ἀναμφίβολα, λοιπόν, προσφέρει στὴν ὑπόθεση τῆς παιδείας στὸν τόπο μας καὶ ἔχει πολλὰ ἀκόμη νὰ συνεισφέρει στὸ πλαίσιο τῆς διαπολιτισμικῆς ἀγωγῆς. Ἄν, λοιπόν, καθιερωθεῖ στὸ δημόσιο σχολεῖο προαιρετικὸ μάθημα Θρησκευτικῶν, τότε ἐλλοχεύει ὁ κίνδυνος τὸ ὑπάρχον θρησκευτικὸ μάθημα νὰ προσανατολισθεῖ πρὸς μίαν ἀπόλυτα ὁμολογιακὴ καὶ κατηχητικὴ ἔκφραση.

Θρησκευτικὴ κατήχηση - ὅποιο κι ἂν εἶναι τὸ θεματικὸ τῆς περιεχόμενο - καὶ δημόσιο σχολεῖο δὲν μποροῦν νὰ συνδυαστοῦν στίς σύγχρονες πολυπολιτισμικὲς καὶ πλουραλιστικὲς κοινωνίες. Αὐτὸ, κατὰ τὴ γνώμη μας, θὰ πλήξει καίρια ἓνα ἀνοικτὸ, πλουραλιστικὸ, διαπολιτισμικὸ καὶ ἀνεκτικὸ πρὸς τὴν ἑτερότητα θρησκευτικὸ μάθημα ποὺ χωράει, ἐνδιαφέρει καὶ ἀπευθύνεται σὲ ὅλους.

Συνοψίζοντας, τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν δὲν ἀποτελεῖ μύηση σὲ μίαν ἐθνοκεντρικὴ ἢ ὁμολογιακὴ ὀρθοδοξία, ἀλλὰ ἀποτελεῖ γνώση καὶ μελέτη τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς βιβλικῆς ἱστορίας καὶ βιβλικοῦ λόγου, ὡς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς παράδοσης καὶ ὡς πολιτιστικῆς ἔκφρασης σὲ οἰκουμενικὸ πλαίσιο. Συνάμα, στίς μεγαλύτερες τάξεις ἐπιδιώκεται ἡ γνωριμία μὲ τὴ θρησκεία ὡς πανανθρώπινο φαινόμενο καθὼς καὶ μὲ τὰ μεγάλα θρησκευτὰ ἀνὰ τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ ἡ σπουδὴ μιᾶς σειρᾶς ἀπὸ θέματα χριστιανικῆς ἠθικῆς μὲ ἐπίκεντρο τὴν ἐλευθερία, τὴν εὐθύνη καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου καὶ μὲ κριτικὲς ἀναφορὲς στὰ σύγχρονα ὑπαρξιακὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα. Σὲ στενὸν σύνδεσμο μὲ τὴ συνέχεια καὶ τὴν παράδοση τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι, καὶ ὀφείλει νὰ συνεχίσει νὰ εἶναι, κριτικὸ γιὰ κάθε μορφή θρησκευτικῆς παθολογίας, ἀνταποκρινόμενο στίς ἀνάγκες μιᾶς ἐλεύθερης πλουραλιστικῆς δημοκρατικῆς κοινωνίας.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΕΝΩΣΙΣ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

Δελτίο Τύπου

Ἀθήνα, 2.9.2008

**Περὶ τῆς
ἀπαλλαγῆς
ἀπὸ τῆ
διδασκαλίας τοῦ
μαθήματος
τῶν Θρησκευτικῶν**

Ἡ Πανελλήνιος Ἐνωσις Θεολόγων (ΠΕΘ) σημειώνει σήμερα μερικές παρατηρήσεις ἀναφερόμενες στὴν τρίτη ἐγκύκλιο, τὴ σχετικὴ μὲ τὴ διδασκαλία ἢ ἀπαλλαγὴ τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, πού μὲ θέμα: «Ἀπασχόληση μαθητῶν» ἐξαπέλυσε τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων τὴν 26.8.2008.

1. Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ἐγκύκλιος αὐτὴ διορθώνει πρᾶγματι τὶς δύο προηγουμένες μὲ τὸ νὰ ὁρίζει ὅτι ἡ προηγουμένη ἐγκύκλιος ἀφορᾷ στοὺς μὴ Ὁρθόδοξους μαθητές, ὅταν λέγει ὅτι «οἱ μὴ Ὁρθόδοξοι μαθητές, δηλ. οἱ ἀλλόθρησκοι ἢ ἑτερόδοξοι, οἱ ὁποῖοι σύμφωνα μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 10407/Γ2/4-2-2008 ἐγκύκλιο τοῦ ΥΠΕΠΘ ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν...». Κατὰ συνέπεια δὲν ἀπαλλάσσονται οἱ Ὁρθόδοξοι. Αὐτοὶ θὰ διδάσκονται τὸ μάθημα. Καὶ οἱ μὴ Ὁρθόδοξοι «θὰ παρακολουθοῦν ὑποχρεωτικὰ τὴ διδασκαλία διαφορετικοῦ διδακτικοῦ ἀντικειμένου».

2. Σύμφωνα μὲ τὴ διατύπωση αὐτὴ καὶ ἐφ' ὅσον τηρηθεῖ ἡ ἀρχὴ –ἡ διασαφήνιση– αὐτὴ, τὸ θέμα θὰ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὅτι ἔληξε, καὶ ἀπλῶς καθορίζεται ὅτι τὰ παιδιά πού ἀπαλλάσσονται (δηλαδὴ τὰ μὴ Ὁρθόδοξα) θὰ πρέπει νὰ ἀπασχολοῦνται τὶς συγκεκριμένες διδακτικὲς ὥρες μὲ ἄλλο μάθημα.

3. Ἐμεῖς βεβαίως θὰ προτιμούσαμε τὸ ὅποιο ἄλλο αὐτὸ διδασκόμενο ἀντικείμενο νὰ διδασκόταν ἀπὸ καθηγητὴ τοῦ κλάδου μας. Ἀλλὰ δὲν μένουμε σ' αὐτό. Ἄλλωστε καὶ τὰ μικροζητήματα διαφορῶν διδακτικῆς προσφορᾶς μποροῦν νὰ τακτοποιηθοῦν ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία.

4. Τὸ σημαντικό στὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι ἡ σύγχυση πού δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν ἰσχύ τῶν δύο προηγουμένων ἐγκυκλίων καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὸ σχολεῖο (Ὁ Διευθυντὴς, ὁ Σύλλογος τῶν καθηγητῶν) θὰ πρέπει νὰ γνωρίζει ποιά παιδιά εἶναι Ὁρθόδοξα καὶ ποιά «μὴ Ὁρθόδοξα», γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἐφαρμόζεται ἡ νέα ἐγκύκλιος τῆς 26.8.2008.

Μὰ αὐτὸ ἀκριβῶς καθόριζε καὶ ἡ παλαιότερη κατάσταση, ἡ μέχρι τὴν προηγούμενη σχολικὴ χρονιά ἰσχύουσα. Καὶ ἦταν καὶ εἶναι γενικῶς ἀποδεκτὴ.

Γιατί λοιπὸν ἔγιναν οἱ δύο νέες ἐφετεινὲς ἐγκύκλιοι; Ἀφοῦ μὲ τὴν τελευταία –τὴν τρίτη φετεινὴ– ὁποῖος ζητήσει (πατέρας ἢ μαθητὴς ἐνήλικος) νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὸ μάθημα θὰ πρέπει νὰ εἶναι γνωστὸ (ἢ νὰ κάνει γνωστὸ) ὅτι δὲν εἶναι Ὁρθόδοξος.

5. Ἡ σύγχυση καὶ τὸ πρόβλημα θὰ δημιουργηθεῖ στὰ σχολεῖα, ὅταν προσέλθει γονεὺς καὶ ζητήσει νὰ ἀπαλλαγεῖ τὸ παιδί του ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, ἀρνούμενος νὰ δηλώσει ὅτι δὲν εἶναι Ὁρθόδοξος (σύμφωνα μὲ τὶς δύο πρῶτες φετεινὲς ἐγκυκλίους), ἐνῶ ὁ τίτλος ἐγγραφῆς (π.χ. τὸ Ἀπολυτήριό τοῦ Δημοτικοῦ Σχολεῖου ἢ τοῦ Γυμνασίου) πού εἶχε προσκομί-

σει γιὰ πρώτη ἐγγραφή, γράφει ὅτι εἶναι Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος.

6. Ἐκεῖνο πὸν πέτυχε τὸ ΥΠΕΠΘ μὲ τὶς τρεῖς φετινὲς ἐγκυκλίους εἶναι νὰ μᾶς κάνει μέσα στὰ σχολεῖα τῆς Δευτεροβάθμιας Ἐκπαίδευσης νὰ ψαχνώμαστε γιὰ τὸ ποιὸς εἶναι Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος καὶ ποιὸς ὄχι. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ξέρεῖ ὅτι ἔτσι ἀρχίζουν οἱ διαιρέσεις καὶ ἀκολουθοῦν οἱ συγκρούσεις (ἔστω καὶ μόνο φραστικές). Ἄν αὐτὸ ἐπεδίωκε, τὸ πέτυχε. Μέχρι χθὲς ἤμασταν ἤσυχοι καὶ χωρὶς τέτοιους προβληματισμούς. Τί θὰ γίνεῖ – τί θὰ γίνεταῖ ἀπὸ αὐριο;

Οἱ διοικητικὲς ρυθμίσεις πὸν εἶναι ἀτυχεῖς, ἐνισχύουν τοὺς φανατισμούς. Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι αὐτὴ τὴ φορὰ θὰ ἀντέξουμε ὅλοι οἱ ἀνήκοντες στὴ σχολικὴ κοινότητα. Καὶ δὲν θὰ παρασυρθοῦμε, σὲ ὅποιες, χωρὶς λόγο, ἀντιπαραθέσεις. Ἐμεῖς σὰν κλάδος θὰ τὸ προσπαθήσουμε.

Τέλος ἐκφράζουμε τὴν εὐχὴ καὶ παρακαλοῦμε τὸ Ἰπουργεῖο νὰ ἐκδώσει μίᾳ νέα, τέταρτη, σχετικὴ ἐγκύκλιο, πὸν σαφῶς καὶ ρητῶς νὰ ὀρίζει ὅτι τὰ παιδιὰ πὸν εἶναι Ὁρθόδοξα διδάσκονται ὑποχρεωτικὰ τὸ μάθημα.

Ὁ Πρόεδρος

καὶ ἄ.α.

Ὁ Ἀντιπρόεδρος

Ἡλίας Φραγκόπουλος

τ. Προϊστάμενος Γραφείου Δ.Ε.

Ὁ Γεν. Γραμματέας

Ἡλίας Μπάκος

Δρ. θεολογίας-Φιλῶλογος

**Τὸ Πρακτικὸ
Συμφωνίας
Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν
καὶ Οἰκουμενικοῦ
Πατριαρχείου**

Αὐτὸν τὸν καιρὸ καὶ μετὰ τὴν εἰρηνικὴ ἐπίσκεψη τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο γράφτηκαν πολλὰ γιὰ τὰ διαμειφθέντα ἐκεῖ, καθὼς καὶ γιὰ ὅσα κατεγράφησαν στὸ σχετικὸ Πρακτικὸ Συμφωνίας (10-5-2008), διανθισμένα καὶ μὲ ἀρκετὲς κινδυνολογίες. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπειδὴ παρακληθήκαμε ἀπὸ πολλοὺς ἔχουμε νὰ σημειώσουμε τὰ ἑξῆς, βεβαίως ἐπάνω σ' ἐκεῖνα ποὺ κατεγράφησαν ἐπισήμως (Πρακτικὸ Α,Β,Γ,Δ) καὶ ὄχι σ' ἐκεῖνα ποὺ τυχὸν συζητήθηκαν κατ' ἰδίαν.

Καὶ κατὰ πρῶτον γενικῶς ὡς πρὸς τὸ σημεῖο Α, ἐφ' ὅσον «*ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως τοῦ ἔτους 1928*» θὰ γίνεταί «*συμφώνως καὶ πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τοῦ ἔτους 2004*», καμμία ἀνησυχία δὲν δικαιολογεῖται.

Εἰδικώτερα οὔτε τὸ σημεῖο Α1, τὸ ὁποῖο λέει ὅτι «*εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἑναρμόνισιν τοῦ Κατ. Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν ὡς ἄνω Πράξιν ἢ ἑναρξίς τῆς καταλλήλου διαδικασίας τροποποιήσεως τῶν σχετικῶν ἄρθρων*» πρέπει νὰ ἐμποεῖ ἀνησυχία. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ σημεῖο Α2 ποὺ ὀρίζει: «*Μέχρι τῆς ὀλοκληρώσεως τῆς ὡς ἄνω διαδικασίας θὰ τηρῶνται ὅλοι οἱ ὅροι τῆς εἰρημένης Πράξεως*». Καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐμποιοῦν ἀνησυχία, γιατί εἶναι ἑναρμονισμένα.

Ἄλλὰ καὶ ἐὰν τυχὸν βρεθεῖ ὅτι κάτι δὲν εἶναι ἑναρμονισμένον πρὸς τὴν Πράξιν τοῦ 1928, ἢ ἀκόμη περισσότερο πρὸς τοὺς ἰ. κανόνες, πάλι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχει ἀνησυχία ἀπὸ καμμιὰ πλευρὰ. Καὶ τοῦτο, γιατί καὶ οἱ ἰ. κανόνες καὶ ἡ ἐν λόγῳ Πράξις εἶναι κατοχυρωμένα καὶ μὲ τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος (30 ἄρθρο). Αὐτὸ σημαίνει ὅτι κάθε διάταξις ποὺ ἀντίκειται στὰ κείμενα αὐτὰ μπορεῖ νὰ προσβληθεῖ ὡς ἀντισυνταγματικὴ καὶ νὰ ἀκυρωθεῖ. Σ' αὐτὴ τὴ συνέπεια βοηθεῖ καὶ ἡ ἀντικειμενικὴ (κατὰ γράμμα) θεωρία ἐρμηνείας τοῦ νόμου ποὺ παίρνει τὸ προβάδισμα σήμερα στὴν Εὐρώπη παράλληλα μὲ τὴ συνταγματικὴ καὶ δημοκρατικὴ ἀρχὴ (K. Engisch).

Ὡσαύτως καὶ τὸ σημεῖο Α3, ὅπου «*συνεφωνήθη νὰ ἐκφράζεται ἡ γνώμη καὶ ἡ συμφωνία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*» γιὰ κάθε νέο νομοθέτημα, ὅταν αὐτὸ ἄπτεται «*τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν*», δὲν πρέπει νὰ ἐμβάλλει σὲ ἀνησυχίες, ἐφ' ὅσον αὐτὸ θὰ γίνεταί βάσει τῶν ἰ. κανόνων τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ νὰ συμβουλευέται καὶ νὰ βοηθεῖ ἢ μία Ἐκκλησία τὴν ἄλλη εἶναι λυσιτελὲς καὶ ἐπωφελές.

Ὑπὸ τὴν προοπτικὴ αὐτὴ χρήσιμη καὶ εὐεργετικὴ εἶναι καὶ ἡ ἀπόσπαση κληρικῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα «*πρὸς διακονίαν εἰς τὰς ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου*» (Σημεῖο Β), ἀρκεῖ αὐτὴ νὰ πραγματοποιεῖται μὲ τὴν ἔγκρισιν τοῦ οἰκείου ἱεράρχου καὶ τὴ θέλησιν τῶν κληρικῶν ποὺ θὰ ἀποσπῶνται.

Ἐπίσης θεάρεστη εἶναι καὶ ἡ «*ἐνιαία ἔκφρασις τῆς φωνῆς τῆς Ὁρθοδοξίας παρὰ τῆ Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως*» (Σημεῖο Γ), ἀρκεῖ νὰ εἶναι ἡ φωνὴ πράγματι τῆς Ὁρθοδοξίας (Πρβλ. Ἰω. 17,22-23). Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ πρέπει νὰ συντελεῖ καὶ ἡ ὁποιαδήποτε ἀναβάθμισις τῆς «*ἐκπροσωπήσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παρὰ τῆ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος*» (Σημεῖο Δ) καὶ ἀλλαγῶν κατόπιν κανονικῶν διαδικασιῶν. «*Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται καὶ δοξασθήσεται ὁ Θεός, διὰ Κυρίου, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι*» (34ος ἀποστολικὸς κανόνας).

**ΧΑΡΤΙΝΕΣ
ΜΙΚΡΕΣ
ΕΙΚΟΝΕΣ
ΕΥΛΟΓΙΑΣ**

“Όπως έχει έπισημάνει ή σχετική λαογραφική έρευνα, τὸ φαινόμενο τῆς προσαρμογῆς τῶν ἐκάστοτε ἐκφράσεων τῆς λαϊκῆς θρησκευτικότητας πρὸς τὶς δυνατότητες καὶ τὶς τεχνικὲς ἐπιλογὲς κάθε ἐποχῆς, εἶναι συχνὸ καὶ διαρκές, στὴν λαϊκὴ θρησκευτικὴ παράδοση ὅλων τῶν λαῶν τῆς ὑφῆλίου¹. Εἰδικότερα ὅσον ἀφορᾷ τὸν χριστιανισμό, καὶ μάλιστα τὴν Ὁρθοδοξία, οἱ ἀλλαγές καὶ οἱ τεχνολογικὲς ἐξελίξεις τῶν λαῶν καὶ τῶν κοινωνιῶν ὅπου ὑπάρχει καὶ ἀναπτύσσεται, ἐπιφέρουν μοιραία καὶ τὴν ἀντίστοιχη προσαρμογὴ τῶν ἐξωτερικῶν ἐκδηλώσεών του. Ἡ βασικὴ αὐτὴ ἀρχή, πὸν διέπει πολλὲς ἀπὸ τὶς ἐκφάνσεις τῆς παραδοσιακῆς θρησκευτικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ λαοῦ μας, θὰ ἐξειδικευθεῖ στὴ συνέχεια, ἀναφορικά μὲ τὶς μικρὲς χάρτινες εἰκόνες εὐλογίας, πὸν ὅλο καὶ περισσότερο διανέμονται στοὺς πιστοὺς ἢ στοὺς προσκυνητές, σὲ διάφορες λατρευτικὲς ἢ προσκυνηματικὲς εὐκαιρίες.

Θὰ πρέπει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ παρατηρήσουμε πὼς οἱ εἰκόνες αὐτές, πὸν ὅλο καὶ συχνότερα κάνουν τὴν ἐμφάνισή τους τελευταία μάλιστα καὶ πλαστικοποιημένες, ὥστε νὰ παρουσιάζουν μεγαλύτερη ἀντοχὴ στὸν χρόνο καὶ στὴ λατρευτικὴ χρῆση εἶναι γνωστὲς καὶ στοὺς ὑπόλοιπους εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς², ἰδιαίτερα μάλιστα στοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης³, τῆς Ἀσίας⁴ καὶ τῆς Κεντρικῆς⁵ καὶ Λατινικῆς Ἀμερικῆς⁶. Ἡ ἀφετηρία τους, ὡς ἀντικείμενων μὲ θρησκευτικὴ σημασία, βρίσκεται στὴν πρακτικὴ τῶν προσκυνημάτων, στὰ ὅποια οἱ κατὰ καιροὺς προσκυνητές θέλουν νὰ πάρουν μαζί τους, ὅταν φεύγουν, κάτι ἀπολύτως χαρακτηριστικό, πὸν θὰ συνοδεύει τὸ ταξίδι καὶ τὴ ζωὴ τους, καὶ θὰ ἐνισχύει τὴ μνήμη, ἄρα καὶ τὴν ψυχολογικὴ καὶ λατρευτικὴ σχέση τους μὲ τὸ συγκεκριμένο θρησκευτικὸ προσκύνημα⁷.

Τὸ ζήτημα αὐτό, στὸ ὅποιο ἔχει τὴν ἀφετηρία του τὸ φαινόμενο τῆς λαϊκῆς θρησκευτικῆς τέχνης πὸν κυρίως ἀναπτύσσεται στὰ μεγάλα προσκυνηματικὰ κέντρα τοῦ χριστιανισμοῦ, ἔχει ἀπασχολήσει διὰ μακρῶν τὴ σχετικὴ λαογραφικὴ έρευνα, διεθνῶς. Ἡ μικρὴ χάρτινη, πολὺχρωμη καὶ ταυτοχρόνως φτηνὴ σὲ κόστος καὶ τιμὴ εἰκόνα, ἀποτελεῖ τὸ ἰδανικότερο ἀντικείμενο γιὰ μία τέτοια χρῆση. Εἶναι θελκτικό, εὐκόλο σὲ μαζικὴ παραγωγή, ἄρα καὶ σὲ πρώτη ζήτηση γιὰ μία μαζικὴ διανομὴ εἰκόνισμα, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐπιτυγ-

1. E. Henau, «Volksreligiosität», *Volkskunde* 97: 4 (1996), σ. 410-411, ὅπου βιβλιογραφία καὶ παραδείγματα.

2. J. Zernack, «Germanische Restauration und Edda-Frommigkeit», στὸν τόμο *Politische Religion, religiöse Politik*. Würzburg 1997, σ. 145-146.

3. H. Dopsch, «Zur Entstehung des Salzburger Perikopenbuches», στὸν τόμο *Das Salzburger Perikopenbuch*. Luzern 1997, σ. 22-23.

4. Ul. Wolf-Knuts, «International Conference on everyday religion», *Ethnologia Scandinavica* 24 (1994), σ. 129.

5. Ed. Novielli, «La religiosité populaire», στὸν τόμο *Santi di Casa Nostra*, Monopoli 1996, σ.150.

6. A. Barkalaja, «A continuing tradition», στὴν ἔκδοση *Studies in Folklore and Popular Religion*. Tartu 1996, σ.129.

7. A. Bravo, «La Madonna Pellegrina», στὸ *I Luoghi della memoria. Simboli e miti dell'Italia unita*, Roma 1996, σ. 533-534.

Τοῦ

Μ. Γ. Βαβούνη,

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ Λαογραφίας
Πανεπιστημίου Θράκης

χάνει, με τὴ δύναμη τῆς εἰκόνας, τὴν συνειρμικὴ σύνδεση τοῦ πιστοῦ με τὸ προσκύνημά του, καὶ τὴν ψυχολογικὴ ἀναγωγή στὶς προσκυνηματικὲς ἐμπειρίες του, ἄρα καὶ τὴν ἀναζωπύρωση θρησκευτικῶν συναισθημάτων ποὺ δημιουργήθηκαν κατὰ τὴν ἐπαφὴ τοῦ πιστοῦ με τὸ συγκεκριμένο προσκύνημα, ἢ κατὰ τὴν εὐλαβικὴ ἐπίσκεψή του στὸ ναὸ καὶ τὴν ἀντίστοιχη θαυματουργή ἐφέστια εἰκόνα του⁸.

Θυμίζω ἐδῶ, ὅτι ἡ πρακτικὴ αὐτὴ, γιὰ παρόμοιους μάλιστα λόγους, καλλιεργήθηκε καὶ στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ ὡς τὰ τέλη τοῦ 19ου καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Στὴν ἀρχὴ ἦταν οἱ χαλκογραφημένες χάρτινες εἰκόνες, «εὐλογίες» μονῶν καὶ ὀρθόδοξων προσκυνηματικῶν κέντρων, ὅπως ὁ Παν-ἅγιος Τάφος, ποὺ διέσωσε, μελέτησε καὶ ἐξέδωσε με ὑποδειγματικὸ τρόπο ἡ Ντόρη Παπαστράτου, καὶ κατόπιν οἱ ἀντίστοιχες πολύχρωμες λιθογραφημένες εἰκόνες, ποὺ συχνὰ μάλιστα, τοποθετημένες σὲ κορνίζα, χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὶς λατρευτικὲς ἀνάγκες μικρῶν ναῶν, ἐπαρχιακῶν ἐνοριῶν ἢ ἀκόμη καὶ μεγάλων ναῶν τῶν ἀστικῶν μας κέντρων, οἱ ὁποῖοι δημιουργήθηκαν ἐκ τοῦ μηδενὸς μετὰ τὴ δεκαετία 1950-1960, ὅποτε ἡ ραγδαία οἰκιστικὴ ἀνάπτυξη τῶν πόλεων καὶ ἡ καταγιστικὴ ἀστυφιλία δημιούργησαν τὴν ἀδήριτη ἀνάγκη ἴδρυσης πολλῶν νέων ἐνοριῶν στὶς πόλεις αὐτές, κατὰ κανόνα με μόνη οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τὸν ὄβολο τῶν ἤδη πενομένων κατοίκων τῆς περιοχῆς⁹.

Ἡ προσαρμογὴ τῶν προτύπων αὐτῶν σὲ μικρότερο μέγεθος, με στόχο τὴν εὐρύτατη καὶ χωρὶς περιορισμοὺς διανομὴ τους, δημιούργησε τὶς μικρὲς χάρτινες εἰκόνες στὶς ὁποῖες ἐδῶ ἀναφερόμαστε. Ἡ δημιουργία τους, ποὺ κυρίως ἐστιάζεται στὴ δεκαετία τοῦ 70, ὀφείλει πολλὰ στὴν πρακτικὴ τῆς διανομῆς «εὐλογιῶν», στὴν ὁποία ἤδη ἔγινε ἀναφορὰ παραπάνω. Οἱ «εὐλογίες» αὐτὲς διανέμονται σχεδὸν πάντοτε ἀπὸ κληρικούς, ἐπισκόπους, προϊσταμένους ἐνοριῶν, ἡγουμένους μονῶν καὶ μοναχοὺς, στοὺς προσκυνητὲς

ἢ στοὺς ἐνορίτες τους, με τὴν εὐκαιρία τῆς προσκυνηματικῆς τους ἐπίσκεψης στὴ μονή, ἢ με τὴν ἀφορμὴ μιᾶς πανηγυρικῆς θείας λειτουργίας ἢ ἐνὸς ἐξέχοντος θρησκευτικοῦ καὶ λατρευτικοῦ γεγονότος: ἀνακομιδῆς ἢ ἐπίσκεψης στὸν συγκεκριμένο ναὸ ἱερῶν λειψάνων ἢ θαυματουργῶν καὶ προσκυνηματικῶν περιπύστων εἰκόνων, ἐγκαινίων ἢ θυρανοξίων ναῶν, πανηγύρεων καὶ ποικίλων ἐνοριακῶν ἐκδηλώσεων. Συνήθης εἶναι ἀκόμη ἡ πρακτικὴ τῆς διανομῆς τῶν εἰκόνων αὐτῶν καὶ στὰ παιδιὰ τῶν κατηχητικῶν σχολείων, ὅπου ὅμως ἔχουν τὴν ἰδιαίτερη σημασία τῆς ὀπτικοποίησης τῶν διδασκομένων, ἀφοῦ οἱ εἰκόνες συνεχίζουν νὰ ἐπιτελοῦν σήμερα τὴ λειτουργία τοῦ ὀπτικοποιημένου βιβλίου, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καθιέρωσε τὴ χρῆση καὶ τὴν λειτουργικὴ τους ἀξιοποίηση.

* * *

Ὡς τμήμα τοῦ ὕλικου πολιτισμοῦ, οἱ χάρτινες μικρὲς εἰκόνες εὐλογίας σχετίζονται με τὴν παραδοσιακὴ θρησκευτικὴ συμπεριφορὰ τοῦ λαοῦ. Πρόκειται γιὰ «θρησκευτικὰ ἀντικείμενα», ὑπὸ τὴν ἔννοια ποὺ ὁ ὅρος αὐτὸς χρησιμοποιεῖται στὴ σύγχρονη λαογραφικὴ καὶ ἀνθρωπολογικὴ βιβλιογραφία. Ἀξίζει μάλιστα ἐδῶ νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι σχετικὰ πρόσφατα ἡ Barbara Babcock¹⁰ συνόψισε τὰ κρίσιμα γιὰ τὸν ἐρευνητὴ ἐρωτήματα, κατὰ τὴν διαπραγμάτευση τῶν σχέσεων ἰδεολογιῶν, νοοτροπιῶν καὶ ἀντικειμένων: ποιά εἶναι τὰ οὐσιαστικὰ ὅρια τοῦ ἀντικειμένου, καὶ πῶς αὐτὰ καθορίζονται στὶς σχέσεις τους με τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὰ δημιουργεῖ καὶ τὰ χρησιμοποιεῖ; Ὡς ποῖο βαθμὸ ἡ παράδοση διαφοροποιεῖται, καὶ ποῦ βρίσκονται τὰ ὅρια κατασκευαστῆ καὶ χρῆστη κατὰ τὴ δημιουργία καὶ χρῆση εἰδῶν πού, πέρα ἀπὸ τὸν διακοσμητικὸ ἢ τὸν χρηστικὸ ρόλο τους ἐκφράζουν θρησκευτικὲς ἀρχές, ἀντιπροσωπεύουν πίστεις ἢ σχετίζονται με θρησκευτικὰ συστήματα καὶ ἀνεπίσημες, λαϊκὲς ἐκδοχὲς τῶν ἐπισήμων θρησκευτικῶν;

Στὸ ἴδιο μῆκος κύματος, ἡ Barbara Kirshenblatt-Gimblett¹¹ προσπάθησε, γιὰ παράδειγμα, νὰ ὀριοθε-

8. S. Moffa, «La tavola di San Giuseppe a Riccia», *L' Arcolaio* 4 (1997), σ. 42-43.

9. Βλ. Ντ. Παπαστράτου, *Χάρτινες Εἰκόνες. Ὁρθόδοξα θρησκευτικὰ χαρακτηριστικά 1665-1899* 1-2. Ἀθῆνα 1986, με ἐκτενὴ καὶ μεθοδικὴ παράθεση ἐνὸς μεγάλου ὕλικου τέτοιων εἰκόνων, ἀπὸ τὴν προσωπικὴ συλλογὴ τῆς συγγραφέως.

10. Barbara A. Babcock, «Artifact», στὸ R. Bauman (ἐκδ.), *Folklore, Cultural Performances, and Popular Entertainments*. Oxford University Press 1992, σ. 211-212.

11. Barbara Kirshenblatt-Gimblett, «Objects of Ethnography», στὸ Ivan Karp-St. Lavine (ἐκδ.), *Exhibiting Cultures. The Poetics*

τήσει τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς ἰδιαίτερης σημασίας ἑνὸς ἀντικειμένου, ἀλλὰ καὶ τὴν «διαπερατότητα» του ἀπὸ τὸν λαϊκὸ ἄνθρωπο. Πρόκειται γιὰ ἕναν γόνιμο προβληματισμό, τὶς ἔννοιες, τοὺς ὅρους καὶ τὰ συμπεράσματα τοῦ ὁποίου μποροῦμε μερικῶς νὰ χρησιμοποιήσουμε, ἀνιχνεύοντας αὐτὸ πὸν θὰ ὀνομάζαμε «ὕλικους δείκτες» γιὰ τὴ μελέτη τῆς παραδοσιακῆς θρησκευτικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὰ ἀντικείμενα δηλαδὴ πὸν σχετίζονται ἄμεσα μὲ τὴ λαϊκὴ θρησκευτικὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐθιμικὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ, ἀπορρέουν ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἀποτυπώνουν ὀριακὲς στιγμὲς καὶ χαρακτηριστικὲς ἐκφράσεις τῆς¹². Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ θεωρητικὸ πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἐντάξουμε τὴν ἐξέταση τῶν μικρῶν χάρτινων εἰκόνων «εὐλογίας», ὥστε νὰ κατανοήσουμε τόσο τὴ χρῆση τους, ὅσο καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο λειτουργοῦν μέσα στὸ συγκροτημένο σύστημα τῆς παραδοσιακῆς θρησκευτικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ λαοῦ μας¹³.

Ἐκεῖνο ὡστόσο πὸν ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερος τὴ θρησκευτικὴ λαογραφία, εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ὁ λαὸς ἐκλαμβάνει, μεταχειρίζεται καὶ χρησιμοποιεῖ τὶς μικρὲς αὐτὲς χάρτινες ἢ πλαστικοποιημένες εἰκόνες εὐλογίας. Στὴ λαϊκὴ θρησκευτικὴ πράξη καὶ πρακτικὴ, οἱ εἰκόνες αὐτὲς ἀπολαμβάνουν ἰδιαίτερη τιμὴ καὶ ἀξία. Οἱ κάτοχοί τους τὶς κρατοῦν μέσα σὲ εἶδη πὸν καθημερινὰ χειρίζονται καὶ χρησιμοποιοῦν, ὅπως πορτοφόλια, τσάντες καὶ χαρτοφύλακες, μὲ τὴν πίστη ὅτι ἔτσι ἐξασφαλίζουν τὴν προστασία τοῦ εἰκονιζομένου ἁγίου ἢ τῆς θαυματουργῆς εἰκόνας τὴν ὁποία ἢ

μικρὴ εἰκόνα ἀναπαράγει. Καθὼς μάλιστα συχνὰ στὸ πίσω μέρος τῆς εἰκόνας ἔχουν τυπωθεῖ τὰ χαρακτηριστικότερα τροπάρια, ἀπολυτίκια ἢ μεγαλυνάρια τοῦ εἰκονιζομένου ἁγίου ἢ τῆς ἑορτῆς στὴν ὁποία ἢ εἰκόνα ἀναφέρεται (π.χ. τῆς Ἀνάστασης ἢ τῆς Γέννησης τοῦ Χριστοῦ κ.λπ.), μαζί μὲ τὴν διεύθυνση τοῦ ναοῦ ἢ τῆς μονῆς πὸν ἐξέδωσε τὴ συγκεκριμένη εἰκόνα καὶ τὸ ἐμπορικὸ σῆμα τοῦ ἐκδότη τῆς, συχνὰ οἱ εἰκόνες αὐτὲς χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς μέσα γιὰ σύντομες προσευχὲς τῶν κατόχων τους, ἰδίως σὲ περιπτώσεις μεγάλης ἢ ξαφνικῆς ἀνάγκης (π.χ. ἀσθενείας, ἀτυχήματος κ.λπ.).

* * *

Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πὸν τοποθετοῦν τὶς εἰκόνες αὐτὲς σὲ ἐπίκαιρα σημεῖα τοῦ σπιτιοῦ τους, εἴτε μὲ τὴν ἔννοια τοῦ φυλακτοῦ, εἴτε ὡς ὑπενθυμίσεις εὐσέβειας καὶ θρησκευτικῆς κατάνυξης. Δὲν εἶναι μάλιστα λίγες οἱ περιπτώσεις τοποθέτησης τῶν μικρῶν χάρτινων εἰκόνων εὐλογίας στὰ οἰκιακὰ εἰκονοστάσια, ἢ στὰ προσκνητάρια τῶν ἑλληνικῶν δρόμων, ὅπου ἀπολαμβάνουν τὶς ἐκδηλώσεις τῆς λατρευτικῆς τιμῆς πὸν ἀπονέμονται καὶ στὰ ὑπόλοιπα εἰκονίσματα, δηλαδὴ τὸ ἄναμμα τοῦ καντηλιοῦ, τὸ θυμίασμα καὶ τὴν προσκύνηση. Σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις συναντοῦμε τὶς εἰκόνες αὐτὲς σὲ ναοὺς κυρίως σὲ παρεκκλήσια καὶ ξωκλήσια πάνω σὲ ἄλλα μεγαλύτερα εἰκονίσματα, ἢ τοποθετημένες σὲ σχισμὲς προσκνηταριῶν καὶ τέμπλων, καθὼς ἢ συναίσθησις τῆς ἱερότητάς τους δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἀπόρριψη ἢ τὴν καταστροφή τους, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐπιβάλλει τὴν τοποθέτησή τους σὲ χῶρο ἁγιασμένο καὶ ἱερό, ὅπως τὰ κάθε εἶδους ναϊκὰ κτίσματα.

Ὅπως ἔχει διαπιστώσει ὁ Henry Glassie¹⁴, σὲ παρόμοιες περιπτώσεις ἢ ἐκδοχὴ τοῦ πιστοῦ ἐπισκιάζει τὴ νοηματοδότηση τοῦ ἀρχικοῦ πρωτοτύπου ἀπὸ τὸν κατασκευαστὴ του, ἀφοῦ ἐπικοινωνία καὶ λαϊκὴ λατρεία καὶ θρησκευτικὴ εἶναι διαδικασίες στενὰ συνδεδεμένες, πὸν προσδιορίζονται πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ τῶν κοινωνικῶν πλαισίων. Τὸ γενικότερο πλαίσιο ὅπου τοποθετεῖται ἢ μικρὴ χάρτινη εἰκόνα, καθὼς πιστεύει γενικότερα γιὰ τὰ ἀντικείμενα μὲ

and Politics of Museum Display. Smithsonian Institution Press 1991, σ. 388.

12. Στ. Παπαδόπουλος, «Ὑλικὸς πολιτισμὸς», *Ἐθνολογία* 3 (1994), σ. 216. Ἐπίσης, Μ. Γ. Μερκαλῆς, «Ἡ μελέτη τοῦ ὕλικου πολιτισμοῦ. Μιὰ ὄχι ἄσκησις ἀναδρομῆς», *Λαογραφία* 35 (1987-1989), σ. 102.

13. Μ. Γ. Βαρβούνης, «Μορφὲς τῆς σύγχρονης θρησκευτικῆς λαϊκῆς τέχνης : Προσκνηματικὸς τουρισμὸς καὶ λαϊκὴ καλλιτεχνικὴ δημιουργία», Ἀνακοίνωση στὸ συνέδριο «Λαϊκὴ τέχνη: Νέα εὐρήματα, νέες ἐρμηνεῖες. Συνέδριο πρὸς τιμὴν τῆς Πόπης Ζώρα» (Ἀθήνα, Μουσεῖο Μπενάκη, 2-5 Νοεμβρίου 2006 ὑπὸ ἔκδοση, στὰ Πρακτικά). Ἐπίσης βλ. Γ. Βοζίκας, «Τὸ αὐτοκόλλητο σῆμα στὸ θρησκευτικὸ πανηγύρι τῆς πόλης. Σχόλιο ἐπάνω στὰ ὄρια καὶ τὶς πολιτισμικὲς διαστάσεις τῶν ἀντικειμένων», *Ἐπετηρὶς Κέντρου Ἑρεῦνης Ἑλληνικῆς Λαογραφίας* 29-30 (1999-2003), σ. 353.

14. Henry Glassie, *Material Culture*. Bloomington-Indiana University Press 1999, σ. 41.

θηρσκευτική σημασία ή Barbara Babcock¹⁵, αλλά και ή όπτική τής χρήσης της επιδροούν στο συμβολικό και στο κοινωνικό νόημά της, καθώς μάλιστα έδω το πρωτότυπο ή το εικονογραφικό σχήμα του πρωτοτύπου τής χάρτινης εικόνας είναι ήδη φορτισμένο από μακροχρόνια λειτουργική χρήση, και άκτινοβολεί τις έννοιες αυτές στους προσκνητές του ναού ή του προσκνητήματος, ώστε το συμβολικό φορτίο του να καθορίζει, σε σημαντικό βαθμό, τὰ έρμηνευτικά πλαίσια τών κοινωνικών παραμέτρων, όπου εντάσσεται, κατανοείται και έρμηνεύεται.

Άπό μία σχετική έρευνα με έρωτηματολόγια, που διεξήχθη σε μεγάλες αθηναϊκές ένορίες αλλά και στη Σάμο και στην Κομοτηνή, έντελως δειγματοληπτικά και ένδεικτικά, προέκυψε ότι δέν ύφίστανται διαφορές στον τρόπο με τον όποιο ό ευσεβής λαός μας έκλαμβάνει και άντιμετωπίζει τις μικρές αυτές χάρτινες εικόνες ανάμεσα στα άστικά κέντρα και την έπαρχία, ή στις διάφορες έλληνικές περιοχές. Παντού οί έρωτηθέντες πιστοί έπισήμαναν ότι ή μικρή εικόνα έχει γι' αυτούς τον χαρακτήρα τής συνεχούς και καθημερινής παρουσίας του εικονιζόμενου άγίου στη ζωή τους, και σχηματοποιεί την θεϊκή και ύπερφυσική προστασία στις καθημερινές άσχολίες τους. Πολλοί μάλιστα δήλωσαν ότι άν δέν άρουν τις μικρές εικόνες που συνηθίζουν μαζί τους αισθάνονται ψυχολογικό κενό και φόβο, ένώπιον τής πιθανότητας να μείνουν άκάλυπτοι από την ύπερφυσική προστασία που έπιζητούν¹⁶.

Στο πλαίσιο αυτό, ξεχωριστή είναι ή χρήση τών μικρών αυτών χάρτινων εικόνων εύλογίας στα αυτοκίνητα, τόσο τὰ έπαγγελματικά, όσο και τὰ ιδιωτικά. Στα φορτηγά, τὰ λεωφορεία και τὰ ταξί, συνήθως οί όδηγοί τις έχουν πάνω από το σκιάδιο τής θέσης τους, ή σε έπιφανή θέση του όχηματος, σπανιότερα δέ στα μικρά ντουλαπάκια που βρίσκονται μπροστά από τη θέση του συνοδηγού. Συχνά το ίδιο παρατηρείται και

στα ιδιωτικά αυτοκίνητα, και αυτό φυσικά έντάσσεται στο γενικότερο φαινόμενο τών θρησκευτικών διακοσμήσεων σε αυτοκίνητα, που έχει ήδη έπισημανθεί και μελετηθεί τόσο από την έλληνική, όσο και από την διεθνή λαογραφική βιβλιογραφία. Και στην περίπτωση αυτή, ό στόχος τής θρησκευτικής προστασίας διά τής εύλογίας που θεωρείται ότι διαχέεται από την μικρή εικόνα στους πιστούς κατόχους της, είναι περισσότερο από προφανές¹⁷.

* * *

Η θρησκευτική λαογραφία έχει ήδη έπισημάνει την άνάγκη του λαϊκού ανθρώπου να οικειωθεί το ύπερφυσικό, με τελικό στόχο την έξασφάλιση τής εύνοιας και τής βοήθειάς του, σε έναν κόσμο όλοένα και πιο περίπλοκο, όλοένα και περισσότερο άνασφαλή. Αυτός ό σκοπός, τον όποιο έξυτηρητούν πολλά και διαφορετικά έθιμα διαφόρων λαών τής Ευρώπης για να μείνουμε μόνο στα ευρωπαϊκά άνάλογα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι το φαινόμενο δέν είναι παγκόσμιο, άποτελεί την κύρια αίτία για την διάδοση τών μικρών εικόνων που μας άπασχολούν έδω, και για την θέση που έχουν καταλάβει στην παραδοσιακή θρησκευτική συμπεριφορά του λαού μας¹⁸. Η εικόνα, ως το σημαίνον κέντρο τής λαϊκής λατρευτικής πίστης και παράδοσης, άναπαράγεται και διανέμεται στους πιστούς, ώστε να άποτελέσουν όλοι μαζί το κοινό τής λατρευτικής τιμής και τής θρησκευτικής χρήσης της.

Μέσω τών εικόνων αυτών, έπιτυγχάνεται ή εύκολη όπτικοποίηση τής πίστης, και ή διάδοση θρησκευτικών νοημάτων και άληθειών, μαζί με την προσκνηματική πρακτική τής έπίσκεψης σε μονές και προσκνηματικά κέντρα, ή όποια όλο και περισσότερο κυριαρχεί στην παραδοσιακή λαϊκή θρησκευτικότητα μας¹⁹. Παραλλήλως, οί μικρές αυτές χάρτινες εικόνες, με την εύκολία και το μικρό κόστος τής παραγωγής

15. Barbara A. Babcock, ό.π., σ. 206. Έπίσης βλ. από την παλαιότερη βιβλιογραφία και Στ. Κυριακίδης, *Έλληνική Λαογραφία 1. Μνημεία του λόγου*. Έν Αθήνας 1965 (β' έκδοση), σ. 41.

16. Igor Kopytoff, «The cultural biography of things: commoditization as process», στο Arjun Appadurai (έκδ.), *The Social Life of Things. Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge University Press 1988 (β' έκδοση), σ. 88.

17. Άλ. Φλωράκης, *Καραβάκια-Τάματα και θαλασσινή άφιερωτική πρακτική στο Αίγαίο*. Άθήνα 1982, σ. 21 κ.έξ.

18. Πρβλ. S. Sanderson, «The Folklore of the Motor-car», *Folklore* 80 (1969), σ. 241-252 και L. Schuler, «Volkskunde des Autos», *Österreichische Zeitschrift für Volkskunde* 73 (1970), σ. 152-173, όπου και ή σχετική παλαιότερη βιβλιογραφία.

19. E. Hallam - J. Hockey, *Death, memory and material culture*. Oxford 2001, σ. 4, 18.

καὶ τῆς δημιουργία τους, γίνονται ὄλο καὶ περισσότεροι οἱ ὑλικοί μάρτυρες ἐκκλησιαστικῶν καὶ θρησκευτικῶν γεγονότων, ὅπως πανηγύρεων ναῶν καὶ μονῶν, χειροτονιῶν κληρικῶν καὶ ἐνθρονίσεων μητροπολιτῶν, ὅπως μάλιστα ἀναγράφεται ἐμφανῶς καὶ στὸ πίσω μέρος τους, ὥστε νὰ χρησιμεύουν ὡς μνημονικοὶ ὁδηγοὶ τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι παραλλήλως τὶς ἐντάσσουν καὶ στὴ λαϊκὴ λατρευτικὴ πρακτικὴ τους.

Στὶς ἀπεικονίσεις καὶ στὶς διακοσμῆσεις τῶν εἰκόνων αὐτῶν ἢ ἐκάστοτε θρησκευτικὴ παράσταση καὶ τὰ θρησκευτικὰ σύμβολα, μὲ τὴν ἰδιαίτερη ὑπερφυσικὴ ἀξία καὶ τὴν ἰδεολογικὴ θρησκευτικὴ σημασιολότησή τους, χρησιμοποιοῦνται ὥστε νὰ ἀποδοθεῖ ξεχωριστὴ θέση στὸ χάρτινο εἰκόνισμα. Ἡ εἰκόνα, ὅπως διαπίστωσε ὁ Louis-Jean Calvet²⁰, λειτουργεῖ ἐδῶ ὡς «ὁδηγὸς μνήμης» ἢ «σὰν ὄθηση πρὸς τὸ λόγῳ», ἀφοῦ ἡ εἰκονικότητα οὐσιαστικὰ ἐρμηνεύεται ὡς «χῶρος μνήμης». Ἐπανακαθορίζονται, μὲ τὶς χρήσεις γνωστῶν θρησκευτικῶν παραστάσεων οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στὰ ἀντικείμενα καὶ τοὺς ἀνθρώπους πού, σὲ τελικὴ ἀνάλυση, κατὰ τὸν Henry Glassie, καθορίζουν ἀπόλυτα τὸ νόημα τῶν πραγμάτων στὸν ὑλικὸ πολιτισμὸ τοῦ λαοῦ²¹.

* * *

Ἀπὸ τὰ παραπάνω φαίνεται ὅτι ὁ εὐσεβὴς καὶ πιστὸς λαὸς μας δίνει συχνὰ στὶς εἰκόνες αὐτὲς λατρευτικὲς προεκτάσεις πού ἴσως δὲν βρίσκονται ἀνάμεσα στοὺς ἀρχικοὺς στόχους τῶν κατασκευαστῶν τους. Ἐνῶ ὁ σχεδιασμὸς καὶ ἡ παραγωγή τους φαίνεται νὰ ἐξυπηρετεῖ κυρίως τὴ διατήρηση τῆς μνήμης καὶ τὴν ἀνάγκη ψυχολογικῆς σύνδεσης τοῦ πιστοῦ μὲ τὸν ἅγιο ἢ τὸ προσκυνηματικὸ κέντρο πού ἐπισκέφθηκε, στὰ πλαίσια κυρίως τῆς πρακτικῆς τοῦ προσκυνηματικοῦ τουρισμοῦ, πού ὄλο καὶ περισσότερο ἐξαιπλώνεται καὶ στὰ καθ' ἡμᾶς, ἢ χρῆση τους συχνὰ καλύπτει καὶ τὴν καθημερινὴ λατρευτικὴ πράξη τῶν πιστῶν,

20. Louis-Jean Calvet, *Ἡ προφορικὴ παράδοση* (μτφρ. Μαρ. Καρυολέμου). Ἀθήνα 1995, σ. 91.

21. Henry Glassie, ὁ.π., σ. 59. Ἐπίσης βλ. ἐνδεικτικὰ καὶ G. Tarsouli, «Decorations religieuses dans le moyens de transport», *Actes du premier congrès international d'Éthnologie Européenne*. Paris 1973, σ. 162, ὅπου ἀνάλογες διαπιστώσεις.

κυρίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνάγκη τους γιὰ μίαν πρόχειρη, εὐκόλη καὶ πάντοτε πρόσφορη ἐπαφή μὲ τὸ ὑπερφυσικό²². Καί, ὅπως εἶναι μᾶλλον ἀναμενόμενο, οἱ εἰκόνες αὐτὲς ἀκολουθοῦν αἰσθητικὰ καὶ τὸν συρμὸ τῆς ἀντίστοιχης θρησκευτικῆς τέχνης, γι' αὐτὸ καὶ βαθμιαία ἢ δυτικώτροπη τεχνοτροπία τῶν παλαιότερων δειγμάτων χάρτινων εἰκόνων ὑποχωρεῖ μπροστὰ στὴν αὐξανόμενη κυριαρχία εἰκονογραφικῶν προτύπων τῆς βυζαντινῆς ἢ τῆς νεοβυζαντινῆς θρησκευτικῆς ζωγραφικῆς τῶν ἡμερῶν μας, πού συνδέεται ἀμεσότερα μὲ τὸ ἱστορικὸ βυζαντινὸ παρελθὸν καὶ τὴν ὀρθόδοξη παράδοσή μας, καὶ ὅπως τὴν βιώνει ὁ λαός.

* * *

Σὲ γενικὲς γραμμὲς, οἱ χάρτινες μικρὲς εἰκόνες εὐλογίας, συνιστοῦν ἓνα ἀκόμη νεωτερικὸ φαινόμενο τῆς θρησκευτικῆς λαογραφίας μας, ἓνα φαινόμενο πού παρουσιάζει ὡστόσο μεγάλη διάδοση, καὶ γίνε-ται ὀλοένα καὶ δημοφιλέστερο, στὶς λαϊκὲς λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις. Κι αὐτὸ ἐπειδὴ ἡ θρησκευτικὴ λαογραφία ἀκολουθεῖ, σὲ γενικὲς γραμμὲς, τὶς εὐρύτερες ἐξελίξεις τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, στὸν ὁποῖο πολλὰ νέα φαινόμενα ἐμφανίζονται καὶ εἰσάγονται, ἰδίως σὲ ἐποχὲς μετάβασης, ὅπως εἶναι, ἀπὸ πολιτισμικὴ ἄποψη, ὁ καιρὸς μας²³. Καθὼς μάλιστα ἡ ἀνανέωση αὐτὴ ἀκολουθεῖ τοὺς γενικότερους κανόνες τῶν λαογραφικῶν φαινομένων, μποροῦμε βέβαια νὰ μιλοῦμε γιὰ ἀνανέωση τῆς παράδοσης, πού δικαιώνει τὸν ἰσχυρισμὸ γιὰ τὴ ζωντάνια τῆς καὶ ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀνάγκη διαρκοῦς μελέτης τῆς λαϊκῆς θρησκευτικότη-τας, πού πάντοτε, ἀναλόγως τῶν συνθηκῶν κάθε ἐποχῆς, διοχετεύεται σὲ νέα κανάλια, καὶ βρίσκει νεωτερικὲς μορφὲς ἔκφρασης καὶ δημιουργίας.

22. Πρβλ. Fr. Stolz, «Fundamentalist movements as a postmodern type of Christianity», *Temenos. Studies in comparative religion* 34 (1998), σ. 257. Ἄν καὶ τὰ γραφόμενα τοῦ συγγραφέα δὲν ἰσχύουν γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία, ἐντούτοις οἱ παρατηρήσεις του γιὰ τὸ ζήτημα πού μᾶς ἀπασχολεῖ ἐδῶ εἶναι εὐστοχες.

23. Βλ. Σχετικὰ καὶ ἐνδεικτικὰ, ἀπὸ τὴ μεγάλη βιβλιογραφία πού ἀσχολεῖται μὲ τὸ ζήτημα τῆς πολιτισμικῆς μετάβασης στὸ θρησκευτικὸ πεδίο, Ar. Schweitz, «À propos de la piété domestique. L' exemple de la communauté orthodoxe d' origine russe dans la région parisienne», *Éthnologie Française* (1998), σ. 406-407.

«ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ»

(Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Ὁφφικιάλων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «Παναγία ἡ Παμμακάριστος»)

Σὲ ἓναν μεγάλο καὶ πυκνοτυπωμένο τόμο, μὲ τὴν ἐποπτεία τοῦ κ. Ἰω. Παπαμιχαλάκη, Ἀρχοντος Μ. Ὑπομνηματογράφου καὶ Προέδρου τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ὁφφικιάλων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «Παναγία ἡ Παμμακάριστος», καὶ μὲ τὴν γενικὴ ἐπιμέλεια τοῦ γράφοντος, ἐκδόθηκαν τὰ ἀναλυτικὰ πρακτικὰ τῆς ἐπιστημονικῆς διημερίδας «Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ ἡ Οἰκονομία τοῦ Γένους», ποὺ διοργανώθηκε στὴν Ἀθήνα (16-17 Ὀκτωβρίου 2006), ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου. Στίς 436 σελίδες τοῦ τόμου δημοσιεύονται μελετήματα, ἀνακοινώσεις, συζητήσεις καὶ εἰκονογραφικὸ ὕλικό, ποὺ ἀποτελοῦν πραγματικὴ συμβολὴ τόσο στὴν ἱστορία τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅσο καὶ στὴν ἱστορία τοῦ Γένους μας, γενικότερα.

Μετὰ τὰ ἀναλυτικὰ περιεχόμενα (σ. 9-12) καὶ τὸ σεπτὸ πατριαρχικὸ γράμμα ποὺ ἐπευλογεῖ τὴν ἔκδοσιν (σ. 13), δημοσιεύονται τὰ εἰσαγωγικὰ κείμενα τοῦ προέδρου τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς, ὄμ. Καθηγητῆ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Κ. Σβολόπουλου (σ. 15-16), τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. Γκαργάνα (σ. 17-18), τοῦ κ. Ἰω. Παπαμιχαλάκη (σ. 19-21) καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς διημερίδας (σ. 23-27), καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ προσφωνήσεις τῶν κ.κ. Ν. Γκαργάνα, Ἰω. Παπαμιχαλάκη καὶ Κ. Σβολόπουλου, κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν (σ. 29-38).

Ἀκολούθως, δημοσιεύεται τὸ ἐμπνευσμένο καὶ μεστὸ κείμενο, μὲ τὸ ὁποῖο ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος κήρυξε τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Διημερίδος, μία ὁμιλία σχετικὴ μὲ τὴν οἰκονομικὴ δραστηριότητα τῶν ἀνθρώπων, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας καὶ τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, στὴν ὁποία σχολιάστηκαν πολλὰ σχετικὰ χωρία τῆς πατερικῆς παραδόσεως καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς θεολογικῆς γραμματείας (σ. 41-45). Ἀκολουθεῖ ἡ ἔναρκτηρία εἰσήγησις, ἀπὸ τὸν καθηγητῆ καὶ ἀκαδημαϊκὸ κ. Κωνσταντῖνο Δρακάτο, σχετικὰ μὲ τὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα ποὺ ἀντιμετώπισε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἰδίως μετὰ τὴν ἄλωση τοῦ 1453, τὶς προσπάθειες ποὺ κατὰ καιροὺς ἔγιναν γιὰ τὴν ἐπίλυσή του καὶ τὴ διαχρονικὴ ἐξέλιξιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴ νεώτερη ἐποχὴ, σὲ συνάρτησιν μὲ τὴ γενικότερη ἱστορικὴ πορεία τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (σ. 49-59).

Στὴ συνέχεια δημοσιεύονται τὰ πλήρη, καὶ μὲ ὅλη τὴ βιβλιογραφικὴ τους στήριξιν, κείμενα τῶν γενομένων εἰσηγήσεων, κατὰ τὴ σειρὰ τοῦ προγράμματος: Πρῶτὴ ἀνῆλθε στὸ βῆμα ἡ καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης καὶ Ἑλισάβετ Ζαχαριάδου-Οἰκονομίδου, ἡ ὁποία μίλησε γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὸν Ἑλληνισμό τὴν ἐπαύριον τῆς Ἄλωσης, ἀναφερόμενη στὰ μέτρα τῆς ὀθωμανικῆς διοικήσεως σχετικὰ μὲ τὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὸ Γένος, καὶ στὴν ἐπίπτωσίν τους στὴ διοικητικὴ ἀνασυγκρότησιν τοῦ πατριαρχικοῦ θεσμοῦ (σ. 61-68). Ἀκολούθησε ὁ κ. Δημήτριος Ἀποστολόπουλος, Διευθυντῆς Ἐρευνῶν στὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Ἐρευνῶν, ποὺ μίλησε γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο στὸ πλαίσιο τοῦ ὀθωμανικοῦ δικαϊκοῦ καὶ πολιτικοῦ συστήματος, ἰδίως δὲ γιὰ τὴν πρόσδεσιν τῆς Ἐκκλησίας στὸ φορολογικὸ σύστημα τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, καὶ τὶς συνέπειες αὐτῆς τῆς συνδέσεως (σ.

Τοῦ
Μ. Γ. Βαρθόλη,
 Ἀναπλ. Καθηγητοῦ
 Λαογραφίας τοῦ Δημοκριτείου
 Πανεπιστημίου Θράκης

69-78). Ὁ κ. Παρασκευᾶς Κονόρτας, ἄν. καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μίλησε γιὰ τὶς οἰκονομικὲς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μὲ τὸ ποίμνιο καὶ τὴν ὀθωμανικὴ διοίκηση, μέσω τῶν ἀντιστοιχῶν ὀθωμανικῶν ἐγγράφων (βερατίων), καὶ γιὰ τὶς συνέπειες τῶν σχέσεων αὐτῶν στὴν ἱστορικὴ πορεία καὶ τὴν ἐσωτερικὴ διοικητικὴ διοργάνωση τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (σ. 79-113). Τέλος ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέας μίλησε γιὰ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸν Γεροντισμὸ στοὺς Γενικοὺς Κανονισμοὺς, τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τῆς μεγάλης αὐτῆς διοικητικῆς ἀλλαγῆς, καὶ τὶς συνέπειές του γιὰ τὴ ζωὴ τόσο τῆς ἐθναρχοῦσης, τότε, Ἐκκλησίας, ὅσο καὶ γιὰ τὴν πλούσια οἰκονομικὴ καὶ πολιτισμικὴ ζωὴ τοῦ Γένους (σ. 115-124). Ἀκολούθως, δημοσιεύουν τὶς ἐργασίες τους οἱ ἑξῆς μελετητές: ὁ κ. Χάρης Ἐξερτζόγλου, ἄν. καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Αἰγαίου, γιὰ τοὺς Ἑλληνορθόδοξους τραπεζίτες στὴν Κωνσταντινούπολη τοῦ 19ου αἰῶνα, τὶς νοοτροπίες, τὶς ἀντιλήψεις καὶ τὶς οἰκονομικὲς δραστηριότητές τους, ὅπως προκύπτουν ἀπὸ τὰ σχετικὰ κείμενα καὶ τὰ ἀρχεῖακά τους κατάλοιπα (σ. 125-134). Ὁ κ. Δημήτριος Σταματόπουλος, λέκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας, γιὰ τὸ ρόλο τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μεικτοῦ Συμβουλίου στὴ διαχείριση τῶν ὑλικῶν ὑποθέσεων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, κατὰ τὴν περίοδο 1860-1922, μέσω τῶν σχετικῶν ἐγγράφων τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεποφυλακίου, γύρω ἀπὸ τὴν πρόσκτηση καὶ τὴ διαχείριση περιουσιακῶν στοιχείων ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ τοῦ, κατὰ περιόδους, οἰκονομικοῦ χρέους τοῦ Πατριαρχείου (σ. 135-153). Ὁ κ. Θεοχάρης Προβατάκης, ἱστορικός, συγγραφέας καὶ Διευθυντῆς τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ, σχετικὰ μὲ τὴ συντεχνιακὴ ὁργάνωση τῆς ὁμογένειας καὶ τὸ ρόλο τῶν διαφορῶν συντεχνιῶν (ἐσναφίων) στὴν οἰκονομικὴ στήριξη καὶ βοήθεια τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὴν περίοδο τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας (σ. 155-165). Ὁ κ. Ἰωάννης Παπαμιχαλάκης, Πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος τῶν Ὀφφικιάλων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιὰ τὴν κοινωνία τοῦ Γένους, τοὺς συνεκτικοὺς δεσμούς της, τὶς κύριες οἰκονομικές, ἐπαγγελματικές, θρησκευτικές, κοινωνικές, φιλανθρωπικές καὶ ἐκπαιδευτικὲς δραστηριότητές της

καὶ γιὰ τὴ δυνατότητα νὰ λειτουργήσῃ ἡ κοινωνία αὐτὴ ὡς πρότυπο γιὰ τὸν Ἑλληνισμὸ καὶ τὴ Ρωμιοσύνη (σ. 173-215). Ὁ γράφων, γιὰ τὴν οἰκογένεια καὶ τὸν ἐμπορικὸ οἶκο Σταματιάδη, ποὺ κινήθηκε καὶ δραστηριοποιήθηκε μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Σάμου, τὶς οἰκονομικὲς καὶ πνευματικὲς ἐπιδόσεις τῶν μελῶν της καὶ τὶς σχέσεις της μὲ ἄλλες ἐπιφανεῖς ὁμογενειακὲς οἰκογένειες τῆς Πόλης (σ. 217-227) καὶ ὁ κ. Κωνσταντῖνος Γαβρόγλου, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, σχετικὰ μὲ τὰ οἰκονομικὰ ἐγγράφα τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων τῆς Κωνσταντινούπολης, τὰ ὁποῖα, μὲ εἰδικὸ ἐρευνητικὸ πρόγραμμα, ἔχει διασώσει, ταξινομήσει καὶ φωτογραφήσει, προσφέροντας ἓνα πολύτιμο ὑλικὸ στὴν μελλοντικὴ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, γιὰ τὴ μελέτη τοῦ Γένους καὶ τῆς ἱστορίας του (σ. 229-246). Ἐπίσης, δημοσιεύεται post mortem ἡ ἀνακοίνωση τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτη Ἐφέσου κυροῦ Χρυσοστόμου, τὴν ὁποία εἶχε ὀλοκληρώσει καὶ ἀποστείλει πρὸς τὴν ἐπιτροπὴ τοῦ συνεδρίου ὀλίγον πρὸ τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας του, μὲ θέμα τὴν οἰκουμενικὴ δράση τοῦ Πατριαρχείου ὡς παράγοντα ἐξισορροπήσεως μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν καὶ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Δύσεως καὶ Ἀνατολῆς, μὲ ἰδιαιτερές ἀναφορὲς στὶς δυσκολίες καὶ τὰ προβλήματα τοῦ τιτανίου αὐτοῦ ἔργου, ποὺ ἔχει ἀναληφθεῖ ἀπὸ τὴν Μητέρα Ἐκκλησία (σ. 247-251).

Ὁ τόμος συνεχίζεται μὲ τὶς μελέτες καὶ τὶς ἀνακοινώσεις ποὺ συνέθεσαν οἱ ἀκόλουθοι σύεδροι: ὁ κ. Ἀλέξης Ἀλεξανδρῆς, διδάκτωρ ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου καὶ Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος στὴν Κωνσταντινούπολη, σχετικὰ μὲ τὴ συζήτηση τοῦ ζητήματος τῆς οἰκουμενικότητος τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὴ Συνδιάσκεψη τῆς Λωζάνης, μὲ εἰδικὲς ἀναφορὲς στὴν πανθομολογούμενη οἰκουμενικότητα τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὶς συνέπειες ἀπὸ τὴν ἀναγνώριση αὐτῆ σὲ διακρατικὸ καὶ διεθνὲς ἐπίπεδο (σ. 253-294), ὁ π. Κωνσταντῖνος Μπέης, ὁμ. καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μὲ θέμα τὴν δικαϊκὴ θέση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μέσα στοὺς κόλπους τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους, μετὰ τὸ 1923, καὶ τὴν προσαρμογὴ τῆς θέσης αὐτῆς στὶς νέες συνθήκες ποὺ διαμόρφωσε ἡ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ καὶ οἱ νέοι ὄροι ζωῆς καὶ

πολιτειακῆς ὀργανώσεως τοῦ νεώτερου καὶ σύγχρονου Ἑλληνισμοῦ (σ. 295-317), ὁ κ. Ἀδαμάντιος Ἀνεστίδης, ἱστορικός-συγγραφέας, γύρω ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς σύγχρονης ἱστορίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Πόλης, τὶς ἰδιαιτερότητες, τὶς παραμέτρους καὶ τοὺς παράγοντες πού πρέπει νὰ λάβει ὑπόψη του ὁ ἱστορικός τοῦ μέλλοντος, πού θὰ θελήσει νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν διαχρονικὴ παρουσία τῆς Πολίτικης Ρωμοσύνης (σ. 319-335). Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Σταματόπουλος, διδάκτωρ ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σορβόνης, γύρω ἀπὸ τὰ ἀφορῶντα στὴν ἱστορικὴ, πνευματικὴ, ὕλική καὶ πολιτισμικὴ παρουσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὴν πρώτη μεταπολεμικὴ δεκαετία, ἐποχὴ ἀκμῆς καὶ ἀνάπτυξης, ἀλλὰ καὶ κρίσιμων ἀνακατατάξεων καὶ ὀριακῶν ἐξελίξεων, πού ὀδήγησε στὸν διωγμὸ τῆς ὁμογένειας, κατὰ τὶς δεκαετίες τοῦ '50 καὶ τοῦ '60 (σ. 337-371), καὶ ὁ κ. Δημήτριος Φραγκόπουλος, τ. Λυκειαρχῆς τοῦ Ζωγραφείου Λυκείου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος ἐξιστορεῖ, μὲ βιωματικό, σοφὸ καὶ περιεκτικὸ τρόπο, τὰ ἔχοντα σχέση μὲ τὸ ἄμεσο ἐνδιαφέρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γύρω ἀπὸ τὴν παιδεία τοῦ Γένους, καὶ τὰ περὶ τὴν συμβολὴ τῶν εὐεργετῶν στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐκπαίδευσης τῆς ὁμογένειας, καθὼς ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότητα πάντοτε σχετίζεται καὶ μὲ τὸν εὐεργετισμὸ, στὸν ὁποῖο ὀφείλονται πολλὰ ἀπὸ τὰ πολιτισμικὰ ἀγαθὰ, τὰ μνημεῖα καὶ τὰ κειμήλια τοῦ Γένους καὶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (σ. 373-385).

Ἀκολούθως, δημοσιεύονται δύο ἀκόμη εἰσηγήσεις. Πρόκειται γιὰ τὴν ὁμιλία τοῦ κ. Βύρωνος Θεοδοροπούλου, πρέσβευς ἐπὶ τιμῇ, γιὰ τὴ διαχρονικὴ ἀλλὰ καὶ μεταβαλλόμενη σχέση Οἰκουμενικότητος-Γένους-Κράτους, τόσο στὴν περίπτωσι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὅσο καὶ σχετικὰ μὲ τὴν ὁμογένεια τῆς Πόλης, ἀνακοίνωσι πού στηρίχθηκε στὴ διπλωματικὴ πείρα τοῦ εἰσηγητοῦ, καὶ παρουσίασε ἐρμηνεῖες γιὰ πολλὰ σύγχρονα φαινόμενα καὶ ἐξελίξεις, ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν ἑλληνικῶν συνόρων Ἑλληνισμοῦ (σ. 387-392). Ἐπίσης, γιὰ τὴν καταληκτικὴν ὁμιλία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἰωάννη, καθηγητοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ, γιὰ τὶς ἔννοιες τοῦ Γένους καὶ τῆς Οἰκουμένης στὴ συνεί-

δησι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ὑπὸ τὸ πρίσμα τῶν ὁποίων ἐγίνε μία κριτικὴ ἀποτίμησι τῶν σχεδιασμῶν καὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου σὲ διορθόδοξο, διαχριστιανικὸ καὶ παγκόσμιο ἐπίπεδο, εἰδικότερα δὲ σχετικὰ μὲ τὸν διαθρησκειακὸ διάλογο, τὸν διάλογο τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν πνευματικὴ καὶ ὀρθόδοξη διάστασι τοῦ σύγχρονου οἰκολογικοῦ προβλήματος (σ. 393-404).

Κατόπιν, δημοσιεύονται τὰ κείμενα τῶν εἰσηγήσεων στὴ Στρογγυλὴ Τράπεζα τῆς Διημερίδος, ὑπὸ τὸν γενικὸ τίτλο «Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ ἡ Οἰκονομία τοῦ Γένους – Παρελθὸν καὶ Παρόν» (σ. 407-429). Σὲ αὐτὴν προὐδρευσε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης, καὶ ἔλαβαν μέρος ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀρκαλοχωρίου, Καστελλίου καὶ Βιάννου κ. Ἀνδρέας, καὶ οἱ κ.κ. Βύρων Θεοδορόπουλος, Κωνσταντῖνος Σβολόπουλος, Ἰωάννης Παπαμιχαλάκης καὶ Ἐμμανουὴλ Βαρβούνης. Τὰ κείμενα αὐτὰ περιστρέφονται γύρω ἀπὸ τὶς βασικὰς παραμέτρους τῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ Γένους καὶ τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς, πνευματικῆς καὶ πολιτιστικῆς του δραστηριότητος, ἀλλὰ καὶ γύρω ἀπὸ τὶς ἐλλείψεις τῆς σχετικῆς ἔρευνας καὶ τὰ σημεῖα πού θὰ πρέπει ἐνδελεχέστερα νὰ διερευνηθοῦν στὸ μέλλον.

Τέλος, στὸν τόμο δημοσιεύεται ὁ καταληκτικὸς χαιρετισμὸς τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος κ. Ν. Γκαργκάνα (σ. 431-433) καὶ ἡ ὁμιλία τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου (σ. 435-436), μὲ τὴν ὁποία ἠγαθύνθη νὰ κηρύξει τὴ λήξι τῶν ἐργασιῶν τῆς διημερίδας.

Μὲ τὰ μελετήματα πού προαναφέρθησαν, τὰ ὁποῖα συνοδεύονται ἀπὸ σπουδαία ἱστορικὴ εἰκονογράφηση, πού παρουσιάζει ἀνάγλυφα στὸν ἀναγνώστη τὴ συμβολὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν ἐπιβίωσι, ἀκμὴ καὶ δημιουργία τῆς Ρωμοσύνης τῆς Πόλης, προστίθεται ἓνα σημαντικὸ κεφάλαιο στὴν πατριαρχικὴ ἱστοριογραφία. Ὁ τόμος ἀποδεικνύει, μὲ τὸν πλέον κατηγορηματικὸ καὶ ἐπίσημο τρόπο τὴ ζωντάνια καὶ τὴν προσφορὰ τῆς Πολίτικης Ρωμοσύνης, ἀλλὰ καὶ τὸν θετικότερο

ρόλο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στήν ἐξασφάλιση τῶν γενικότερων ἐκείνων συνθηκῶν πού ἐξασφάλισαν τήν ἐπιβίωση καί τή μεγαλουργία της.

Ἔτσι, γιά μιὰ ἀκόμη φορά, ἀναδεικνύεται ὁ κυριαρχικός ρόλος τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας στά πράγματα τόσο τῆς Ρωμοσύνης, ὅσο καί τῆς Ὁρθοδοξίας στήν πιό οἰκουμενική της διάσταση. Προβάλλεται δηλαδή τὸ πολυεπίπεδο, ποιμαντικό, πνευματικό, διοικητικό καί κοινωνικό ἔργο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, μὲ βάση τὸ

ὅποιο ἀπολαμβάνει τὴν παραδοχή, τὴν ἀναγνώριση καί τὴν ἀγάπη τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὅπου γῆς, ἀλλὰ καί τὸν ἀπεριόριστο σεβασμὸ τῆς παγκόσμιας κοινότητας, σεβασμὸ πού προέχεται τόσο ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ κύρος τοῦ θεοῦ αὐτοῦ θεοῦ, ὅσο καί ἀπὸ τὴν ἐξέχουσα καί φωτοβόλο προσωπικότητα τοῦ Σεπτοῦ Προκαθημένου του, τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, ὁ ὅποιος καί τίμησε τὴ Δημερίδα μὲ τὴν Ἵψηλὴ προστασία του.

**Κανονισμὸς περὶ συστά-
σεως καὶ λειτουργίας Ἐκ-
κλησιαστικοῦ Ἰδρύματος
ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: «Ἐκ-
κλησιαστικὸν Κηροπλά-
στεῖον τῆς Ἱερᾶς Μητρο-
πόλεως Μεσογαίας καὶ
Λαυρεωτικῆς»**

**Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

ΑΠΟΦΑΣΙΣ

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα ὑπ' ὄψει:

1. Τὰς Διατάξεις τῶν ἄρθρων 29 παρ. 2 καὶ 30 τοῦ Ν.590/1977: «Περὶ Κατασταστικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».
2. Τὰς ὑποχρεώσεις τῆς Ποιμενούσης Ἐκκλησίας ποὺ ἀπορρέουν ἀπὸ τὰς Εὐαγγελικὰς Ἐπιταγὰς, τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας καὶ τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα.
3. Τὴν ἀνάγκην καλῆς ὀργανώσεως τοῦ καθ' ὅλου πνευματικοῦ καὶ Ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἱεραποστολικῆς Ἐκκλησιαστικῆς δράσεως εἰς τὰ πλῆθια τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης αὐτῆς.
4. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 3/30.5.2008 Ἀπόφασιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς.
5. Τὴν ἀπὸ 19.6.2008 Ἀπόφασιν καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 677/419/27.6.2008 Πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς κ. Νικολάου.
6. Τὴν ἀπὸ 4.9.2008 Ἀπόφασιν Αὐτῆς.

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

Συνιστᾷ εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς Ἐκκλησιαστικὸν Ἴδρυμα ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΚΗΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ (Ε.Κ.Ι.Μ.Μ.Λ.)», τὸ ὁποῖον θὰ λειτουργῇ ὡς ἐξηρητημένη Ὑπηρεσία τοῦ Νομικοῦ προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, αὐτοτελοῦς διαχειρίσεως καὶ μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτῆρος, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐποπτεῖαν αὐτῆς, καὶ θὰ ἐδρεύῃ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, εἰς Σπάτα Ἀττικῆς. Ἡ ὀργάνωσις, διοικήσις, διαχείρησις καὶ λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος τούτου θὰ διέπεται ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ ἐπομένου Κανονισμοῦ.

**ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑΝ: «ΕΚΚΛΗΣΙΑ-
ΣΤΙΚΟΝ ΚΗΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ ΚΑΙ
ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ (Ε.Κ.Ι.Μ.Μ.Λ.)»**

Ἄρθρον 1

Σύστασις - Επωνυμία - Ἔδρα

1. Εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς συνιστᾶται Ἐκκλησιαστικὸν Ἴδρυμα ὡς ἐξηρητημένη ὑπηρεσία τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, αὐτοτελοῦς διαχειρίσεως, μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτῆρος, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: «Ἐκκλησιαστικὸν Κηροπλάστεῖον τῆς Ἱερᾶς Μη-

τροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς (Ε.Κ.Ι.Μ.Μ.-Λ.)», τὸ ὁποῖον θὰ διέπεται ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ τούτου.

2. Ἔδρα τοῦ Μητροπολιτικοῦ εἶναι τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, εἰς Σπάτα Ἀττικῆς, ὁδὸς Βυζαντίου ἀριθμ. 6.

3. Αἱ ἐγκαταστάσεις, κτηριακαὶ καὶ μηχανολογικαί, εὐρίσκονται εἰς τὴν θέσιν Καρελιῆς Δήμου Κορωπίου, καὶ εἰδικώτερον εἰς τὸν αὐθιγιαντῶν τοῦ Ἱεροῦ Ἐπισκοπείου Ἁγίας Εἰρήνης Χρυσοβαλάντου.

ἄρθρον 2

Σκοποὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος

Σκοποὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Μητροπολιτικοῦ εἶναι:

1. Ἡ ἐξυπηρέτησις ἐνὸς ἐκ τῶν σκοπῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν, τῶν Ἱερῶν Προσκυνημάτων καὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν τῆς περιφέρειας τῆς (καὶ μόνον) διὰ κηροῦ ὁμοιογενοῦς κατασκευῆς.

2. Ἡ ἀπρόσκοπος, ἔγκαιρος καὶ ἀποτελεσματικὴ τροφοδοσία τῶν Ἱερῶν Ναῶν, Μονῶν καὶ Ἱερῶν Προσκυνημάτων εἰς κηρόν, κατεσκευασμένον κυρίως ἀπὸ ἀνάπλησιν ἀποκέρου.

ἄρθρον 3

Διοίκησις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος (Ε.Κ.Ι.Μ.Μ.Λ.).

1. Τὸ Ε.Κ.Ι.Μ.Μ.Λ. διοικεῖται ὑπὸ πενταμελοῦς Διοικητικοῦ Συμβουλίου (ἐφεξῆς Δ.Σ.), ἀπαρτιζομένου ἐκ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου ὡς Προέδρου, τοῦ ἐκάστοτε Πρωτοσυγκέλλου ἢ Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου ὡς Ἀντιπροέδρου, καὶ ἐτέρων τριῶν μελῶν διακρινομένων διὰ τὸ ἥθος, τὴν πνευματικὴν κατάρτισιν καὶ ὠριμότητά των, ὡς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν διὰ τὸ ἔργον τοῦ Ἰδρύματος καὶ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας, ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἐπὶ τριετεί θητεία. Μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου παραιτούμενα ἢ ἐλλείποντα δι' οἰονδήποτε λόγον ἀντικαθίστανται ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἐντὸς εὐλόγου χρόνου.

2. Τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν αὐτοῦ ἐκλέγει ἐκ τῶν μελῶν του τὸν Γραμματέα καὶ τὸν Ταμίαν.

3. Τὸ Δ.Σ. συνεδριάζει τῇ ἐγγράφῳ προσκλήσει τοῦ Προέδρου, ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἢ τῇ αἰτήσει τουλάχιστον τριῶν μελῶν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον παραστῆ ἀνάγκη. Ἀπαρτία δὲ ὑπάρχει εἰς τὰς συνεδριάσεις παρισταμένων τριῶν τουλάχιστον μελῶν τοῦ Δ.Σ. Αἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν, καὶ εἰς περίπτωσιν ἰσοψηφίας ὑπερισχύει ἡ ψήφος τοῦ Προέδρου.

ἄρθρον 4

Ἀρμοδιότητες τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου (Δ.Σ.)

Τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος ἔχει τὰς ὡς κάτωθι ἀρμοδιότητας:

α) Διοικεῖ καὶ διαχειρίζεται τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ Ἰδρύματος καὶ ἀποφασίζει διὰ πᾶν μέτρον, τὸ ὁποῖον συμβάλλει εἰς τὴν εὐρυθμὸν λειτουργίαν αὐτοῦ.

β) Ἀποφασίζει καὶ μεριμνᾷ διὰ πᾶν θέμα ἀφορῶν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ.

γ) Συνεργάζεται μετὰ τῶν ὑπευθύνων τῶν Ἱερῶν Ναῶν, Μονῶν καὶ Ἱερῶν Προσκυνημάτων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως διὰ τὴν προαγωγὴν καὶ ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος.

δ) Ψηφίζει τὸν ἐτήσιον Προϋπολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν αὐτοῦ καὶ ὑποβάλλει τούτους πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς.

ε) Ἀποφασίζει διὰ πᾶν ἕτερον θέμα μὴ προβλεπόμενον εἰς τὸν παρόντα Κανονισμόν.

ἄρθρον 5

Ὑποχρεώσεις τῶν μελῶν τοῦ Δ.Σ.

1. Ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος ἔχει τὰς ἐξῆς ὑποχρεώσεις:

α) Τὴν εὐθύνην ὄλων τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Ἰδρύματος, καὶ συντονίζει τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. πρὸς ὑλοποίησιν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ.

β) Ἐκπροσωπεῖ τὸ Ἰδρυμα ἐνώπιον κάθε Διοικητικῆς, Δικαστικῆς, Ἐκκλησιαστικῆς καὶ ὁποιασδήποτε ἄλλης Ἀρχῆς καὶ σὲ ὅλες του τις σχέσεις μετὰ ἄλλα Ἰδρύματα, Ὄργανισμοῦς, Νομικὰ ἢ φυσικὰ πρόσωπα, ἐκτὸς ἂν ἄλλως ἀποφασίσει τὸ Δ.Σ. προκειμένου περὶ εἰδικῶν περιπτώσεων.

γ) Λαμβάνει γνῶσιν ὄλων τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἐγγράφων τοῦ Ἰδρύματος καὶ συνυπο-

γράφει μετὰ τοῦ Ταμίου τὰ Γραμμάτια Εἰσπράξεων καὶ τὰ Ἐντάληματα Πληρωμῶν.

δ) Συγκαλεῖ τὸ Δ.Σ. εἰς συνεδριάσεις, προεδρεύει καὶ διευθύνει τὰς ἐν αὐτῷ συζητήσεις καὶ ὑπογράφει ἅπασαν τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Ἰδρύματος.

ε) Ἴχει τὸ τεκμήριον ἀρμοδιότητος δι' ἐκτάκτως ἐμφανιζόμενα καὶ μὴ προβλεπόμενα ἀπὸ τὸν Κανονισμὸν ζητήματα.

στ) Διορίζει τὸν Οἰκονομικόν, Διαχειριστικὸν καὶ Διοικητικὸν Ὑπεύθυνον τοῦ Ἰδρύματος, πρὸς τὸν ὁποῖον δύναται νὰ παρέχεται ἡ εἰδικὴ ἐξουσιοδότησις, μὲ ἐγγραφὸν ἀπόφασιν αὐτοῦ, νὰ ἐπιλαμβάνεται καὶ νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ παντὸς οἰκονομικοῦ, διαχειριστικοῦ καὶ ὀργανωτικοῦ θέματος διὰ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ Ἰδρύματος, καὶ

ζ) Ἴχει τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τῆς λειτουργίας αὐτοῦ.

2. Ὁ Ἀντιπρόεδρος ἀναπληροῖ τὸν Πρόεδρον ὡσὰκίς ἀπουσιάζει εἰς ὅλας τὰς ἀρμοδιότητας αὐτοῦ καὶ ἐνεργεῖ κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Προέδρου. Συγκαλεῖ τὸ Δ.Σ. καὶ προεδρεύει αὐτοῦ ἀπουσιάζοντος ἢ κωλυομένου τοῦ Προέδρου.

3. Κατόπιν ἐγγράφου ἐντολῆς τοῦ Προέδρου, ὁ Γραμματεὺς ἢ ὁ Οἰκονομικός, Διαχειριστικός καὶ Διοικητικός ὑπεύθυνος τοῦ Ἰδρύματος, τηρεῖ τὸ βιβλίον Πρωτοκόλλου εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἐγγράφων καθὼς καὶ τὸ βιβλίον Πρακτικῶν τῶν Συνεδριάσεων τοῦ Δ.Σ. Συντάσσει καὶ συνυπογράφει μετὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Δ.Σ. ἅπαντα τὰ ἐγγραφα, εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ ἐνημερώνει τὸν Πρόεδρον περὶ αὐτῆς. Φυλάσσει τὴν σφραγίδα τοῦ Ἰδρύματος καὶ μεριμνᾷ διὰ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τῆς Γραμματείας αὐτοῦ.

4. Ὁ Ταμίας διαχειρίζεται τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ Ἰδρύματος, τηρεῖ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν διαχείρισιν βιβλία καὶ συντάσσει τὸν ἐτήσιον Προϋπολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ Ἰδρύματος, τοὺς ὁποίους ὑποβάλλει πρὸς ψήφισιν εἰς τὸ Δ.Σ. Οὗτοι μετὰ τὴν ψήφισιν τῶν ὑπὸ τοῦ Δ.Σ., διαβιβάζονται εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον πρὸς ἔγκρισιν.

ἄρθρον 6

Τηρούμενα βιβλία

1. Τὸ Ἴδρυμα ἔχει ἰδίαν διαχείρισιν, τηρεῖ δὲ τὰ Διαχειριστικὰ Βιβλία αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ σύστημα

τηρήσεως τῶν Λογιστικῶν βιβλίων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νομικῶν Προσώπων, ἅπαντα θεωρημένα ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἦτοι:

α) Βιβλίον Πράξεων Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

β) Βιβλίον Πρωτοκόλλου.

γ) Βιβλίον Ταμείου καὶ Γενικοῦ Καθολικοῦ.

δ) Βιβλίον κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας.

ε) Γραμμάτια Εἰσπράξεων καὶ Ἐντάληματα Πληρωμῶν.

στ) Δελτία Ἀποστολῆς - Ποσοτικῆς Παραλαβῆς καὶ Παραδόσεως ANEY ΑΞΙΑΣ, τόσον διὰ τὰς ἀποστολὰς κηροῦ ὡς καὶ διὰ τὰς παραλαβὰς ἀποκήρου.

2. Ἡ διαχείρισις διεξάγεται διὰ διπλοτύπων Γραμματικῶν Εἰσπράξεων καὶ Ἐνταλημάτων Πληρωμῶν, θεωρημένων ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ εἶναι ἐκτελεστέα ἐφ' ὅσον φέρουν ἀπαραιτήτως τὴν ὑπογραφήν τοῦ Προέδρου ἢ τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ τοῦ Ταμίου τοῦ Ἰδρύματος ἢ τοῦ Διοικητικοῦ, Οἰκονομικοῦ καὶ Διαχειριστικοῦ ὑπευθύνου.

3. Τὴν Λογιστικὴν καὶ Ταμειακὴν ὑπηρεσίαν ἐκτελεῖ ἀρμόδιος ὑπάλληλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ὀριζόμενος ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου.

ἄρθρον 7

Προσωπικὸν τοῦ Ἰδρύματος

Διὰ τὴν παραγωγικὴν διαδικασίαν ἀπαιτεῖται ἡ πρόσληψις μέχρι πέντε (5) ἐργατῶν ἀπασχολημένων μὲ συμβάσεις ἐργασίας ἰδιωτικοῦ δικαίου ὠρισμένου ἢ ἀορίστου χρόνου, συμφώνως πρὸς τὰς κειμένας διατάξεις τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας.

ἄρθρον 8

Πόροι καὶ διάθεσις τούτων.

Οἱ πόροι τοῦ Ἰδρύματος εἶναι αἱ ταμειακαὶ καταβολαὶ ἐνισχύσεως τοῦ κεντρικοῦ Ταμείου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ μόνον, αἱ ὁποῖαι θὰ διατίθενται πρὸς κάλυψιν ὄλων τῶν δαπανῶν τοῦ λειτουργικοῦ κόστους τοῦ Ἰδρύματος. Τυχὸν πλεονάσματα πόρων διατίθενται διὰ τὸ ἱεραποστολικόν, φιланθρωπικὸν καὶ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

ἄρθρον 9

Σφραγίς - Τελικαὶ διατάξεις

1. Τὸ Ἴδρυμα ἔχει ἰδίαν κυκλικὴν σφραγίδα, μὲ τὸν τίτλον: «ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΥΡΕ-

ΩΤΙΚΗΣ» - “ΚΗΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟΝ”, καὶ ἡ ὁποία ἔχει εἰς τὸ κέντρον τὸ μονόγραμμα τοῦ Κυρίου καὶ τὰ γράμματα Α καὶ Ω.

2. Τὸ Ἴδρυμα καταργεῖται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατόπιν ἠτιολογημένης ἀποφάσεως τουλάχιστον τεσσάρων (4) μελῶν τοῦ Δ.Σ., συμπεριλαμβανομένου ἀπαραιτήτως τοῦ Προέδρου τοῦ Ἰδρύματος.

3. Μὲ τὴν κατάργησιν τοῦ Ἰδρύματος πᾶν κινητὸν ἢ ἀκίνητον περιουσιακὸν αὐτοῦ στοιχεῖον, ἀκόμη καὶ χρηματικόν, περιέρχεται αὐτοδικαίως χωρὶς καμμίαν ἄλλην διαδικασίαν εἰς τὸ Νομικὸν Πρόσωπον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς.

Ἄρθρον 10

Ἰσχύς καὶ τροποποιήσις τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ.

1. Ὁ παρῶν Κανονισμὸς ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ

εἰς τὸ ἐπίσημον Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

2. Πᾶσα τροποποίησις αὐτοῦ γίνεται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, κατόπιν ἠτιολογημένης ἀποφάσεως τουλάχιστον τεσσάρων (4) ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Δ.Σ., συμπεριλαμβανομένου ἀπαραιτήτως τοῦ Προέδρου τοῦ Ἰδρύματος.

Ἄρθρον 11

Κάλυψις δαπάνης

Ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ Κανονισμοῦ τούτου προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, τὸ ὕψος τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ.

Ἀθῆναι 4η Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης

**Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

ΑΠΟΦΑΣΙΣ

Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα ὑπ' ὄψει:

1. Τὰς Διατάξεις τῶν ἄρθρων 29 παρ. 2 καὶ 30 τοῦ Ν.590/1977: «Περὶ Κατασταστικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

2. Τὰς ὑποχρεώσεις τῆς Ποιμενούσης Ἐκκλησίας ποῦ ἀπορρέουν ἀπὸ τὰς Εὐαγγελικὰς Ἐπιταγὰς, τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας καὶ τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα.

3. Τὴν ἀνάγκην καλῆς ὀργανώσεως τοῦ καθ' ὅλου πνευματικοῦ καὶ Ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἱεραποστολικῆς Ἐκκλησιαστικῆς δράσεως εἰς τὰ πλαίσια τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης αὐτῆς.

4. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 3/30.5.2008 Ἀπόφασιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς.

5. Τὴν ἀπὸ 19.6.2008 Ἀπόφασιν καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 678/420/27.6.2008 Πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς κ. Νικολάου.

6. Τὴν ἀπὸ 4.9.2008 Ἀπόφασιν Αὐτῆς.

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

Συνιστᾶ εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς Ἐκκλησιαστικὸν Ἰδρυμα ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: «ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ», τὸ ὁποῖον θὰ λειτουργῇ ὡς ἐξηρητημένη Ὑπηρεσία τοῦ Νομικοῦ προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, αὐτοτελοῦς διαχειρίσεως καὶ μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτῆρος, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐποπτείαν αὐτῆς, καὶ θὰ ἐδρεύῃ εἰς τὸν αὐθιγιαντῶν κώρον τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνημάτων Ἀναστάσεως Χριστοῦ Σπάτων - Ἀττικῆς. Ἡ ὀργάνωσις, διοικήσεις, διαχειρίσεις καὶ λειτουργία τοῦ Ἰδρυματος τούτου θὰ διέπεται ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ ἐπομένου Κανονισμοῦ.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

**ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ, ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑΝ: «ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ-
ΣΤΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ.»**

Ἄρθρον 1

Σύστασις - Ἐπωνυμία - Ἔδρα

1. Εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς συνιστᾶται Ἐκκλησιαστικὸν Ἰδρυμα, ὡς ἐξηρητημένη ὑπηρεσία τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, αὐτοτελοῦς διαχειρίσεως, καὶ μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτῆρος, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: « Ἐκθεσις Ἐκκλησιαστικοῦ Βιβλίου καὶ Ἐκκλη-

Κανονισμὸς περὶ συστάσεως καὶ λειτουργίας Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρυματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: «Ἐκθεσις Ἐκκλησιαστικοῦ Βιβλίου καὶ Ἐκκλησιαστικῶν εἰδῶν Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς»

σιαστικῶν Εἰδῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς», τὸ ὁποῖον θὰ διέπεται ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ τούτου.

2. Αἱ ἐγκαταστάσεις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐκθετηρίου εὐρίσκονται εἰς τὸ κτίριον, τὸ κείμενον εἰς τὸν αὐθιγὸν χώρον τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνηματος Ἀναστάσεως Χριστοῦ, ὁδὸς Ἀγ. Δημητρίου 23, εἰς Σπάτα Ἀττικῆς, καὶ ἔδρα του τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, εἰς Σπάτα Ἀττικῆς, ὁδὸς Βυζαντίου 6.

ἄρθρον 2

Σκοποὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος

Σκοποὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος εἶναι οἱ κάτωθι:

1. Ἡ διάδοσις τοῦ θρησκευτικοῦ βιβλίου, ἡ διάθεσις εἰκόνων ἢ ἄλλων εἰδῶν ἡλαρείας (θυμιάματος, ἱερῶν σταυρῶν, κομβοσκοινίων κ.λπ.). Ἐπίσης, ἡ ἐνίσχυσις τοῦ ἡλαρευτικοῦ φρονήματος τοῦ ἡλοῦ πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

2. Ἡ ἐνίσχυσις τῆς παρουσίας τῆς Ἐκκλησίας ἐν μέσῳ τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς κοινωνίας πρὸς καλλιέργειαν τοῦ συνδέσμου αὐτῆς μετὰ τοῦ ἡλοῦ.

ἄρθρον 3

Διοίκσις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος

1. Τὸ Ἰδρυμα διοικεῖται ὑπὸ πενταμελοῦς Διοικητικοῦ Συμβουλίου (ἐφεξῆς Δ.Σ.) ἀπαρτιζομένου ἐκ τοῦ Μητροπολίτου ὡς Προέδρου, τοῦ ἐκάστοτε Ἀντιπροέδρου τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνηματος Ἀναστάσεως Χριστοῦ Σπάτων ὡς Ἀντιπροέδρου, καὶ ἐτέρων τριῶν μελῶν διακρινομένων διὰ τὸ ἦθος, τὴν πνευματικὴν κατάρτησιν καὶ ὠριμότητά των καθὼς καὶ διὰ τὸ ἐνδιαφέρον των διὰ τὸ ἔργον τοῦ Ἰδρύματος καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἐπιτριετῆ θτεῖαν. Μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου παραιτούμενα ἢ ἐλλείποντα δι' οἰονδήποτε λόγον ἀντικαθίστανται ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ἐντὸς εὐλόγου χρόνου.

2. Τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ συνεδρίαν ἐκλέγει ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ τὸν Γραμματέα καὶ τὸν Ταμίαν.

3. Τὸ Συμβούλιον συνεδριάζει τῇ ἐγγράφῳ προσκλήσει τοῦ Προέδρου ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἢ τῇ αἰτήσει

τουλάχιστον τριῶν μελῶν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον παραστῆ ἀνάγκη. Ἀπαρτία ὑπάρχει εἰς τὰς συνεδριάσεις παρισταμένων τριῶν τουλάχιστον μελῶν τοῦ Συμβουλίου. Αἱ ἀποφάσεις ἡλαβάνονται διὰ πλειοψηφίας, καὶ ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας ὑπερισχύει ἡ ψῆφος τοῦ Προέδρου.

ἄρθρον 4

Ἀρμοδιότητες τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου (Δ.Σ.)

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος ἔχει τὰς κάτωθι ἀρμοδιότητας:

α) Διοικεῖ καὶ διαχειρίζεται τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ Ἰδρύματος καὶ ἀποφασίζει διὰ πᾶν μέτρον, τὸ ὁποῖον συμβάλλει εἰς τὴν εὐρυθμον καὶ ὁμαλὴν ἡλαουργίαν αὐτοῦ.

β) Ἀποφασίζει καὶ μεριμνᾷ διὰ πᾶν θέμα ἀφορῶν εἰς τὴν ἐκπλήρῳσιν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ.

γ) Συνεργάζεται μετὰ τῶν Ἱερῶν Ναῶν, Ἱερῶν Μονῶν καὶ Προσκυνημάτων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως διὰ τὴν προαγωγὴν καὶ ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ.

δ) Ψηφίζει τὸν ἐτήσιον Προϋπολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ Ἰδρύματος καὶ ὑποβάλλει τούτους πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς.

ε) Ἀποφασίζει διὰ πᾶν ἕτερον θέμα τὸ ὁποῖον δὲν προβλέπεται εἰς τὸν παρόντα Κανονισμόν.

ἄρθρον 5

Ἐποχρεώσεις τῶν μελῶν τοῦ Δ.Σ.

1. Ὁ Πρόεδρος ἢ ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος ἔχει τὰς ἐξῆς ὑποχρεώσεις:

α) ἔχει τὴν εὐθύνην ὄλων τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Ἰδρύματος καὶ συντονίζει τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. πρὸς ὑλοποίησιν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ.

β) Ἐκπροσωπεῖ τὸ Ἰδρυμα ἐνώπιον κάθε Διοικητικῆς, Δικαστικῆς, Ἐκκλησιαστικῆς καὶ ὁποιασδήποτε ἄλλης Ἀρχῆς καὶ σὲ ὄλες του τις σχέσεις μετὰ ἄλλα Ἰδρύματα, Ὀργανισμοῦς, Νομικὰ ἢ φυσικὰ πρόσωπα, ἐκτὸς ἂν ἄλλῳ ἀποφασίσει τὸ Δ.Σ. προκειμένου περὶ εἰδικῶν περιπτώσεων.

γ) ἡλαβάνει γνῶσιν ὄλων τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἐγγράφων τοῦ Ἰδρύματος καὶ συνυπογράφει μετὰ τοῦ Ταμίου τὰ Γραμμάτια Εἰσπράξεων καὶ τὰ Ἐντάληματα Πληρωμῶν.

δ) Συγκαλεῖ τὸ Δ.Σ. εἰς συνεδριάσεις, προεδρεύει καὶ διευθύνει τὰς ἐν αὐτῷ συζητήσεις καὶ ὑπογράφει ἅπασαν τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Ἰδρύματος.

ε) Ἴχει τὸ τεκμήριον ἀρμοδιότητος δι' ἐκτάκτως ἐμφανιζόμενα καὶ μὴ προβλεπόμενα ἀπὸ τὸν Κανονισμὸν ζητήματα, καὶ

στ) Διορίζει τὸν Οἰκονομικόν, Διαχειριστικὸν καὶ Διοικητικὸν ὑπεύθυνον τοῦ Ἰδρύματος πρὸς τὸν ὁποῖον δύναται νὰ παρέχεται ἡ εἰδικὴ ἐξουσιοδότησις, μὲ ἀπόφασίν του, νὰ ἐπιλαμβάνεται καὶ νὰ ἀποφασίζῃ ἐπὶ παντὸς οἰκονομικοῦ, διαχειριστικοῦ καὶ ὀργανωτικοῦ θέματος τῆς λειτουργίας τοῦ Ἰδρύματος.

ζ) Ἴχει τὴν ἀνωτάτην ἐποπτεῖαν καὶ γενικὴν εὐθύνην λειτουργίας τοῦ Ἰδρύματος.

2. Ὁ Ἀντιπρόεδρος ἀναπληροῖ τὸν Πρόεδρον ὡσὰκις ἀπουσιάζει εἰς ὅλας τὰς ἀρμοδιότητας αὐτοῦ καὶ ἐνεργεῖ κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Προέδρου. Συγκαλεῖ τὸ Δ.Σ. καὶ προεδρεύει αὐτοῦ ἀπουσιάζοντος ἢ κωλυομένου τοῦ Προέδρου.

3. Ὁ Γραμματεὺς ἢ ὁ Οἰκονομικὸς, Διαχειριστικὸς καὶ Διοικητικὸς ὑπεύθυνος τοῦ Ἰδρύματος τηρεῖ τὸ βιβλίον Πρωτοκόλλου εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἐγγράφων. Τηρεῖ τὰ Πρακτικὰ Συνεδριάσεων τοῦ Δ.Σ., συντάσσει καὶ συνυπογράφει μετὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Δ.Σ. ἅπαντα τὰ ἐγγράφα. Εἶναι ὑπεύθυνος τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἐνημερώνει τὸν Πρόεδρον περὶ αὐτῆς. Φυλάσσει, δέ, σὲ ἀσφαλὲς μέρος τὴν σφραγίδα τοῦ Ἰδρύματος καὶ μεριμνᾷ διὰ τὴν ὀρθὴν λειτουργίαν τῆς Γραμματείας αὐτοῦ.

4. Ὁ Ταμίας διαχειρίζεται τὴν κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τοῦ Ἰδρύματος. Τηρεῖ τὰ σχετικὰ ἀπὸ τὸν νόμο διαχειριστικὰ βιβλία καὶ συντάσσει τὸν ἐτήσιον Προϋπολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ Ἰδρύματος, τοὺς ὁποίους ὑποβάλλει πρὸς ψήφισιν εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον μὲ τὴν σειρά του διαβιβάζει τούτους εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον πρὸς ἔγκρισιν.

ἄρθρον 6

Ἔσορα λειτουργίας

Τὸ ἐν λόγῳ Ἐκκλησιαστικὸν Ἴδρυμα λειτουργεῖ κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀναγκῶν ἐξυπηρετήσεως τῶν ἐπισκεπτῶν του, τὸσον κατὰ τὰς ἐργασίμους ἡμέρας καὶ ὥρας ὅσον καὶ ἡμέρας ἑορτῶν, πανηγύρεων ἢ ἀργιῶν καθοριζόμενας ὑπὸ τοῦ διωρισμένου συμφῶ-

ως τῷ ἄρθρῳ 3, ὑπεύθυνου τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ. Εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ἐκθετήριον θὰ ἀπασχολοῦνται κυρίως προσφερόμενοι διακονηταὶ ἢ ὑπάλληλοι μὲ διακονηματικὸν φρόνημα, τὸσον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ὅσον καὶ συμβασιούχοι μὲ σχέση ἐργασίας ἰδιωτικοῦ δικαίου, συμφῶνως μὲ τὶς κείμενες διατάξεις τῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας, καὶ κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ διωρισμένου ὑπεύθυνου. Ἡ λογιστικὴ καὶ ταμειακὴ ὑπηρεσία τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐκθετηρίου, ὀριζομένη ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω ὑπεύθυνου, ἐκδίδει τὰ στοιχεῖα καὶ ἐνημερώνει τὰ Βιβλία, τὰ ὁποῖα προβλέπονται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ.

ἄρθρον 7

Πόροι τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος

Οἱ πόροι τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) Αἱ κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Μητροπολίτου εἰσφοραὶ τοῦ κεντρικοῦ Ταμείου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως εἰς τὴν ἔκτακτον ἐνίσχυσιν τοῦ Ταμείου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐκθετηρίου.

2) Αἱ τυχὸν ἐφ' ἅπαξ ἢ περιστασιακαὶ καὶ προαιρετικαὶ εἰσφοραὶ οἰουδήποτε φυσικοῦ ἢ καὶ νομικοῦ προσώπου (ὀνομαστικαὶ ἢ ἀνώνυμοι).

3) Αἱ ἐκάστοτε φιλιότιμοι εἰσφοραὶ ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως ἐκθεμάτων τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐκθετηρίου.

ἄρθρον 8

Διάθεσις πόρων

Οἱ πόροι τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος διατίθεται:

1. Διὰ τὴν κάλυψιν ὄλων τῶν δαπανῶν λειτουργίας τοῦ Ἰδρύματος.

2. Τὸ τυχὸν ἐκ τῶν ὡς ἄνω πόρων προκύπτων ταμειακὸν πλεόνασμα θὰ διατίθεται ἀποκλειστικῶς εἰς ἐξυπηρετήσεις καὶ ἐνίσχυσιν τῶν κοινωφελῶν καὶ φιλανθρωπικῶν σκοπῶν καὶ ἔργων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

ἄρθρον 9

Τηρούμενα Βιβλία

1. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ἐκθετήριον ἔχει ἰδίαν διαχείρισιν, τηρεῖ δὲ τὰ διαχειριστικὰ Βιβλία αὐτοῦ συμφῶνως πρὸς τὸ σύστημα τηρήσεως τῶν λογιστικῶν βι-

βηθίων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νομικῶν Προσώπων θεωρημένων ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἦτοι:

- α) Βιβλίον Πράξεων Διοικητικοῦ Συμβουλίου.
- β) Βιβλίον Πρωτοκόλλου Εἰσερχομένων καὶ Ἐξερχομένων Ἐγγράφων.
- γ) Βιβλίον Ταμείου καὶ Γενικοῦ Καθολικοῦ.
- δ) Βιβλίον κινήτου καὶ ἀκινήτου περιουσίας.
- ε) Γραμμάτια εἰσπράξεων καὶ ἀποδείξεις εἰσπράξεων εἰσφορῶν.
- στ) Ἐντάλματα - ἀποδείξεις πληρωμῶν.

2. Ἡ διαχείρισις διεξάγεται διὰ τριπλοτύπων Γραμματίων Εἰσπράξεων καὶ Ἐνταλμάτων Πληρωμῶν θεωρημένων ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ εἶναι ἐκτελεστέα, ἐφ' ὅσον φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ Προέδρου ἢ τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ τοῦ Ταμίου τοῦ Ἰδρύματος ἢ τοῦ Διοικητικοῦ, Διαχειριστικοῦ καὶ Διοικητικοῦ ὑπευθύνου ἢ τοῦ παρέχοντος τὴν Λογιστικὴν καὶ Ταμειακὴν ὑπηρεσίαν. Ἡ Λογιστικὴ καὶ Ταμειακὴ ὑπηρεσία ἐκτελεῖται ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου διωρισμένου ὑπαλλήλου ἢ διακοντοῦ τοῦ Ἰδρύματος.

Ἄρθρον 10

Σφραγίς - Τελικάι διατάξεις

1. Τὸ Ἰδρυμα ἔχει ἰδίαν κυκλικὴν σφραγίδα, μὲ τὸν τίτλον «Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς» «Ἐκθεσις Θρησκευτικοῦ Βιβλίου καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Εἰδῶν», ἡ ὁποία ἔχει εἰς τὸ κέντρον τὸ μονόγραμμα τοῦ Κυρίου καὶ τὰ γράμματα Α καὶ Ω.

2. Τὸ Ἰδρυμα καταργεῖται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατόπιν ἠτιολογημένης ἀποφάσεως τουλάχιστον τεσσάρων (4) μελῶν τοῦ

Δ.Σ., συμπεριλαμβανομένου ἀπαραιτήτως τοῦ Προέδρου τοῦ Ἰδρύματος.

3. Μὲ τὴν κατάργησιν τοῦ Ἰδρύματος πᾶν κινήτῳ ἢ ἀκινήτῳ περιουσιακῶν αὐτοῦ στοιχείον, ἀκόμη καὶ χρηματικόν, περιέρχεται αὐτοδικαίως χωρὶς καμμίαν ἄλλην διαδικασίαν εἰς τὸ Νομικὸν Πρόσωπον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς.

Ἄρθρον 11

Ἴσχυς καὶ τροποποιήσις τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ.

1. Ὁ παρὼν Κανονισμὸς ἄρχει ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰς τὸ ἐπίσημον Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

2. Πᾶσα τροποποίησις αὐτοῦ γίνεται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, κατόπιν ἠτιολογημένης ἀποφάσεως τουλάχιστον τεσσάρων (4) ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Δ.Σ., συμπεριλαμβανομένου ἀπαραιτήτως τοῦ Προέδρου τοῦ Ἰδρύματος.

Ἄρθρον 12

Κάλυψις δαπάνης

Ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ Κανονισμοῦ τούτου προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, τὸ ὕψος τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ.

Ἀθῆναι 4η Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης

**Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

ΑΠΟΦΑΣΙΣ

Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα ὑπ' ὄψει:

1. Τὰς Διατάξεις τῶν ἄρθρων: 1 παρ. 4, 29 παρ. 2, καὶ 59 παρ. 2, τοῦ Ν.590/1977: «Περὶ τοῦ Κατασταστικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

2. Τὰς ὑποχρεώσεις τῆς Ποιμανούσης Ἐκκλησίας τὰς ἀπορροεύσας ἐκ τῶν Θείων Εὐαγγελικῶν Ἐπιταγῶν, τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Νόμων τοῦ Κράτους, πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα.

3. Τὰς ὑφισταμένας Κοινωνικάς, Ποιμαντικάς, Πνευματικάς καὶ Φιλανθρωπικάς ἀνάγκας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας.

4. Τὰς διατάξεις τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: ΓΕΝΙΚΟΝ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ Ἰδρύματος, τοῦ συσταθέντος διὰ τῆς ἀπὸ 17.8.1946 Κυβερνητικῆς Ἀποφάσεως (Φ.Ε.Κ. 281/τ. Α'/16.9.1946).

5. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 38/10.4.2008 Ἀπόφασιν καὶ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 204/10.4.2008 Πρότασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου.

6. Τὴν ἀπὸ 4.9.2008 Ἀπόφασιν Αὐτῆς.

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ

Τὴν τροποποίησιν, συμπλήρωσιν καὶ ἀντικατάστασιν τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: ΓΕΝΙΚΟΝ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ Ἰδρύματος, τοῦ συσταθέντος διὰ τῆς ἀπὸ 17.8.1946 Κυβερνητικῆς Ἀποφάσεως (Φ.Ε.Κ. 281/τ.Α'/16.9.1946), διὰ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: ΓΕΝΙΚΟΝ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ, τὸ ὁποῖον θὰ λειτουργῇ ὡς ἐξηρητημένη Ὑπηρεσία τοῦ Νομικοῦ προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, αὐτοτελοῦς διαχειρίσεως καὶ μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτῆρος, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἐποπτεῖαν αὐτῆς καὶ θὰ ἐδρεύῃ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας. Ἡ ὀργάνωσις, διοίκησις, διαχείρησις καὶ λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος τούτου θὰ διέπεται ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ἐπομένου Κανονισμοῦ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

**ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑΝ: «ΓΕΝΙΚΟΝ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ
(Γ.Φ.Τ.) ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ».**

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

ΓΕΝΙΚΟΝ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ

Ἄρθρον 1

Συνιστᾶται εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Μεσσηνίας Κοινοφελὲς Ἐκκλησιαστικὸν Ἰδρυμα, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: ΓΕΝΙΚΟΝ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ ΤΗΣ

Κανονισμὸς περὶ συστάσεως καὶ λειτουργίας Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: «Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας».

ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ, τὸ ὁποῖον θὰ λειτουργεῖ ὡς ἐξηρητημένη Ὑπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, αὐτοτελοῦς διαχειρίσεως καὶ μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρος, ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὸν ἔλεγχον αὐτῆς.

ἄρθρον 2

Σκοπὸς τοῦ Ἰδρύματος εἶναι ἡ ἀντίληψις, προστασία καὶ ἀνακούφισις τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀναξιοπαθόντων συνανθρώπων, ἰδίᾳ κατοίκων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, διὰ τῆς παροχῆς παντοειδοῦς ὑλικῆς ἢ οἰκονομικῆς βοήθειας.

ἄρθρον 3

Ἔδρα τοῦ Ἰδρύματος εἶναι ἡ Καθαράτα καὶ συγκεκριμένως τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας. Παραρτήματα τοῦ Ἰδρύματος τούτου δυνάμει νὰ ἰδρῶνται καὶ νὰ λειτουργοῦν εἰς ἐκάστην Ἑνορίαν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, ἐδρεύοντα καὶ στεγαζόμενα εἰς τοὺς οἰκείους Ἑνοριακοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς.

ἄρθρον 4

1. Τὸ Γενικὸν Φιλοπτώχων Ταμεῖον (ἐφεξῆς Γ.Φ.Τ.) διοικεῖται ὑπὸ 7μελοῦς Διοικητικοῦ Συμβουλίου (Δ.Σ.), ἀποτελουμένου: α) Ἐκ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσσηνίας, ὡς Προέδρου, β) Τοῦ Πρωτοσυγκέλλου, γ) Τοῦ Γραμματέως - Λογιστοῦ καὶ ἐτέρων τεσσάρων (4) προσώπων, ἐξ ὧν δύο κληρικοί καὶ δύο λαϊκοί, ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου.

2. Τὸ συμβούλιον τοῦ Ἰδρύματος διορίζεται ἐπὶ τριετῆ θτεία. Παραιτούμενα ἢ ἐκλείποντα δι' οἰονδήποτε λόγον μέλη τοῦ Δ.Σ., ὡς καὶ μέλη τὰ ὁποῖα ἀπουσιάζουν ἀδικαιολογητῶς ἐπὶ τρεῖς (3) συνεχεῖς συνεδριάσεις τοῦ Δ.Σ. ἢ παραβαίνουν τὸ καθῆκον ἐχεμύθειας καὶ τῆς ἀρχῆς προστασίας προσωπικῶν δεδομένων τῶν εὐρισκομένων εἰς ἔνδειαν, νόσον ἢ πενίαν κ.ἄ., ἀντικαθίστανται ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου.

3. Εἰσηγήσει τοῦ Προέδρου καὶ ἐγκρίσει τοῦ Δ.Σ., δύνάμει νὰ ἀντικαθίσταται μέλος αὐτοῦ καὶ πρὸ τῆς λήξεως τῆς θτείας του, ἐφόσον συντρέχουν λόγοι σοβαροὶ ὡς ἀνωτέρω. Ὁσαύτως, τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. δύνανται νὰ ἐπαναδιορισθοῦν.

ἄρθρον 5

1. Καθήκοντα Ἀντιπροέδρου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἀναλαμβάνει ὁ Πρωτοσύγκελλος καὶ καθήκοντα Γραμματέως - Λογιστοῦ ὁ ὀριζόμενος ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου ὑπάλληλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

2. Τὸ Δ.Σ. συνεδριάζει προσκλήσει τοῦ Προέδρου ἢ αἰτήσει τριῶν (3) τουλάχιστον μελῶν αὐτοῦ, ἀναγράφοντας ἐν τῇ αἰτήσει τὸ θέμα συγκλήσεως.

3. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Δ.Σ. λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν καὶ ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας ὑπερισχύει ἡ ψήφος τοῦ Προέδρου.

ἄρθρον 6

Τὸ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος ἀποφασίζει περὶ παντὸς θέματος ἀφορῶντος εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν αὐτοῦ καὶ τῶν παραρτημάτων του. Εἰδικώτερον: α) Ἄσκει διὰ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ τὴν ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῆς καθόλου λειτουργίας τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμεῖου καὶ τῶν κατὰ Ἑνορίας παραρτημάτων αὐτοῦ. β) Ἀναθέτει τὸν ἔλεγχον τῶν παραρτημάτων εἰς ἐπὶ τοῦτο ὀριζόμενα πρόσωπα. γ) Μελετᾷ καὶ ἀποφασίζει περὶ τῶν ληπτέων μέτρων διὰ τὴν ὑλικὴν ἐνίσχυσιν καὶ εὐδόωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος. δ) Καταρτίζει καὶ ψηφίζει τὸν ἐτήσιον προϋπολογισμόν καὶ ἀπολογισμόν τοῦ Γ.Φ.Τ. καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτοῦ, τοὺς ὁποῖους ὑποβάλλει πρὸς ἐγκρίσιν εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον.

ἄρθρον 7

1. Ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης Μεσσηνίας ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος, ἔχει τὴν ἀνώτατην κανονικὴν καὶ διοικητικὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Ἰδρύματος. Εἶναι δὲ ἀρμόδιος νὰ ἀποφασίζει περὶ πάσης ὑποθέσεως ἀφορώσης τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ Γενικοῦ καὶ τῶν Ἑνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων, πλὴν τῶν περιπτώσεων ποὺ ὀρίζει ἄλλως ὁ νόμος ἢ ὁ παρῶν Κανονισμός.

2. Ὁ Πρόεδρος ἐκπροσωπεῖ τὸ Ἴδρυμα καὶ τὰ παραρτήματα αὐτοῦ ἐνώπιον πάσης δικαστικῆς, διοικητικῆς ἢ ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, καὶ συμβάλλεται ἐξ ὀνόματος αὐτῶν.

3. Οὗτος καθορίζει τὰς ἐργασίας τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος, καταρτίζει τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν τῶν θεμά-

των καὶ ὑπογράφει τὴν ἐν γένει ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ ἢ σεπητὴ ἐντολὴ αὐτοῦ, ὁ Ἀντιπρόεδρος ἢ ὁ Γραμματεὺς τοῦ Δ.Σ.

4. Τὸν Πρόεδρον ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος, ἐξουσιοδοτούμενος ἐγγράφως ἐκάστοτε ἐπὶ τούτω.

ἄρθρον 8

1. Τὸν Ταμίαν καὶ τὸν Γραμματέα Λογιστὴν τοῦ Ἰδρύματος, ὀρίζει δι' Ἀποφάσεως αὐτοῦ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης. Τὰ καθήκοντα ταῦτα ἀνατίθενται εἰς ὑπαλλήλους τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐπὶ ἀποζημιώσεις καθοριζομένη, τοῦ μὲν Ταμίου ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, τοῦ δὲ Γραμματέως Λογιστοῦ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Προέδρου.

2. Ὁ Ταμίος εἰσπράττει τὰ πάσης φύσεως ἔσοδα τοῦ Ἰδρύματος καὶ ἐνεργεῖ ὁμοίως τὰς πληρωμὰς κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Γραμματέως Λογιστοῦ.

3. Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου μηνὸς καταθέτει εἰς Τραπεζικὸν ἠογαριασμὸν τὰ ἐκ τῶν προσόδων ποσά, κρατῶν εἰς χεῖρας αὐτοῦ μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 6.000,00 € διὰ τὴν κάλυψιν τῶν τρεχουσῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἰδρύματος.

4. Ὁ Λογιστὴς ἐκδίδει, ἐντολῆ τοῦ Σεβασμιωτάτου Προέδρου, τὰ Γραμμάτια Εἰσπράξεως καὶ τὰ Ἐντάληματα πληρωμῶν, καταχωρῶν ταῦτα εἰς τὸ οἰκεῖον Βιβλίον Ταμείου.

5. Τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα προσδιορίζονται ἐκ τοῦ καρτισθέντος ἐτησίου Προϋπολογισμοῦ καὶ Ἀπολογισμοῦ καὶ ὑποβάλλονται πρὸς ἔλεγχον εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον.

ἄρθρον 9

1. Καθήκοντα Γραμματέως τοῦ Ἰδρύματος ἀνατίθενται εἰς τὸν Γραμματέαν - Λογιστὴν, ὅστις τηρεῖ τὰ Πρακτικὰ τῶν Συνεδριάσεων αὐτοῦ. Διεξάγει τὴν ἀλληλογραφίαν καὶ φυλάσσει τὸ Ἀρχεῖον καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Ἰδρύματος.

2. Ὁ Γραμματεὺς τηρεῖ τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἰδρύματος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ὡς κάτωθι βιβλία:

- α) Βιβλίον Πράξεων Διοικητικοῦ Συμβουλίου.
- β) Βιβλίον Πρωτοκόλλου Εἰσερχομένων καὶ Ἐξερχομένων Ἐγγράφων.
- γ) Βιβλίον Ταμείου καὶ Γενικοῦ Καθολικοῦ.

δ) Βιβλίον κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας.

ε) Γραμμάτια Εἰσπράξεων καὶ Ἐντάληματα πληρωμῶν.

3. Ἡ σφραγὶς τοῦ Ἰδρύματος εἶναι στρογγυλὴ φέρουσα εἰς τὸ μέσον αὐτῆς τὸ μονόγραμμα ΧΡ εἰς σύμπληγμα καὶ περίξ αὐτοῦ κυκλικῶς θὰ ἀναγράφεται ὁ τίτλος τοῦ Ἰδρύματος ὡς ἑξῆς. Εἰς τὸν μὲν ἔξωτερικὸν κύκλον: ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ, εἰς τὸν δὲ ἔσωτερικὸν κύκλον: ΓΕΝΙΚΟΝ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ, αἱ δὲ διαστάσεις αὐτῆς θὰ εἶναι 4Χ4 ἑκατοστά.

ἄρθρον 10

1. Πόροι τοῦ Ἰδρύματος εἶναι:

α) Ποσοστὸν δέκα ἐπὶ τοῖς ἑκατό (10%) ἐκ τῶν μνησίων εἰσπράξεων τῶν Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων, παραρτημάτων τοῦ Ἰδρύματος.

β) Ποσοστὸν 35% ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ Ἐτησίου Ἐράνου τῆς Ἀγάπης.

γ) Προαιρετικαὶ προσφοραὶ, δωρεαὶ φυσικῶν καὶ νομικῶν προσώπων τοῦ Δημοσίου, ὡς καὶ τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων.

δ) Τὸ προῖον ἐκ περιφορᾶς Δυσκοφορίας εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθμ. 723/21.12.07 Ἀριθμὸς 19 Ἐγκυκλίου αὐτῆς.

ε) Οἱ τυχὸν τόκοι ἐκ καταθέσεων ὡς καὶ πᾶσα πρόσοδος μὴ κατονομαζομένη ρητῶς εἰς τὸν παρόντα Κανονισμόν.

2. Οἱ πόροι τοῦ Ἰδρύματος διατίθενται ἀποκλειστικῶς πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ διὰ τοῦ παρόντος τασσομένου σκοποῦ τοῦ Ἰδρύματος καὶ συγκεκριμένως:

α) Διὰ τὴν ὑλικὴν ἀνακούφισιν τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀναξιοπαθούτων ἀδελφῶν.

β) Διὰ μικρὰ χρέη ἀπόρων καὶ ἀποφυλακισθέντων.

γ) Δι' ἰατροφαρμακευτικὴν περίθαλψιν τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀσθενῶν.

δ) Δι' ὑποτροφίας καὶ βοηθήματα ἀπόρων σπουδαστῶν, ἰδίᾳ δὲ ἱεροσπουδαστῶν καὶ φοιτητῶν τῆς Ἱερᾶς ἐπιστήμης τῆς Θεολογίας.

ε) Διὰ τὴν ἀρωγὴν καὶ ἐνίσχυσιν ἀναξιοπαθούτων καὶ ἐγκαταληθειμένων γερόντων καὶ ἀνιάτως ἀσθενούντων.

στ) Διὰ πάντα ἕτερον φιланθρωπικὸν σκοπόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄
ΕΝΟΡΙΑΚΑ ΦΙΛΟΠΤΩΧΑ ΤΑΜΕΙΑ

ἄρθρον 11

Πρὸς καλλιτέραν ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ Ἰδρύματος, συνιστάται παρ' ἐκάστη Ἐνορία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας παράρτημα τοῦ Γ.Φ.Τ. ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν: ΕΝΟΡΙΑΚΟΝ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ (Ε.Φ.Τ.).

ἄρθρον 12

1. Τὰ Ε.Φ.Τ. ὑπάγονται εἰς τὸ Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον (Γ.Φ.Τ.). Ἐκαστον Ε.Φ.Τ. διοικεῖται ὑπὸ πενταμελοῦς Διοικούσης Ἐπιτροπῆς (Δ.Ε.), διοριζομένης ἀνὰ τριετίαν καὶ ἀποτελουμένης ἐξ ἐνὸς Ἐφημερίου, ὡς Προέδρου, ἐνός (1) μέλους τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐνοριακοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, ὡς συνδέσμου, καὶ τριῶν (3) κυριῶν ἢ δεσποινίδων κατοίκων τῆς Ἐνορίας.

2. Τὸν Ἐφημέριον Πρόεδρον τοῦ Ε.Φ.Τ. καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Δ.Ε., διορίζει ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ Προέδρου, τὸν δὲ Ἐκκλησιαστικὸν Σύμβουλον προτείνει ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου ἐκάστης Ἐνορίας καὶ διορίζει ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης.

3. Ὁ Πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ Ε.Φ.Τ. δύναται νὰ ἀντικατασταθοῦν καὶ πρὸ τῆς λήξεως τῆς θητείας των, ἐφ' ὅσον συντρέχουν ἀποχρώντες πρὸς τοῦτο λόγοι. Μέλη τῆς Δ.Ε. τοῦ Ε.Φ.Τ. τὰ ὁποῖα μετοικοῦν ἢ ἀπουσιάζουν ἀδικαιολογήτως ἐκ τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ ἐπὶ δίμηνον, θεωροῦνται αὐτοδικαίως παραιτηθέντα.

ἄρθρον 13

1. Ἡ Δ.Ε. τοῦ Ε.Φ.Τ. συνεδριάζει προσκλήσει τοῦ Σεβασμιωτάτου Προέδρου ἢ προτάσει δύο (2) τουλάχιστον ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς, εὐρίσκεται ἐν ἀπαρτία ἐφ' ὅσον παρίστανται ὁ Πρόεδρος καὶ δύο μέλη αὐτῆς.

2. Ἡ Δ.Ε. τοῦ Ε.Φ.Τ. κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν αὐτῆς ἐκλέγει Ταμίαν καὶ Γραμματέα.

ἄρθρον 14

1. Πόροι τῶν Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων (Ε.Φ.Τ.) εἶναι οἱ κάτωθι:

α) Αἱ εἰσπράξεις ἐξ εἰδικοῦ κυτίου, τοποθετούμενον εἰς ἕκαστον Ἐνοριακὸν Ναόν, ὡς καὶ αἱ τοιαῦται

ἐκ περιφορᾶς ἐκτάκτων ἢ τακτικῶν δυσκοφοριῶν κατὰ τὰς ἐορτὰς καὶ ἄλλας εὐκαιρίας.

β) Αἱ προαιρετικαὶ προσφοραί, δωρεαὶ καὶ τυχὸν κληροδοσίαι τῶν πιστῶν.

γ) Αἱ εἰσπράξεις ἐκ ποσοστοῦ 65% ἐκ τοῦ Ἐράνου Ἀγάπης.

δ) Αἱ εἰσφοραὶ ἐκ Δήμων ἢ Κοινοτήτων καὶ πάσης ἑτέρας προσφορᾶς μὴ κατανονομαζομένης εἰς τὸν παρόντα Κανονισμόν.

ε) Τόκοι ἐκ καταθέσεων.

2. Οἱ πόροι τῶν Ε.Φ.Τ. διατίθενται πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἐνδεῶν καὶ ἀναξιοπαθούντων Ἐνοριτῶν ἐκάστου τούτων καὶ δῆ:

α) Ὡς τακτικὸν ἢ ἔκτακτον οἰκονομικὸν βοήθημα εἰς χρῆμα ἢ εἰς εἶδη ρουχισμοῦ καὶ ἱματισμοῦ.

β) Δι' ἰατρικὴν, φαρμακευτικὴν ἢ νοσοκομειακὴν περίθαλψιν καὶ δι' εἰσαγωγὴν εἰς διάφορα Ἰδρύματα.

γ) Δι' ἐνίσχυσιν τῶν Φιλανθρωπικῶν σκοπῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ

δ) Διὰ πάντα ἕτερον φιλανθρωπικὸν σκοπὸν, μὴ κατανομαζόμενον ἐν τῷ παρόντι.

ἄρθρον 15

Αἱ πάσης φύσεως εἰσπράξεις εἰσάγονται εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ Ε.Φ.Τ. διὰ τῆς ἐκδόσεως Γραμματίου Εἰσπράξεως, ὑπογραφομένου πάντοτε ὑπὸ τοῦ προσφέροντος, τοῦ Προέδρου τῆς Δ.Ε. καὶ τοῦ Ταμίου τοῦ Ε.Φ.Τ.

Τοῦτο γίνεται καὶ προκειμένου περὶ τῶν εἰσπράξεων ἐκ δίσκων, κυτίων κ.λπ., αἵτινες καταμετροῦνται ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Προέδρου καὶ τουλάχιστον δύο (2) ἐκ τῶν μελῶν τῆς Δ.Ε., ἅπαντα δὲ καταχωροῦνται εἰς τὸ βιβλίον Ταμείου. Πέραν τοῦ Βιβλίου Ταμείου, δεόν νὰ ὑπάρχουν καὶ τὰ κάτωθι ἀπαραίτητα διαχειριστικὰ βιβλία: Βιβλίον Πράξεων Δ.Ε. καὶ Πρωτόκολλον Ἀλληλογραφίας.

ἄρθρον 16

Μερίμνη ἐκάστου Ε.Φ.Τ. συντάσσεται κατάλογος τῶν ἀπόρων τῆς Ἐνορίας κατὰ περίπτωσιν.

ἄρθρον 17

Αἱ πάσης φύσεως δαπάναι τῶν Ε.Φ.Τ. ἐνεργοῦνται κατόπιν ἀποφάσεως τῆς οἰκείας διοικούσης ἐπιτροπῆς

καὶ δι' ἐκδόσεως Ἐντάλματος πληρωμῆς. Εἰς χεῖρας τοῦ Ταμείου δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑπάρῃ ποσὸν πέραν τῶν 300,00 € διὰ τὰς τρέχουσας ἀνάγκας.

ἄρθρον 18

Ἐκάστη Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ τῶν Ε.Φ.Τ. συντάσσει καθ' ἕκαστον ἔτος τὸν ἐτήσιον προϋπολογισμὸν καὶ ἀπολογισμὸν αὐτοῦ. Ὑποβάλλει δὲ τούτους, ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαπενθημέρου τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους, εἰς τὸ Δ.Σ. τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου πρὸς ἔγκρισιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ' ΤΕΛΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ἄρθρον 19

1. Κατὰ μῆνα Μάρτιον ἐκάστου ἡμερολογιακοῦ ἔτους καὶ εἰς τόπον ἐκάστοτε καθοριζόμενον συγκαλεῖται ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Ἰδρύματος, εἰς τὴν ὁποίαν μετέχουν τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιον τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου καὶ οἱ Πρόεδροι μετὰ τῶν μελῶν τῶν Διοικουσῶν Ἐπιτροπῶν τῶν Ε.Φ.Τ.

2. Ἀπαρτία τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως λογίζεται ὅταν παρίσταται τὸ ἥμισυ πλεόν ἐνὸς τῶν μελῶν. Εἰς περιπτώσιν μὴ ὑπάρξεως ἀπαρτίας ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ἐπαναλαμβάνεται μετὰ τρεῖς (3) ἡμέρας εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ἄνευ ἐτέρας προσκλήσεως, θεωρουμένης ἀπαρτίας ὅσωνδήποτε παρόντων μελῶν.

3. Τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν τῶν θεμάτων τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως καταρτίζει ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος καὶ εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριλαμβάνεται ἔκθεσις τῶν πεπραγμένων τοῦ Δ.Σ. τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου, περὶ τοῦ συνόλου φιλοanthρωπικοῦ ἔργου τοῦ Γενικοῦ καὶ τῶν Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων.

ἄρθρον 20

1. Τὸ Ἴδρυμα καταργεῖται δι' Ἐγκρίσεως καὶ Ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ., ἐπὶ σχετικῆς προτάσεως - ἀποφάσεως τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου. Τυχὸν ἀπόφασις τοῦ Δ.Σ. διὰ κατάργησιν τοῦ Ἰδρύματος δύναται νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν πρότασιν - ἀπόφασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου, ἐφόσον λαμβάνεται προεδρεύοντος τοῦ Μητροπολίτου, καὶ μὲ θετικὴν ὑπὲρ τῆς διαλύσεως ψῆφον αὐτοῦ. Ἡ Ἀπόφασις τῆς Δ.Ι.Σ. δημοσι-

εῖται εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

2. Εἰς περίπτωσιν καταργήσεως τοῦ Ἰδρύματος ἅπαντα ἡ κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία αὐτοῦ περιέρχεται αὐτοδικαίως εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Μεσσηνίας.

ἄρθρον 21

Ὁ Κανονισμὸς λειτουργίας τοῦ Ἰδρύματος τροποποιεῖται δι' Ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ. ἐπὶ τῆς σχετικῆς προτάσεως - ἀποφάσεως τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου. Τυχὸν ἀπόφασις τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος δύναται νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν πρότασιν - ἀπόφασιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου ἐφόσον λαμβάνεται προεδρεύοντος τοῦ Μητροπολίτου, καὶ μὲ θετικὴν ὑπὲρ τῆς τροποποιήσεως ψῆφον αὐτοῦ. Ἡ Ἀπόφασις τῆς Δ.Ι.Σ. δημοσιεύεται εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

ἄρθρον 22

Πᾶν θέμα ἀνακύπτει κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ καὶ μὴ ρητῶς προβλεπόμενον ὑπ' αὐτοῦ, ρυθμίζεται δι' Ἀποφάσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Προέδρου.

ἄρθρον 23

1. Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἄρχει ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἐπισήμου Δελτίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

2. Ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ καταργεῖται τὸ Καταστατικὸν τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου, τὸ συσταθὲν διὰ τῆς ἀπὸ 17.8.1946 Κυβερνητικῆς Ἀποφάσεως (Φ.Ε.Κ. 281/ τ. Α' / 16.9.1946).

ἄρθρον 24

Ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας τὸ ὕψος τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ.

Ἀθῆναι 4ῆ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακοῦλης

**Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Κανονισμὸς ὑπ' ἀριθμ. 187/2008 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 100/1998 Κανονισμοῦ: Περὶ συστάσεως Ἐκκλησιαστικῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Οἰκονομικῶν (Ε.Κ.Υ.Ο.)»

Ἔχουσα ὑπ' ὄψει:

Τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 3 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος.

Τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρων 1 παρ. 4, 3,4 περ. ε', 9,42,46 καὶ 47 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977: «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Φ.Ε.Κ.146/τ.Α /1977).

Τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 3 τοῦ Ν.1811/1988 (Φ.Ε.Κ.231/τ.Α/1988).

Τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 100/1988 Κανονισμοῦ: «Περὶ συστάσεως Ἐκκλησιαστικῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Οἰκονομικῶν (Ε.Κ.Υ.Ο.)» (Φ.Ε.Κ.261/τ.Α' /20.11.1998).

Τὴν ἀνάγκην διασφαλίσεως καὶ ἀσκήσεως κεντρικοῦ ἐλέγχου τῆς νομίμου καὶ κανονικῆς διαχειρίσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας καὶ τῶν κρατικῶν ἢ κοινοτικῶν πόρων, ὅταν διατίθενται εἰς Νομικὰ Πρόσωπα Ἰδιωτικοῦ Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.), εἰς τὰ ὁποῖα μετέχουν Ἐκκλησιαστικά Ν.Π.Δ.Δ. κατὰ ποσοστὸν ἴσον ἢ ἀνώτερον τοῦ 50% τοῦ κεφαλαίου ἢ τῆς περιουσίας των ἢ ὁμοειδῆ πρὸς αὐτὰ Ν.Π.Ι.Δ.

Τὴν ἀπὸ 31.7.2008 Ἀπόφασιν τῆς Δ.Ι.Σ.

Τὴν ἀπὸ 4.10.2008 Ἀπόφασιν Αὐτῆς.

ΨΗΦΙΖΕΙ

Τὸν ὑπ' ἀριθμ.187/2008 Κανονισμὸν ἔχοντα οὕτω:

Κανονισμὸς ὑπ' ἀριθμ. 187/2008

«Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 100/1998 Κανονισμοῦ: Περὶ συστάσεως Ἐκκλησιαστικῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Οἰκονομικῶν (Ε.Κ.Υ.Ο.)»

Ἄρθρον 1

Εἰς τὴν παράγραφον 3 τοῦ ἀρθροῦ 18 τοῦ Κανονισμοῦ ὑπ' ἀριθμ. 100/1998: «Περὶ συστάσεως Ἐκκλησιαστικῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Οἰκονομικῶν (Ε.Κ.Υ.Ο.) προστίθεται ἐδάφιον β', τῆς παραγρ. 3 θεωρουμένης ὡς ἐδάφιον α', τῆς αὐτῆς παραγράφου, ἔχον ὡς ἀκοιούθως:

«β. Ὑπόλογος εἶναι καὶ ὁ ὑπὸ οἰανδήποτε ιδιότητα, ἔστω καὶ ἄνευ ἐξουσιοδοτήσεως, διαχειριστὴς χρημάτων, ἀξιών καὶ ὑλικῶν τῆς περιουσίας ἢ ὁ διαχειριστὴς τῆς προερχομένης ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, τῶν Ν.Π.Δ.Δ., τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως ἢ ἄλλων Διεθνῶν Ὄργανισμῶν χρηματοδοτήσεως ἢ ἐπιχορηγήσεως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νομικῶν Προσώπων Ἰδιωτικοῦ Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.), ἢτοι τῶν Ν.Π.Ι.Δ. εἰς τὰ ὁποῖα μετέχουν, κατὰ ποσοστὸν ἴσον ἢ ἀνώτερον τοῦ 50% τοῦ κεφαλαίου ἢ τῆς περιουσίας των, ἐν ἢ πλείονα Ν.Π.Δ.Δ. ἢ ὁμοειδῆ κατὰ τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα Ν.Π.Ι.Δ.

ἄρθρον 2

Εἰς τὴν παράγραφον 4 τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ Κανονισμοῦ ὑπ' ἀριθμ. 100/ 1998: «Περὶ συστάσεως Ἐκκλησιαστικῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Οἰκονομικῶν (Ε.Κ.Υ.-Ο.), προστίθεται ἐδάφιον β', τοῦ περιεχομένου τῆς παραγρ. 4 θεωρουμένου ὡς ἐδάφιον α', τῆς αὐτῆς παραγράφου, ἔχον ὡς ἀκολουθῶν:

«β. Οἱ Ὑπόλογοι τῶν Ν.Π.Ι.Δ., εἰς τὰ ὁποῖα μετέχουν, κατὰ ποσοστὸν ἴσον ἢ ἀνώτερον τοῦ 50% τοῦ κεφαλαίου ἢ τῆς περιουσίας αὐτῶν, Ἐκκλησιαστικὰ Ν.Π.Δ.Δ. ἢ ὁμοειδῆ κατὰ τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα Ν.Π.Ι.Δ., ἐλέγχονται ὡς πρὸς τὴν νομιμότητα τῆς διαχειρίσεως τῶν ὑπὸ τῶν κυρίων διατακτῶν τῶν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως συμμετεχόντων Ἐκκλησιαστικῶν Ν.Π.Δ.Δ.».

ἄρθρον 3

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

ἄρθρον 4

Ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ Κανονισμοῦ τούτου προκαλεῖται δαπάνη μόνον εἰς βᾶρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Νομικοῦ Προσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὕψος τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4ῃ Ὀκτωβρίου 2008

Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης

**ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ -
ΚΛΗΤΗΡΙΑ ΕΠΙΚΡΙΜΑΤΑ****Προκηρύξεις****Ἱερῶν Μητροπόλεων:****Ἑλλάσσωνας****Θεσσαλιώτιδος
καὶ Φαναριοφερσάλων****Μεσσηνίας****Κίτρους
καὶ Κατερίνης****Σισανίου
καὶ Σιατίτσας****Ἀργολίδος****Νικοπόλεως
καὶ Πρεβέζης****Νεαπόλεως
καὶ Σταυρουπόλεως****Ζακύνθου****Ἐκκλησία Κρήτης****Κυδωνίας
καὶ Ἀποκορώνου****Ἱεραπύτνης
καὶ Στείας****Κλητήρια Ἐπικρίματα****Ἱερᾶς Συνόδου τῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος****Διδυμοτείχου
καὶ Ὁρεστιάδος****Ζιχνῶν
καὶ Νευροκοπίου****Ἱερὰ Μητρόπολις Ἑλλάσσωνας**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἀγίου Ἀθανασίου Μηλίας,

Ἀγίου Δημητρίου Φαρμάκας,

Ἀγίων Κων/νου καὶ Ἐλένης Στεφανοβούνου,

Ἀγίου Νικολάου Καρυᾶς,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Ἑλλάσσωνι τῇ 19ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Ἑλλάσσωνας ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

**Ἱερὰ Μητρόπολις Θεσσαλιώτιδος καὶ
Φαναριοφερσάλων**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 817/1978 (ΦΕΚ 170, Α', 8.10.1978) «Περὶ ρυθμίσεως ἐνίων ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων», ὡς καὶ τὸ Προεδρικὸν Διάταγμα 582/1980 (ΦΕΚ, 158, Α' 11.7.1980) «Περὶ κατανομῆς θέσεων Ἱεροκηρύκων εἰς τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἀποφασίζομεν ὅπως προκηρύξωμεν διὰ τῆς παρουσίας τὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἱεροκήρυκος τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ δικαιολογητικῶν, ἵνα προβῶμεν εἰς τὰς περαιτέρω ὑπηρεσιακὰς ἐνεργείας πρὸς τοποθέτησίν του.

Ἐν Καρδίτῃ τῇ 17ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων
ΚΥΡΙΛΛΟΣ**Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσσηνίας**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ἀντικαλάμου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας ὑποβάλλωσιν

ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Καλαμάτᾳ τῆ 17ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἀρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἁγίου Βασιλείου Πολίχνης,

Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Καρβελίου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Καλαμάτᾳ τῆ 27ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἀρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἁγίου Ἀθανασίου Ἀδριανῆς,

Ἁγίας Τριάδος Ἡλέκτρας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Καλαμάτᾳ τῆ 8ῃ Ὀκτωβρίου 2008

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κίτρους καὶ Κατερίνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἀρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Γεωργίου Μεγάλῃς Γέφυρας Πιερίας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Κατερίνῃ τῆ 22ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Κίτρους καὶ Κατερίνης ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Σισανίου καὶ Σιατίστης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἀρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Εἰσοδίων Θεοτόκου Βυθοῦ,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Σιατίστῃ τῆ 26ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΠΑΥΛΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Σισανίου καὶ Σιατίστης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἀρθρων 38 παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977, καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ἁγίου Γεωργίου Νεαπόλεως,

καλοῦμεν τοὺς βουλευομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Σιατίστῃ τῇ 26ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΠΑΥΛΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀργοῦδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977, καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ

Ἁγίου Γεωργίου Ναυπλίου,

καλοῦμεν τοὺς βουλευομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 24ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Ἀργοῦδος ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ζωοδόχου Πηγῆς Ἀθνοτόπου Ἄρτης,

Ἁγίας Κυριακῆς Ἀπομέρου Ἄρτης,

Ἁγίου Ἀθανασίου Γριμπόβου Ἄρτης,

Ἁγίας Παρασκευῆς Μύτικα Ἄρτης,

Γενεσίου Θεοτόκου Πιστινῶν Φιλιππιάδος,

Ἁγίας Αἰκατερίνης Στρογγυλῆς Φιλιππιάδος, καλοῦμεν τοὺς βουλευομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 26ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977, καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ

Ἁγίου Νικολάου Θεσσαλονίκης,

καλοῦμεν τοὺς βουλευομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Νεαπόλει τῇ 10ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΒΑΡΝΑΒΑΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Λουκά Σταυρουπόλεως,

καλοῦμεν τοὺς βουλευομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Νεαπόλει τῇ 10ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΒΑΡΝΑΒΑΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ζακύνθου

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/19-73, γ) τοῦ Ν. 673/1977, καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῶ

Ἁγίου Νικολαίου πόλεως Ζακύνθου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ζακύνθῳ τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου 2008

† Ὁ Ζακύνθου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΡΗΤΗΣ**Ἱερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου**

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 35/2008 Πράξεως ἡμῶν προκηρύσσομεν τὰς κενὰς ἐφημερικὰς θέσεις: 1) Ἁγίου Δημητρίου Ράμνης Ἀποκορώνου, 2) Ἁγίας Παρασκευῆς Κοντοπούλων Κυδωνίας, 3) Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Μανωλιοπούλου Κυδωνίας, 4) Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Στύλλου Ἀποκορώνου, 5) Προφήτου Ἡλιοῦ Καθιανῶν Ἀκρωτηρίου, 6) Ἁγίου Νικολάου Ἁγίας Κυδωνίας, προσκαλοῦμε δὲ τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐνεργήσουν τὰ δέοντα διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Χανίοις, τῇ 17ῃ Σεπτεμβρίου 2008

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἱεραπύτνης καὶ Στείας

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μίας (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΥΕ Κλητῆρων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἱεραπύτνης καὶ Στείας, ἐγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. Ἀποφάσεως ΔΙΠΠ/Φ. ΕΓΚΡ. 10/463/20440/16.8.2007,

Π.Υ.Σ. 33/2006, καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς εἴκοσι ἡμερῶν (20) ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» νὰ ὑποβάλλωσιν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικὰ εἰς τὰ ἐν Ἱεραπέτρα Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Ἱεραπέτρα τῇ 10ῃ Σεπτεμβρίου 2008.

† Ὁ Ἱεραπύτνης καὶ Στείας ΕΥΓΕΝΙΟΣ

ΚΛΗΤΗΡΙΑ ΕΠΙΚΡΙΜΑΤΑ**Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος****Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν Δικαστήριον**

Πρὸς τὸν

Τὸν Πρεσβύτερον

Φίλιππον Ἀποστολόπουλον τοῦ Γεωργίου Κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς (καὶ νῦν Ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλεῖσαι ὅπως ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους καὶ Μοναχοὺς Δικαστηρίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν τῷ Συνοδικῷ Μεγάρῳ, κειμένῳ ἐπὶ τῶν ὁδῶν Ἰωάννου Γενναδίου 14 καὶ Ἰασίου 1, τὴν 14ην Ἰανουαρίου 2009, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 6 μ.μ., ἵνα δικασθῆς κατηγορούμενος ἐπὶ ἀντικανονικοῖς ἀδικήμασι ἅτινα προσάπτονταί σοι ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ ἐγγράφῳ καὶ κρίνεται σκόπιμον ὅπως μὴ ἀναγραφῶσιν ἐν τῷ παρόντι κλητηρίῳ θεοπίσματι δυνάμει τῶν διατάξεων τῆς παρ. 3 τοῦ ἄρθρου 110 τοῦ Ν. 5383/1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν Διαδικασίας».

Προσεπιδηλοῦμέν σοι ὅτι ἐν περιπτώσει ἀπειθείας σου καὶ μὴ ἐμφανίσεώς σου τῇ ὡς ἄνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ, θέλεις δικασθῆ ἑρήμην.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Πρωτοβαθμίου

Συνοδικοῦ Δικαστηρίου

† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ὁ Γραμματέας

Ἄρχιμ. Χρυσόστομος Τσιρίγκας

Ἱερὰ Μητρόπολις Διδυμοτείχου καὶ Ὀρεστιάδος

Ἀριθμ. Πρωτ.: Γ.516/14.7.2008

Πρὸς

Τὸν Ἱερομόναχον Φιλάρετον Παπαδόπουλον
Κληρικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

Καλεῖσαι ἵνα ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Διδυμοτείχου, Ὀρεστιάδος καὶ Σουφλίου τῇ 4ῃ Αὐγούστου 2008, ἡμέρα Δευτέρα καὶ ὥρα 12η μεσημβρινὴ ἐν Διδυμοτείχῳ καὶ ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ὁδὸς Πατριάρχου Διονυσίου 7, ἵνα δικασθῆς ἐπὶ α) κατασκανδαλισμῶ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, β) ἀντεκκλησιαστικῆ συμπεριφορᾷ καὶ ἀναρμόστῳ ἠθικῶ βίῳ, πράξεις δι' ὧν στοιχειοθετοῦνται τὰ ἀνωτέρω κανονικὰ ἀδικήματα, ἅτινα καὶ σαφῶς προβλέπονται καὶ ρητῶς τιμωροῦνται, ὑπὸ τῶν θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Γραφικῶν Λογίων ΝΗ' Ἱεροῦ Κανόνος τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, Γ' Ἱεροῦ Κανόνος τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ε' Ἱεροῦ Κανόνος τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Α' Τιμόθεον δ' 12-13 καὶ Ματθ. ΙΗ' 6-9.

Προσεπιδηλοῦμεν σοι, ὅτι, ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὡς ἄνω τε ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ, θέλεις δικασθῆ ἐρήμην.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου
Μητροπολίτης

† Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὀρεστιάδος ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου

Τὸν Αἰδεσιμώτατον Πρεσβύτερον

Δημήτριον Παντούδην

Ἐφημέριον Ἱεροῦ Ναοῦ

Ζωοδόχου Πηγῆς Ἡλιοκώμης.

(καὶ νῦν ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλοῦμέν σε ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου τῇ 7ῃ Ὀκτωβρίου 2008, ἡμέραν Τρίτη καὶ ὥρα 9:00 π.μ. προκειμένου ἵνα ἀπολογηθῆς ἐπὶ τῶν ἀποδιδομένων σοι κατηγοριῶν, α) ἐπὶ ἐκουσίᾳ παραιτήσῃ ἐκ τῆς Ἱερατικῆς ιδιότητος, β) αὐτογνώμονι ἀποβολῆ τοῦ Ἱερατικοῦ Σχήματος καὶ γ) βαρυτάτῳ σκανδαλισμῶ τῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν, ἀδικήματα προβλεπόμενα καὶ τιμωρούμενα ὑπὸ τῶν ΕΒ' καὶ ΝΗ' Ἱερῶν Κανόνων τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, Ζ' Ἱεροῦ Κανόνος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Γραφικῶν Λογίων Ματθ. ΙΗ'. 6-9.

Προσεπιδηλοῦμεν σοι, ὅτι, ἐν περιπτώσει μὴ ἐμφανίσεώς σου θέλει ἐνεργηθῶσι κατὰ σοῦ τὰ ὑπὸ τῶν ἄρθρων 62 καὶ 112 τοῦ Ν. 5383/1932 ὡς ταῦτα ἰσχύουσι κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 44 παρ. 1 τοῦ Ν.590/1977.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Πατριάρχης εἰς Κιέβον

Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ
Ἀθηνῶν

Δι' Ἀνακοινωθέντος τῆς Ἀρχιγραμματείας τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἀπὸ 2ας Ἰουλίου 2008, εἶχε γνωσθῆ ὅτι «ἡ Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὰς τακτικὰς συνεδρίας αὐτῆς μεταξύ 23-25 Ἰουνίου ἐ.ἔ. ἐθέωρησε τὰς ἀπευθυνθείσας προσκλήσεις τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου ὅπως ἀποσταλῆ εἰς Οὐκρανίαν Πατριαρχικὴ Ἀντιπροσωπεῖα πρὸς συμμετοχὴν εἰς τοὺς ἑορτασμοὺς τῆς ἐπετείου τῶν 1020 ἐτῶν τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Ρῶς τοῦ Κιέβου, καὶ τοῦ Ἐξοχ. Προέδρου τῆς Οὐκρανίας κ. Viktor Yushchenko πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα τὸν Οἰκουμηνικὸν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον ὅπως προστῆ τῶν ὡς ἄνω ἑορτασμῶν. Ἀξιολογήσασα τὰς προσκλήσεις ταύτας τῆς τε Ἐκκλησίας, τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Οὐκρανίας καὶ ἐν ἐκτιμήσει τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν, ἀπεφάσισεν ὅπως ὡς Μήτηρ Ἐκκλησία, ἥτις ὠδήγησε τὸν οὐκρανικὸν λαὸν εἰς τὸ βάπτισμα, ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς ὡς ἄνω προσκλήσεις, διὰ τῆς ἀποστολῆς Πατριαρχικῆς Ἀντιπροσωπεῖας, τῆς ὁποίας θὰ ἡγηθῆ αὐτοπροσώπως ἡ Α. Θ. Παναγιότης».

Ἐν συνεχείᾳ τῶν ἀνωτέρω, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμηνικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος ἀνεχώρησε περὶ τὴν 8ην πρωινήν τῆς Παρασκευῆς, 25ης τ.μ., εἰς Οὐκρανίαν διὰ τὴν συμμετάσχη εἰς τοὺς ἑορτασμοὺς τῶν 1020 ἐτῶν ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος τῶν Κιεβινῶν, τὸ ὁποῖον ἐπραγματοποιήθη τῇ στοργικῇ μερίμνῃ τοῦ Οἰκουμηνικοῦ Πατριαρχείου.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Χώρας Ἐξοχ. κ. Viktor Yushchenko προσκαλέσας ἐπίσημως τὸν Πατριάρχην, ἀπέστειλεν ἰδιωτικὸν ἀεροσκάφος ἵνα παραλάβῃ Αὐτὸν καὶ τὴν συνοδείαν Του, εἰς τὴν ὁποίαν συμμετέσχον οἱ Σεβ. Ἀρχιερεῖς Αὐστρίας κ. Μιχαήλ, Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως κ. Εἰρναῖος, Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ, Ἀμισοῦ κ. Νικόλαος καὶ Κομάνων κ. Γαβριήλ, οἱ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς Ἀρχιμ. κ. Ἐλπιδοφόρος καὶ Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μάξιμος, ὁ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Τσέτσς, ὁ ἱερολ. Πατριαρχικὸς Διάκονος Βησσαρίων, οἱ Ἐντιμολ. Καθηγνῆται κ. Ἀντώνιος-Αἰμίλιος Ταχιᾶος καὶ Βηλάσιος Φειδᾶς κ.ᾶ.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἔλαβε χώραν ἡ συνάντησις τῆς Α.Θ. Παναγιότητος μετὰ τοῦ Προέδρου τῆς Οὐκρανίας Ἐξοχ. κ. Viktor Yushchenko, μετὰ διώρον δὲ ἠκολούθησεν ἡ συνάντησις τοῦ Προέδρου μετὰ τῶν εὐγενῶς ἀποδεχθέντων πρόσκλησιν καὶ παρισταμένων εἰς τὰς ἐν Κιέβῳ ἐκδηλώσεις Μακ. Ἀρχιεπισκόπων Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου Β΄ καὶ Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου. Κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην ἀπενεμήθη ὑπὸ τοῦ Προέδρου εἰς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, τὸν Πατριάρχην, ἡ ὑψίστη τιμητικὴ διάκρισις τῆς χώρας, τὸ ἀνώτατον παράσημον τοῦ Τάγματος τοῦ Πρίγκηπος Γιαροσλάβου τοῦ Σοφοῦ, Πρώτης Τάξεως.

(Ἐκ τοῦ Δελτίου ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ τῆς 31.7.2008)

Ἀνακοινωθὲν ἐπὶ τῇ συνάξει τῶν Προκαθημένων τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Τὸ Οἰκουμηνικὸν Πατριαρχεῖον, ἐν τοῖς πηλοῖσις τῶν ἑορτασμῶν τοῦ ἔτους 2008, τὸ ὁποῖον ὡς γνωστὸν ἀνεκνήρυχθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἔτος ἀφιερωθὲν εἰς

τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, συνεκάλεσεν εἰς τὴν Πόλιν Σύναξιν τῶν Προκαθημένων τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μεταξύ 9-12 Ὀκτωβρίου.

Εἰς τὴν μείζονα καὶ σημαντικὴν ταύτην ἐκδήλωσιν, ὀριστικοποιήθη ἡ προσωπικὴ συμμετοχὴ τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας κ. Θεοδώρου (Αἴγυπτος), Ἀντιοχείας κ. Ἰγνατίου (Δαμασκὸς Συρίας), Ἱεροσολύμων κ. Θεοφίλου, Μόσχας κ. Ἀλεξίου (Ρωσσία), ὡς καὶ τῶν Ἀρχιεπισκόπων Κύπρου κ. Χρυσοστόμου, Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου, Τσεχίας καὶ Σλοβακίας κ. Χριστοφόρου καὶ Φιλιππίνων κ. Λέοντος καὶ τοῦ Μητροπολίτου Ταϊλάνης καὶ πάσης Ἑσθονίας κ. Στεφάνου. Αἱ Ἐκκλησίαι Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, Γεωργίας καὶ Πολωνίας θὰ ἐκπροσωπηθοῦν δι' ἀντιπροσωπειῶν ἐξ ἀρχιερέων.

Αἱ ἐργασίαι τῆς Συνάξεως θὰ ἀρχίσουν τὴν 10ην Ὀκτωβρίου ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου ἐν Φαναρίῳ, ἐνῶ ἡ κατακλίσις θὰ γίνῃ τὴν ἐπομένην, 11ην Ὀκτωβρίου. Ἐπὶ τῇ ὁλοκληρώσει τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνάξεως, οἱ Προκαθημένοι τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν θὰ ἐξαπολύσουν Μήνυμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἀναγνωσθῇ τὴν Κυριακὴν, 12ην Ὀκτωβρίου, κατὰ τὴν Θείαν Λειτουργίαν, τὴν ὁποίαν θὰ τελέσουν ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ὁμοῦ ἅπαντες οἱ Προκαθημένοι, προεξαρχούσης τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου.

Εἰς τὰ πλάισια τῶν αὐτῶν ἑορτασμῶν τοῦ ἔτους Ἀποστόλου Παύλου, συγκαλεῖται τὰς αὐτὰς ἡμερομηνίας ἐν Φαναρίῳ Διεθνὲς Βιβλικὸν Συμπόσιον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ λάβουν μέρος τόσο οἱ Προκαθημένοι καὶ αἱ Ἀντιπροσωπείαι τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅσον καὶ ἐπιστήμονες-ειδικοί βιβλικοί θεολόγοι καὶ καθηγηταὶ μὲ ἀναλόγους ἐπιστημονικὰς εἰσηγήσεις καὶ ἀνακοινώσεις ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον.

Τὸ ἑσπέρας τῆς 12ης Ὀκτωβρίου δι' εἰδικῶς ναυλωμένου ἀεροσκάφους τῶν Τουρκικῶν Ἀερογραμμῶν θὰ ἀρχίσῃ περιοδεία-προσκύνημα πάντων τῶν ὡς ἄνω εἰς τινὰς ἐκ πόλεων τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς: Ἐφεσον, Ἀττάλειαν, Πέργην, Λίνδον Ρόδου καὶ Καλοῦς Λιμένας Κρήτης. Τὴν 16ην Ὀκτωβρίου θὰ γίνῃ ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης ἡ κατακλίσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Βιβλικοῦ Συμποσίου καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀεροσκάφους θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐπιστροφή εἰς Πόλιν.

Τὸν θεσμόν τῶν Συνάξεων τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐνεκαινίασεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ, ἵνα δοθῇ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἡ δυνατότης νὰ προβληθῇ ἡ ἐνότης τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ συντονισμὸς τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ συγχρόνων θεμάτων ἀμέσου ἐπικαιρότητας. Ὡς γνωστόν, ἀνάλογοι Συνάξεις Προκαθημένων ἔχουν γίνῃ τὰ ἔτη 1992 (Φανάριον), 1995 (Πάτμος), 1998 (Σόφια), 2000 (Ἱεροσόλυμα, Πόλις καὶ Νίκαια τῆς Βιθυνίας), 2005 (Φανάριον).

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 7ῃ Ὀκτωβρίου 2008.

Ἐκ τῆς Ἀρχιγραμματείας
τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου πρὸς τοὺς Ἐκπαιδευτικοὺς τῶν Σχολείων τῆς Ἀθήνας μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους 2008-09

Ἀγαπητοί μου,

Εἶναι κοινὴ διαπίστωση ὅτι ἡ ἐποχὴ μας χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ρευστότητα, ἀπὸ τὴν ἐλλειψὴν νοήματος ζωῆς καὶ ἐλευθερίας καὶ ἀπὸ τὸ φόβον τῆς μοναξιάς καὶ τοῦ θανάτου¹. Εἶναι ἐπόμενο οἱ ἀπορίες μας καὶ οἱ ἀνησυχίες μας νὰ συνοψίζονται στὸ ἐρώτημα τῆς ἀναζήτησης τοῦ μέλλοντος σὲ ἓνα περιβάλλον ποῦ ἀλλιάζει. Ὅπως εἶναι εὐλογία καὶ ἡ στόχευσή μας σὲ Παιδεία ποῦ ἀληθεύει καὶ ὄχι ἀπλᾶ σὲ ἓνα ἐκπαιδευτικὸ σύστημα.

Οἱ πηγεὲς ποῦ δημιουργοῦμε στὰ παιδιά μας δὲν εἶναι ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν τῆς ἀλήθειας ἀλλὰ ὅταν μὲ εὐθύνη τῶν ἐνηλίκων δὲν μποροῦν νὰ δοῦν τὸ μέλλον τους. Τὸ πιθανότερον εἶναι ὅτι βλέπουν στὰ μάτια μας ὅτι τὰ ἀγαπᾶμε γιὰτὶ εἶναι τὸ μέλλον μας. Διπλῶς, ἐπομένως, ὁ πόνος στὴν ψυχὴ τους. Ἡ ἀγάπη μας εἶναι ἀόρατη καὶ τὸ ὁρατὸ μέλλον δὲν εἶναι δικό τους. Γιατί νὰ δημιουργήσουν; Ἀπομνημονεύουν τις βέβαιες ἀπαντήσεις τῶν ἐνηλίκων.

Ἔχουμε ἀνάγκη, ἐπομένως τὸ αἷμα τῆς πηγῆς τους νὰ τὸ «πλύνουμε... μὲ τὸ μελάνι» τῆς Παιδείας. Χρειάζεται νὰ καθαρίσουμε τὴν πηγήν ποῦ ἀνοίγει τὸ κενό,

1. I.Yallom, Ἐρησκεία καὶ Ψυχιατρικὴ, ἔκδ. Ἄγρα.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος συνοδευόμενος ἀπὸ μέλη τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἐτέλεσε τὸν Ἀγιασμό γιὰ τὴν ἐναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς νέας Συνόδου τῆς Βουλῆς (6.10.2008).

νὰ τῆς σταλάξουμε λίγο ἀπὸ τὸ δικό μας αἷμα, ἀπὸ τὸ μελάνι τῆς σπουδῆς μας καὶ τοῦ προσωπικοῦ μας ὁράματος, ἀπὸ τὸν κόπο τῆς πίστης μας, ἀπὸ τὰ χρώματα τῆς ἐλπίδας ποὺ ὁ Χριστὸς δίδαξε μὲ τὴν Ἀνάστασή Του.

Ὅπως ἡ παιδαγωγικὴ σας πορεία ἔχει πολλὲς φορὲς ἀποδείξει, ὁ δάσκαλος μὲ τὴν ἀγάπη του, τὴ σοφία καὶ τὸ μόχθο του ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ δείξει στοὺς μαθητὲς του πὼς τὸ «κενὸ ὑπάρχει ὅσο δὲν πέφτετε μέσα του»².

Εἶναι σαφές, ἐπομένως, ὅτι ἡ ἀγωγή τῶν παιδιῶν μας ἀπαιτεῖ ἀπὸ ὄλους μας αὐτὴν τὴ θυσία. Ἀπαιτεῖ ἀκόμα τὴ μαθητεία τους στὴ γλῶσσα τοῦ ἀπείρου μιᾶς καὶ «τὸ ἀπειρο ὑπάρχει γιὰ μᾶς ὅπως ἡ γλῶσσα γιὰ τὸν κωφάλαλο», ὅπως γράφει πάλι ὁ ποιητής. Ἴσως γιατί, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει δημιουργηθεῖ γιὰ νὰ συζητῇ μὲ τὸ Θεό, ἡ ζωὴ αὐτὴ παραμένει ἕνας τρόπος ὑπαρξῆς πολλὲς φορὲς ἄγνωστος.

Ὅμως ἐὰν κάθε ἄνθρωπος μάθει νὰ ἐκφράζεται μὲ τὴ γλῶσσα τοῦ Ἀπείρου, τοῦ Φωτὸς τοῦ Χριστοῦ, τότε θὰ κατορθώσει νὰ μεταμορφώσει τὸν ἄνθρωπο σὲ Θεᾶνθρωπο.

Ἡ σπουδὴ αὐτὴ ζητᾷ τὴν ὑπέρβαση γιὰ τὴν ὁποία προσευχόμεστε νὰ εὐδοκιμεῖ ὄχι μόνο στὸ χῶρο τοῦ σχολείου ἀλλὰ καὶ πέρα ἀπὸ αὐτόν. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὁ δάσκαλος ἀποτελεῖ φῶς, ἀλλὰ καὶ μικρὰ ζύμη, ἀλλά τι ποὺ μπορεῖ νὰ συντηρήσει οὐσιαστικὰ τὴν ὁμορφιὰ τῆς ψυχῆς τῶν παιδιῶν μας.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐναρξῆς τῆς νέας χρονιάς θὰ σᾶς παρακαλοῦσα νὰ συνεχίσετε τὸν ἀγῶνα σας γιὰ ἀλήθεια.

«Ἡ ἀλήθεια ἔτσι δὲ λένε;-εἶναι ὀδυνηρὴ καὶ ἔχει ἀνάγκη, νὰ ξέρεις, ἀπὸ τὸ αἷμα σου ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν λαβωματιῆς σου...»³

Καλὴ καὶ εὐλογημένη χρονιά!

2. Ὁδ. Ἐλύτη, Μαρία Νεφέλη, ἔκδ. Ἴκαρος σελ 363.

3. Ὁδ. Ἐλύτη, Μαρία Νεφέλη, ἔκδ. Ἴκαρος σελ 366.

**Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου πρὸς τοὺς μαθητὲς καὶ
τὶς μαθήτριες τῶν Γυμνασίων καὶ Λυκείων μὲ τὴν
εὐκαιρία τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους
2008-09**

11.9.2008

Ἀγαπητά μου παιδιά,

Ἔνας σύγχρονος ἑλληνας ποιητῆς ἔγραψε:

*«Τί πιότερο ζητᾶμε ὄλοι οἱ ἄνθρωποι;
Ἐναν κόσμο, ῥέει,
ποὺ δὲ θὰ μᾶς ποδοπατᾶνε τὰ ὄνειρα
ποὺ δὲ θὰ μᾶς γκρεμίζουν τὸ κατώφλι
ποὺ θὰ μπορούμε νὰ χαμογελάμε
μ' ἓνα μεγάλο γέλιο, ὀλοστρόγγυλο, πλατὺ
νά, σὰν αὐτὸν τὸν ἥλιο ποὺ ἀνεβαίνει!»¹*

Πίσω ἀπὸ ὅλες τὶς γνώσεις ποὺ καλεῖστε νὰ μάθετε, κρύβεται στὴν πραγματικότητα ἡ δίψα κάθε ἀνθρώπου γιὰ ἓνα κόσμο εἰρηνικό, φωτεινό, μὲ ἀνθρώπους ποὺ θὰ ὀραματίζονται ἄφοβα, θὰ δημιουργοῦν καὶ θὰ ἀντιμετωπίζουν τὴ ζωὴ τους μὲ χαμόγελο.

Ἡ μάθηση, ἡ ὁποία εἶναι ἓνας ἐπίπονος, μακρὺς ἀλλὰ σπουδαῖος ἀγώνας, δὲν ταυτίζεται μὲ τὴν ἀπομνημόνευση, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀναζήτηση τοῦ ποιητῆ. Δὲν ταυτίζεται μὲ τὴν ἀπόδοση σὲ ὠριαῖες δοκιμασίες, ἀλλὰ μὲ τὴν σπουδὴ στὸν κόπο ὅσων ἐργάστηκαν γιὰ τὴν ὁμορφιὰ τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου.

Ἡ μαθητεία δὲν εἶναι περιορισμὸς σὲ μία αἴθουσα, ἀλλὰ συνοδοιπορία μὲ χιλιάδες ἄλλους ἀνθρώπους ποὺ ἀναζητήσαν νόημα, ἐλπίδα καὶ ἀλήθεια. Διαβάστε πίσω ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν μαθημάτων σας καὶ θὰ συναντηθεῖτε μὲ τὴν ἀγωνία, τὴν εὐθύνη, τὴν πίκρα ἀλλὰ καὶ τὴ δικαίωση, τὴ χαρὰ καὶ τὴν ἐλπίδα ὅλων ὅσων ὄνειρεύτηκαν ἓναν κόσμο ὁμορφότερο καὶ ἀνοικτόκαρδο.

Τὰ ἐκπαιδευτικὰ συστήματα τῶν περισσοτέρων χωρῶν τῶν ἰσχυρῶν, οἰκονομικά, κρατῶν εἶναι γνωστὸ ὅτι δὲν ἀφήνουν περιθώρια γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Στοχεύουν περισσότερο στὴ δημιουργία ἰδανικῶν, ἐν δυνάμει, ἀπασχολουμένων. Ὅσο ὁμως καὶ ἂν εἶναι στενὰ τὰ περιθώρια, ἡ γνώση τῆς ἀλήθειας, ὅπως διδάσκει ὁ Κύριος μας, ἐλευθερώνει τὸν ἀνθρώπο².

1. Τ. Λειβαδίτης, «Ὅστω ἄνθρωποι βαδίζουν πάνω στὴ γῆ». Τὸ ποίημα βρίσκεται στὴ συλλογὴ «Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ ταμποῦρλο», ἐκδ. Κέδρος, Ἀθήνα 1979, σελ. 94.

2. Ἰω. 8,32: «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθεια καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς».

Ἀγαπητά μου παιδιά,

Μὴ φοβηθεῖτε τὴ στείριότητα καὶ τὴ μονομέρεια τῶν κοινωνιῶν μας, μπορείτε νὰ δημιουργήσετε αὐτὸν τὸν κόσμο ποὺ ἀναζητᾶ ὁ ποιητῆς. Δὲν κρύβεται στὰ βιβλία, ἀλλὰ ἀποκαλύπτεται σὲ αὐτά. Σπουδάστε τον γιὰ νὰ ἐμφανιστεῖ μπροστὰ στὰ μάτια μας ἔχοντας στὴν καρδιά σας τὴν ἀλήθεια, τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ὁμορφιὰ τῆς ἀγάπης ποὺ δωρίζει ὁ Θεὸς στὰ παιδιά Του.

Καλὴ καὶ εὐλογημένη χρονιά!

**Μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου πρὸς τοὺς μαθητὲς καὶ
τὶς μαθήτριες τῶν Δημοτικῶν Σχολείων μὲ τὴν εὐκαιρία
τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους 2008-09**

11.9.2008

Ἀγαπητά μου παιδιά,

Κάποια φορὰ ἓνα παιδί, ὅπως ἐσεῖς, ἐξερευνώντας τὸν πλανήτη μας, συνάντησε μία ἀλεπού. Τὸ ὀλομόναχο παιδί δὲν ἤθελε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ παίξει μαζί της. Ἡ ἀλεπού κοιτώντας τὸ παιδί ἀναρωτήθηκε:

—Ἐσὺ δὲν εἶσαι ἀπὸ ἐδῶ... τί γυρεύεις;

—Γυρεύω τοὺς ἀνθρώπους... ἀπάντησε τὸ παιδί.

Ἡ ἀναζήτηση τοῦ παιδιοῦ ἴσως δίνει μία ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα ποὺ ἔχουμε ὄλοι. Τί πράγματι ἀναζητοῦμε ἀπὸ τὶς σπουδές μας;

Ἀναζητοῦμε τὸν ὁμορφο ἀνθρώπο ποὺ ἐπῆλασε ὁ Θεός. Τὸν ἀνθρώπο ποὺ ἐσεῖς τὸν φανερώνετε στὸ χαμογελιστὸ πρόσωπό σας. Τὸν ἀνθρώπο ποὺ ἐμεῖς οἱ μεγάλοι τὸν κρύβουμε βαθιὰ μέσα μας.

Τὰ λόγια τῶν δασκάλων σας σὲ κάθε μάθημα, σὲ κάθε σελίδα τῶν βιβλίων ποὺ διαβάζετε, ἡ συμβουλὴ τῶν γονιῶν σας καὶ ὄλων ὅσων σᾶς ἀγαπᾶνε, ἀνοίγουν τὸ δρόμο γιὰ αὐτὴ τὴν ἀνακάλυψη. Ἡ γνώση τοῦ κόσμου ποὺ σᾶς ἀγκαλιάζει δὲν εἶναι παρὰ οἱ σπόροι οἱ ὁποῖοι, γιὰ νὰ ὑπάρξουν καὶ νὰ ἀνθίσουν, πρέπει νὰ βρεθεῖ γόνιμη γῆ. Αὐτὴ ἡ γῆ εἶναι ὁ ὁμορφος ἀνθρώπος ποὺ βρίσκεται μέσα σας, ἡ ἴδια σας ἡ ψυχὴ.

Ὅσο ἡ ψυχὴ σας παραμένει ὁμορφη, ὅ,τι ἀγγίζετε, ὅ,τι βλέπετε, ὅ,τι ἀγκαλιάζετε θὰ τὸ ὁμορφαίνετε. Ὁ κόσμος ὅλος θὰ ὁμορφαίνει ἀπὸ τὴ σκέψη σας, τὸ χαμόγελο, τὰ ἐρωτήματά σας.

Ἀγαπητά μου παιδιά,

Προσεύχομαι ὥστε στὸ τέλος αὐτῆς τῆς χρονιάς, μὲ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, ὅ,τι ἔχετε μάθει, ὅ,τι ἔχετε διδαχθεῖ, νὰ φωτίζει καὶ νὰ ὁμορφαίνει ἀκόμα περισσότερο τὰ χαμογελιστὰ πρόσωπά σας ποὺ ζωντανεύουν τὶς αὐλὲς τῶν σχολείων σήμερα.

Καλὴ καὶ εὐλογημένη χρονιά!

Ἅγιος Γεώργιος Καρσλίδης

Συμπληρώνεται πενήνταετία ἀπὸ τῆς μακαρίας κοιμήσεως τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Γεωργίου Καρσλίδη (1901-1959). Κατὰ τὴν 150ῆ Συνοδική περίοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ τὴ Συνεδρία τῆς 31.8.2007 ἀποφασίσθηκε ἡ συναρίθμηση μετὰ τῶν ἁγίων τῆς πίστεώς μας τοῦ ἀειμνήστου, ἀξιωμακαρίστου καὶ ἀξιολόγου, λίαν ἐναρέτου, εὐλαβεστάτου καὶ πολυπαθοῦς ἱερομονάχου Γεωργίου Καρσλίδη, κατόπιν ἐμπεριστατωμένης εἰσηγήσεως-προτάσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δράμας κ. Παύλου. Ὅλα τὰ στοιχεῖα ὑπεβλήθησαν στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, τὰ ὁποῖα μελέτησε ἡ ἀρμόδια Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ κατόπιν αἰτιολογημένης εἰσηγήσεώς της στίς 18.3.2008, ἡ Σύνοδος τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀναγνώρισε τὴν ἤδη ὑπάρχουσα ὑπὸ τοῦ πιστοῦ λαοῦ τιμὴ καὶ ἁγιοκατάταξε τὸν ὅσιο πατέρα ἡμῶν Γεώργιο Καρσλίδη, τὸν ἐξ Ἀργυρουπόλεως τοῦ Πόντου, ὁ ὁποῖος κυρίως ἔδρασε στὴν περιοχὴ τῆς Δράμας καὶ ἐκεῖ ἀνεπαύθη. Στὴν ἱερὰ μὴν Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος, ὅπου ἐκεῖ ἐτάφη καὶ μετὰ τὴν ἀπὸ ἔτους ἀνακομιδὴ τῶν τιμῶν καὶ χαριτόβρυτων λειψάνων του ἐκεῖ φυλάγονται, προχέοντας ἰάματα στοὺς μὲ πίστη ἀσπαζόμενους αὐτά. Στίς 4 Νοεμβρίου, μὲ τὴν παρουσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, θὰ τελεσθεῖ πανηγυρικὰ, στὴ σήμερα ἀνθοῦσα κοινοβιακὴ γυναικεία μὴν, ἡ πρώτη ἐτήσια μνήμη του.

(Ἀπὸ τὸ Περιοδικὸ ΠΡΩΤΑΤΟ, ἀριθ. 111,
Ἰουλίου-Σεπτεμβρίου 2008)

Τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ

Στίς 3 Ἰουλίου τ.ἔ. ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ὑπεδέχθη τὰ λείψανα τοῦ μεγάλου Ἁγίου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ἁγίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ. Στίς πανηγυρικὲς Ἀκολουθίες καὶ ἐκδηλώσεις προέστη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος καὶ μετεῖχαν πολλοὶ Μητροπολίτες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας καὶ ἄλλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Συγκινητικὴ ὑπῆρξε ἡ προσέλευση τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ ἡμέρες προσκυνοῦσαν τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου. Ὁ Ἅγιος Σεραφεῖμ ἔζησε κατὰ τὴν περίοδο 1759-1833. Κατετάγη στὸ Ἀγιολόγιον τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τὸ 1903 καὶ τιμᾶται σήμερα ἀπὸ ὅλους τοὺς Ὁρθοδόξους τῆς Οἰκουμένης. Μετὰ τὴν Ἰουλιανὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1917 τὰ λείψανά του ἐξαφανίσθηκαν προφανῶς γιὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος. Ἄνευρέθησαν θαυματουργικῶς κατὰ τὴν μετακομμουνιστικὴ περίοδο, μετὰ τὸ 1990, σὲ ἓνα κιβώτιο στὰ ὑπόγεια τοῦ Κρεμλίνου τῆς Μόσχας. Ἐνα θαυμαστὸ περιστατικὸ πὺν καταδεικνύει τὴν ἀγιότητα αὐτῆς τῆς ἀσκητικῆς μορφῆς κατέγραψε τὸ πνευματικὸ του τέκνο Νικόλαος Μοτοβίλωφ. Τὸ ἀντιγράφουμε ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Φώτη Κόντογλου «Εὐλογημένο Καταφύγιον»:

«Τότε πῆρα θάρρος ἀπὸ τὰ λόγια του καὶ τὸν κοίταξα. Μὰ μ' ἔπιασε τρόμος! Νὰ φαντασθῆς μέσα στὴ σφαῖρα τοῦ ἡλίου τὸ καταμεσήμερο, πὺν λα-

Ἅγιος Γεώργιος Καρσλίδης

**Τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου
Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ**

**Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης
στὸ Εὐρωκοινοβούλιον**

**Ἡ ἐπίσημη ἐπίσκεψη τοῦ
Πάπα στὴ Γαλλία**

μποκοπᾶ μ' ὅλη τὴ δύναμή του, τὸ πρόσωπο ἑνὸς ἀνθρώπου. Βλέπεις νὰ σοῦ μιλᾷ, νὰ σαλεύουνε τὰ χεῖλια του, βλέπεις τὴν ἔκφραση τῶν ματιῶν του πὺν ἀλλάζει, ἀκοῦς τὴ φωνή του, νοιώθεις τὰ χέρια του πὺν σὲ κρατοῦνε ἀπὸ τοὺς ὄμους, μὰ δὲν βλέπεις μήτε αὐτὰ τὰ χέρια, μήτε τὸ σῶμα τοῦ συνομιλητῆ σου, ἀλλὰ μοναχὰ μιὰ δυνατὴ φεγγοβολῆ πὺν σὲ τυφλώνει καὶ πὺν ἀπλώνει ὀλόγυρα, φωτίζοντας μὲ τὴ λάμψη της τὸ χῶμα καὶ τίς ἄσπρες μπαμπακοῦρες πὺν πέφτουνε ἀκατάπαυστα ἀπὸ τὸν οὐρανό.

Ὁ Ἅγιος μὲ ρώτησε: «Τί αἰσθάνεσαι;» «Εἰρήνη καὶ ἡρεμία, πὺν δὲν μπορῶ νὰ τὴν ἐκφράσω», εἶπα. «Τί ἄλλο καταλαβαίνεις, τέκνον μου;» «Μιὰ ἀνείπωτη χαρὰ πλημμυρίζει τὴν καρδιά μου». «Αὐτὴ ἡ χαρὰ πὺν αἰσθάνεσαι, τέκνον μου, δὲν εἶναι τίποτα μπροστὰ σὲ κείνη τὴ χαρὰ πὺν γράφει ὁ ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος· ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν (Α΄ Κορ. β΄ 9). Ἐμεῖς πήραμε ἕναν ἀρραβῶνα μοναχὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ χαρὰ, ἀλλὰ τί θὰ εἶναι ἄραγε ὀλόκληρη ἐκείνη ἡ χαρὰ; Τί αἰσθάνεσαι ἀκόμα, τέκνον τοῦ Θεοῦ;» «Μιὰ ἀνέκφραστη ζεστασιά». «Μὰ πῶς, τέκνον μου; Βρισκόμαστε μέσα στὸ δάσος, εἶναι χειμῶνας, καὶ πατᾶμε ἀπάνω στὸ χιόνι. Ποιὰ λοιπὸν εἶναι αὐτὴ ἡ ζεστασιά πὺν νοιώθεις;» «Εἶναι σὰν ἕνα ζεστὸ λουτρό. Ἀκόμα αἰσθάνομαι μιὰ εὐωδία, πὺν τὴ νοιώθω γιὰ πρώτη φορὰ». Ὁ Ἅγιος εἶπε: «Τὸ γνωρίζω, τὸ γνωρίζω, αὐτὸ ἴσασα ἤθελα νὰ μοῦ πῆς. Αὐτὴ ἡ εὐωδία εἶναι ἡ εὐωδία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Κι αὐτὴ ἡ ζεστασιά, πὺν μοῦ λές, δὲν εἶναι γύρω μας, ἀλλὰ μέσα μας. Αὐτὴ ζέσταινε τοὺς ἀσκητάδες καὶ δὲν φοβόντανε τὸ χειμωνιάτικο κρύο, γιατί ἡ χάρις ἦτανε τὸ ροῦχο πὺν τοὺς προστατεύε. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι μέσα μας. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὴν κατάσταση πὺν βρισκόμαστε τώρα. Νά, αὐτὸ εἶναι νὰ βρισκεται κανένας μέσα στὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Θὰ θυμᾶσαι τούτῃ τὴ χάρι πὺν ἀξιώθηκες; Ὁ Κύριος θὰ σὲ βοηθήσει νὰ φυλάγῃς αὐτὰ τὰ πράγματα στὴν καρδιά σου, γιατί δὲν δόθηκε μοναχὰ σὲ σένα νὰ τὰ γνωρίσης, ἀλλὰ, ἀπὸ σένα, σ' ὀλόκληρον τὸν κόσμον. Πήγαινε λοιπὸν στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας».

Ἐφνεγα, καὶ σὰν μάκρυνα λίγο, ἔστρεψα κ' εἶδα πῶς ἐκεῖνο τὸ ἐξαισιό ὄραμα δὲν εἶχε χαθῆ ἀκόμα. Ὁ

γέροντας καθότανε ὅπως ἦτανε στὴν ἀρχή, καὶ τὸ ἀνέκφραστο φῶς, πὺν εἶχα δεῖ μὲ τὰ μάτια μου, τὸν ἔκανε νὰ φεγγοβολᾷ ὀλόκληρος!»!

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὸ Εὐρωκοινοβούλιο

Στις 24 Σεπτεμβρίου τ. ἔ. ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἦταν ἐπίσημος προσκεκλημένος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου στὶς Βρυξέλλες καὶ μίλησε ἐνώπιον τῆς Ὀλομελείας τοῦ σώματος. Στὴν συνέχεια ἔδωσε συνέντευξη στὴν ἐπίσημη Ἱστοσελίδα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου καὶ ἐτόνισε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Ἡ θρησκεία καὶ ἡ πολιτικὴ συνυπάρχουν, γιατί καὶ οἱ δύο ὑπηρετοῦν τὸν ἄνθρωπο, ὑπάρχουν γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἐνας πολιτικὸς ὅταν ἀσκεῖ τὸ λειτουργημά του δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκρύψει τὴν πίστη του, τὴν θρησκεία του, πὺν εἶναι μέρος τῆς ὑπάρξεώς του καὶ τῆς ἀσκήσεως τοῦ λειτουργήματός του. Τὸ ὅτι τὸ Κοινοβούλιο προσκάλεσε ἕνα θρησκευτικὸ λειτουργὸ ὅπως ἐμένα σήμερα –ἢ στὸ παρελθόν τὸ Μεγάλον Μουφτὴ τῆς Συρίας ἢ ἕναν ἀρχιεραββῖνο πὺν θὰ ἔρθει τὸ Νοέμβριο– εἶναι πολὺ ἱκανοποιητικό, διότι δείχνει ὅτι οἱ πολιτικοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν στὰ χέρια τους τίς τύχες τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν δὲν βγάζουν τὴ θρησκεία ἔξω ἀπὸ τὰ ἐνδιαφέροντά τους, ἔξω ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἔχει ἄλλωστε στὰ θεμέλιά του τὴν χριστιανικὴ πίστη, τὰ διδάγματα τοῦ Εὐαγγελίου, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ ἀφήσουμε ἔξω ἀπὸ τὴν Εὐρώπη κάποιον πὺν δὲν εἶναι χριστιανός. Θὰ πρέπει ἀντιθέτως ἡ συνύπαρξη χριστιανῶν καὶ μὴ χριστιανῶν νὰ ἀποτελεῖ ἕναν ἀμοιβαῖο ἐμπλουτισμό.

Ἐμεῖς στὴν Κωνσταντινούπολη εἴμαστε μιὰ πολὺ μικρὴ χριστιανικὴ μειονότητα, ὅμως εἴμαστε Τοῦρκοι πολῖτες καὶ ὡς μειονότητα ἐκπληρώνουμε εἰς τὸ ἀκέραιο τίς ὑποχρεώσεις μας πρὸς τὸ κράτος. Δὲν ἔχουμε ὅμως πάντα τὴν ἴδια μεταχείριση μὲ τοὺς μουσουλμάνους πὺν εἶναι ἡ πλειοψηφία. Αἰσθανόμαστε ὅτι εἴμαστε πολῖτες δεύτερης κατηγορίας καὶ αὐτὸ μᾶς πικραίνει».

Ἡ επίσημη επίσκεψη τοῦ Πάπα στὴ Γαλλία

Ὁ Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ΄ ἐπεσκέφθη ἐπίσημως τὴ Γαλλία (Παρίσι καὶ Λούρδη) ἀπὸ τὶς 12 ἕως τὶς 15 Σεπτεμβρίου τ.ἔ. Ὁμιλῶν ἐνώπιον τοῦ Προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας κ. Νικολὰ Σαρκοζὶ στὸ Προεδρικό Μέγαρο τῶν Ἑλυσίων ὁ Πάπας εἶπε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: « Ἐνθυμούμεθα μὲ συγκίνηση ὅτι ἡ πόλη τῆς Λυὼν εἶχε ἤδη Ἐπίσκοπο στὰ μέσα τοῦ 2ου αἰῶνος καὶ ὅτι ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος, ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου «Κατὰ Αἱρέσεων», ἔδωσε ἐκεῖ μία εὐγλωττη μαρτυρία τῆς χριστιανικῆς σκέψεως. Ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος ἦλθε ἀπὸ τὴ Σμύρνη γιὰ νὰ κηρύξει τὴν πίστη στὸν Ἀναστάνα Χριστό. Ἡ Λυὼν εἶχε ἕναν Ἐπίσκοπο, τοῦ ὁποῖου ἡ μητρικὴ γλῶσσα ἦταν ἡ ἑλληνικὴ. Ὑπάρχει ὠραιότερος συμβολισμὸς τῆς οἰ-

κουμενικῆς φύσεως καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ χριστιανικοῦ μηνύματος;». Στὴν ἀντιφώνησή του ὁ Γάλλος Πρόεδρος ὑπογράμμισε καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἀφιερώνοντας στὸ Παρίσι ἕνα ἀπὸ τὰ βήματα τῆς ἐπισκέψεώς σας... τιμᾶτε τὴν Γαλλία μέσῳ μιᾶς προσφορᾶς τῆς, ἡ ὁποία σᾶς εἶναι ἰδιαιτέρως ἀγαπητὴ. Ἀναφέρομαι στὸν πολιτισμὸ τῆς, ἕνα ζωντανὸ πολιτισμὸ, ὁ ὁποῖος ἀπλώνει τὶς πολύπλοκες ρίζες του στὴν ἑλληνικὴ σκέψη, στὴν ἰουδαιοχριστιανικὴ σκέψη, στὴν μεσαιωνικὴ κληρονομιά, στὴν Ἀναγέννηση καὶ στὸν Διαφωτισμὸ... Γνωρίζω πόσο σημαντικὲς εἶναι οἱ θρησκείες ὡς ἀπάντηση στὴν ἀνάγκη τῶν ἀνθρώπων γιὰ ἐλπίδα καὶ δὲν τὶς ὑποτιμῶ. Ἡ ἀναζήτησις τῆς πνευματικότητος δὲν ἀποτελεῖ κίνδυνο γιὰ τὴ δημοκρατία, οὔτε κίνδυνο γιὰ τὸ κοσμικὸ κράτος».

(Ἐπιμέλεια: Κωνσταντῖνος Χολέβας)

Ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Στὴν ἱστοσελίδα www.ecclesia.gr/greek/press/magazines.html μπορείτε νὰ διαβάσετε παλαιότερα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Γιὰ νὰ ἀποστείλετε ἄρθρα ἢ ἀνακοινώσεις στὸ περιοδικὸ ΕΚΚΛΗΣΙΑ μπορείτε νὰ χρησιμοποιήσετε τὴ διεύθυνση ἠλεκτρονικοῦ ταχυδρομείου: theologia@ecclesia.gr